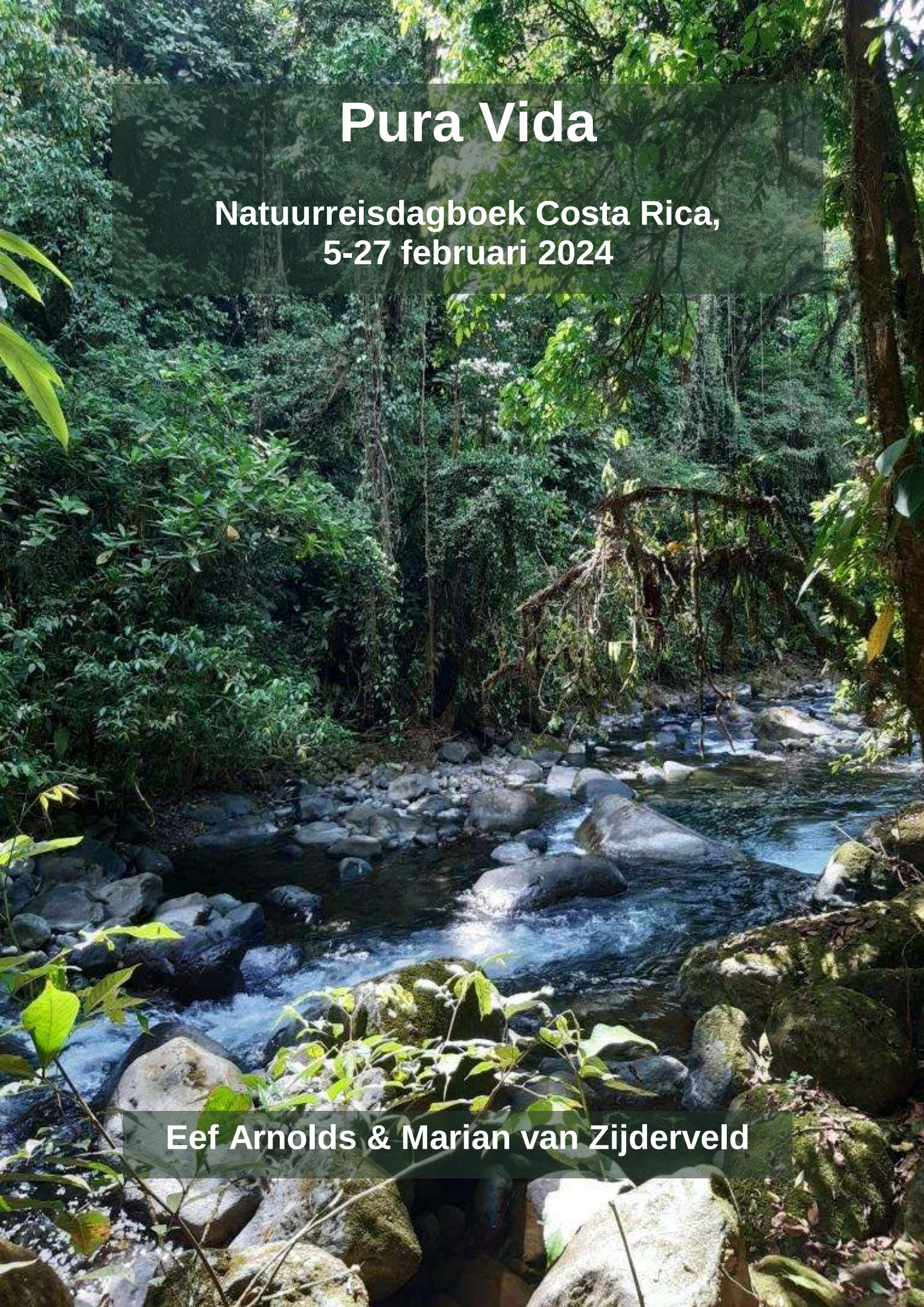

Pura Vida

Natuurreisdagboek Costa Rica,
5-27 februari 2024

Eef Arnolds & Marian van Zijderveld

Pura Vida

Natuurreisdagboek Costa Rica, 5-27 februari 2024

© 2024 Eef Arnolds, Beilen

Tekst: Eef Arnolds

Foto's: Eef Arnolds en Marian van Zijderveld, tenzij anders vermeld

Vormgeving: Eef Arnolds

Overname van de inhoud in digitale vorm is toegestaan indien vergezeld van bronvermelding.

Verveelvoudiging en/of openbaar making door middel van druk, fotokopie of microfilm is niet toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de hoofdauteur.

Contact: eefarnolds@hetnet.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Waarom naar Costa Rica?	7
Onze rondreis op de kaart	8
5 februari. Amsterdam-San José Het ritueel van een vliegreis: staan, wachten en een lange zit	9
6 februari. Op weg naar Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station Naar de jungle in het noorden	11
7 februari. Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station Met een gids op verkenning in het regenwoud	16
8 februari. Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station Van de regen in de drup met de Hokko, Cotinga en Manakin	26
9 februari. Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station Een woudlopersdag en –nacht	34
10 februari. Op weg naar Cano Negro, Natural Lodge Het noordelijke laagland, vlak en drassig	48
11 februari. Cano Negro, Natural Lodge In de boot langs reigers, ijsvogels en kaaimannen	52
12 februari. Op weg naar Bijagua, Heliconias Lodge Tussen vulkanen en regenwouden	63
13 februari. Bijagua, Heliconias Lodge Het boomkronenpad door het regenwoud	72
14 februari. Op weg naar Abangaritos, La Ensenada Lodge Guanacaste: heet, droog en dor	79
15 februari. Abangaritos, La Ensenada Lodge Zinderende zon en dwaallichtjes in de nacht	83
16 februari. Op weg naar Tarcoles, Birding lodge Een speeddate met een mangrovebos	90
17 februari. Tarcoles, Birding Lodge Papegaaitje leef je nog?	94

18 februari. Tarcoles, Birding Lodge	
Krokodillensafari op de Tarcoles rivier en apen en ara's in de achtertuin	100
19 februari. Op weg naar Quizara, Villa Tica	
Een droomplek in een andere Schepping	115
20 februari. Quizara, Villa Tica	
Gevederd ontbijt en een rivier in het paradijs	122
21 februari. Op weg naar San Gerardo de Dota, Cabinas Miriam	
Over een eng bruggetje de bergen in	135
22 februari. San Gerardo de Dota, Cabinas Miriam	
De Quetzal queeste	145
23 februari. Op weg naar Cachi, Hotel Quelitales	
Smakelijk eten!	154
24 februari. Cachi, Hotel Quelitales	
Van vlinders, vogels en bloemen	159
25 februari. Cachi, Hotel Quelitales	
Een nat bezoek aan El Copal en een geheim ritueel in de avond	168
26 februari. Naar de luchthaven van Anajuela	
Ik zie er toch een gat in	176
27 februari. Thuis in Noordwijk	
Thuis met een jetlag en nog een kater	180
28 februari. Thuis in Holthe	
Engeltjes	181
Register van namen van planten en dieren	182

Voorwoord

Marian en Eef aan de koffie in de tuin van Eef in Holthe (Drenthe).

De titel van dit reisverslag verwijst naar het motto van Costa Rica: *Pura Vida*. Overal in Costa Rica kom je deze woorden tegen. Dat begint al bij aankomst op het vliegveld van San José. *Pura Vida* betekent letterlijk 'puur leven'. Het komt in essentie neer op een positieve levenshouding, waarbij je jezelf toestaat alles uit het leven te halen wat er in zit: geluk, genot, liefde, vrijheid, verbinding met anderen en verbinding met de natuur om ons heen.

In februari maakten Marian en ik in een huurauto een rondreis door Costa Rica waarbij we allerlei prachtige natuurgebieden bezochten en het motto *Pura Vida* onze leidraad was. Dit digitale boek is ontstaan uit verslagen en impressies die ik bijna dagelijks vanuit Costa Rica per WhatsApp stuurde naar familieleden, vrienden en kennissen van Marian en mij. Deze berichten gingen meestal vergezeld van een paar foto's die Marian met haar mobiele telefoon maakte. Voor meer beeldmateriaal was geen ruimte. In dit boek zijn voornamelijk onze foto's met digitale camera's opgenomen. Ze zijn van betere kwaliteit en geven een completer beeld van onze ervaringen, vooral door veel foto's van vogels en andere dieren.

Op onze WhatsApp berichten kregen we verrassend veel leuke en enthousiaste reacties. Sommigen schreven ons dat ze 's ochtends eerst ons reisdagboek lezen voordat ze opstonden of aan hun ochtendkrant begonnen. Tegen het einde van de reis moedigden diverse lezers ons aan om de notities uit te werken en te illustreren met foto's die we ter plekke hadden gemaakt. Ook wilden sommigen onze ervaringen graag delen met mensen die in Costa Rica waren geweest of van plan zijn om dat land te bezoeken. Dat alles is een stimulans geweest om onze ervaringen uit te werken in dit boek.

We waren toch al van plan om als aandenken aan onze reis voor onszelf een fotoboek samen te stellen en dat voornemen hebben we nu gecombineerd met de uitgewerkte teksten van de WhatsApp berichten. Die zijn helemaal herschreven en sterk uitgebreid. In feite is een heel nieuw reisboek ontstaan. We hopen dat lezers er veel plezier aan beleven.

Eef Arnolds en Marian van Zijderveld, mei 2024.

Waarom naar Costa Rica?

Marian en ik kennen elkaar al sinds de zestiger jaren. We ontmoetten elkaar toen af en toe op activiteiten van de Katholieke Jeugdorganisatie voor Natuurstudie (KJN). Die vereniging van jongeren is in 1976 gefuseerd met de Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden (CJN) tot de Algemene Christelijke Jeugdbond voor Natuurstudie en Natuurbescherming (ACJN). Toen waren wij al geen lid meer. De gecombineerde vereniging bestaat overigens nog steeds, nu onder de naam 'Jongeren in de Natuur' (JNM).

Daarna zagen we elkaar af en toe op de jaarlijkse reünie van KJN-leden, inmiddels allemaal grijze duiven, net als wij. In augustus 2023 sprong er tussen ons een vonk over die uitgroeide tot een vreugdevuur. Toen leerden we elkaar pas echt kennen in een feest van herkenning. We bleken allebei nog steeds dol te zijn op natuur en tevens van reizen te houden. Daarom namen we ons al snel voor om samen een grote reis te maken, nu we daartoe fysiek nog goed in staat zijn.

Pratend over eerdere reizen bleken we onafhankelijk van elkaar in Costa Rica te zijn geweest. Marian was er in 2008 met een groepsreis van de reisorganisatie Koning Aap en ik verkende het land in 2016 samen met een vriendin in een huurauto. Allebei vonden we Costa Rica een schitterend land met een vriendelijke bevolking en een ongeëvenaarde variatie in landschappen, planten en dieren. Vooral de tropische regen- en nevelwouden hadden diepe indruk op ons gemaakt. We zouden er graag nog een keer naar toe gaan om te genieten van echte, ongerepte natuur die we in West-Europa zo node missen. De kiem voor een gezamenlijke reis naar Costa Rica was gelegd, maar onze plannen waren meer dromerig dan concreet. Het was de vraag of het er ooit van zou komen.

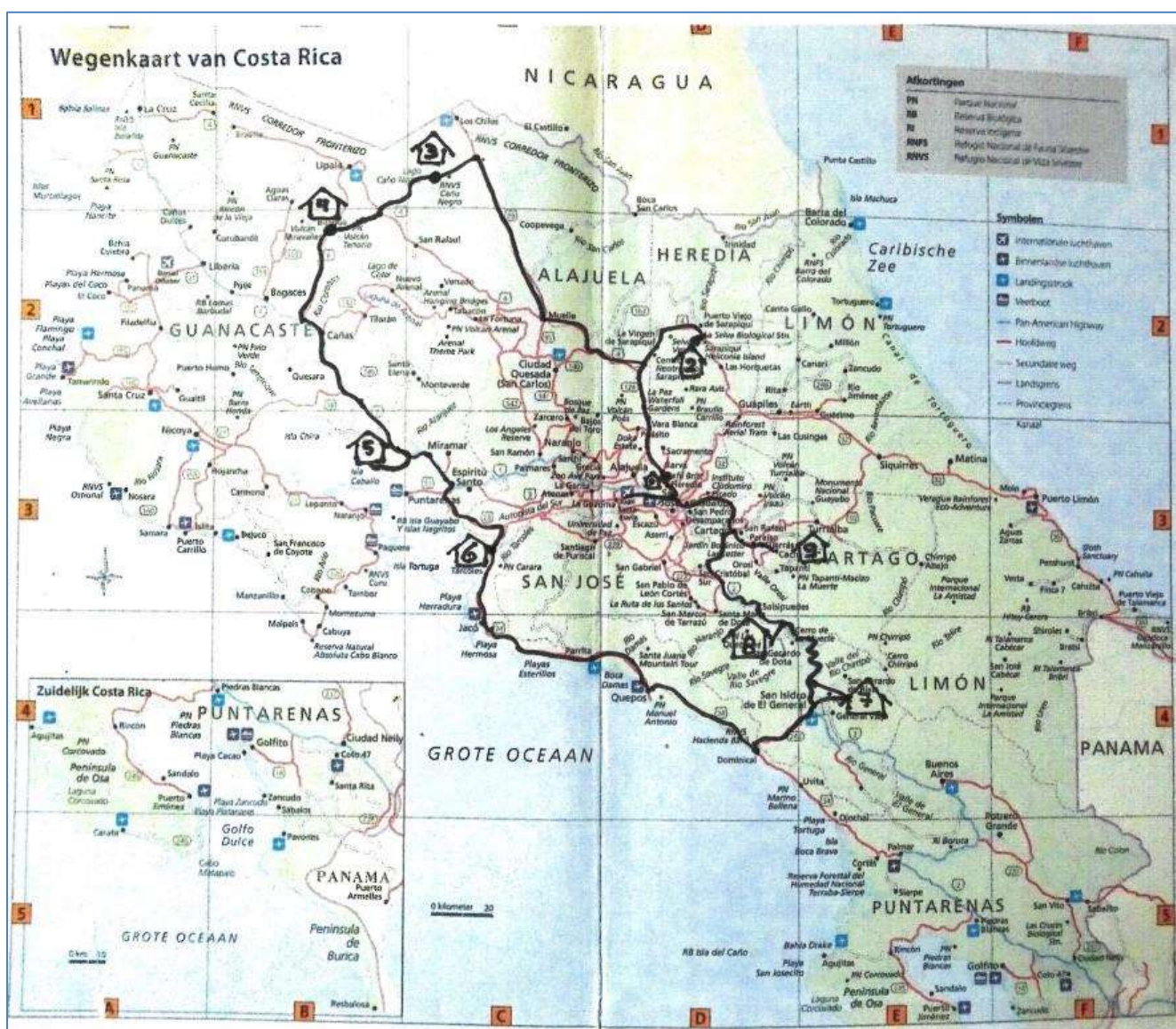
Die vaagheid veranderde subiet toen we in november 2023 samen de landelijke dag voor vogelliefhebbers (SOVON dag) bezochten. Daar stond een stand van Inezia Tours, een reisbureau gespecialiseerd in natuur- en vogelreizen. Marian informeerde langs haar neus weg of ze wel eens reizen in Costa Rica organiseerden. Ze bleken daar ruime ervaring mee te hebben. We spraken, onder voorbehoud, een voorkeur uit voor een reis van circa drie weken in de maand februari en gaven onze belangrijkste wensen te kennen. Binnen een week lag er een uitgewerkt reisschema op tafel, inclusief een aantal door gidsen begeleide excursies. We werden nog enthousiaster dan we al waren. In verband met de korte tijd tot de vertrekdatum moesten we de knoop snel doorhakken. Dat deden we. Zo kwam het dat we op 5 februari op Schiphol stonden. De rest van ons verhaal kun je lezen in dit reisdagboek.

We houden ons aanbevolen voor opmerkingen en correcties.

Onze rondreis op de kaart

Op onderstaand kaartje is met een zwarte lijn de route aangegeven die we met de huurauto in Costa Rica hebben gereden. De plaatsen waar we één of meer nachten verbleven, zijn aangegeven met een symbooltje van een huis met een nummer erin. Onze verblijfplaatsen worden onder de kaart vermeld samen met de data van ons verblijf.

Een tip voor reizigers naar Costa Rica: we hebben tijdens ons verblijf herhaaldelijk geprobeerd om een min of meer gedetailleerde wegenkaart van het land te kopen, zowel in winkels als bij grote benzinestations. We zijn daarin niet geslaagd en hebben het moeten doen met het hier afgebeelde summier kaartje in de Capitoolreisgids. Er blijken wel degelijk goede kaarten van Costa Rica te bestaan, onder andere van Michelin. Deze kaarten zijn in Nederland bij gespecialiseerde reisboekhandels te koop.

Wegenkaart van Costa Rica met de gereden route en verblijfplaatsen: 1. Hotel Bougainvillea, Santo Domingo de Heredia, 5 februari. – 2. La Selva Biological Station, Puerto Viejo de Sarapiquí, 6-9 februari. – 3. Natural Lodge, Cano Negro, 10-11 februari. – 4. Heliconias Rainforest Lodge, Bijagua, 12-13 februari. – 5. La Ensenada Lodge, Abangaritos, 14-15 februari. – 6. Birding Lodge, Tarcoles, 16-18 februari. – 7. Villa Tica, Quizara, 19-20 februari. – 8. Cabinas Miriam, San Gerardo de Dota, 21-22 februari. – 9. Hotel Quelitales, Cachi, 23-25 februari.

5 februari. Amsterdam-San José

Het ritueel van een vliegreis: staan, wachten en een lange zit

De vliegreis verliep voorspoedig in een halfvol vliegtuig dat bij vertrek een half uur vertraging had. Niet iets om je over op te winden als je, zoals wij, voor de zekerheid ruim drie uur voor vertrek op Schiphol bent gearriveerd en de tijd daarna voornamelijk staande in rijen hebt doorgebracht. We hebben geen tussenlanding in de USA, zoals wel het geval was tijdens onze eerdere individuele bezoeken aan Costa Rica in 2008 en 2016. Dat scheelt een hoop oponthoud en nog meer bureaucratische rompslomp, waar Amerikaanse grensbewakers kennelijk lang voor hebben doorgeleerd. De tijd lijkt sowieso een stuk sneller voorbij te gaan nu we op een privé schermpje op de rugleuning voor ons een film naar keuze kunnen bekijken. Zelfs de maaltijden smaken ons een beetje beter dan een paar jaar geleden.

Als we de kust van Costa Rica naderen, gaat de zon bijna onder. Beneden ons kunnen we nog net zien hoe ruig en bergachtig het binnenland is. De toppen zijn ingepakt in dikke wolken die oplichten in het late zonlicht. Onder in de dalen staan verspreid wat witte huisjes. De hoofdstad San José ligt op zo'n 1000 meter boven de zeespiegel op een hoogvlakte, de *meseta central*, omringd door hogere bergen. Door zijn hoge ligging is het klimaat daar een stuk aangenamer dan in het hete laagland. De gemiddelde dagtemperatuur schommelt er tussen 23 graden in januari tot 26 graden in april. Mede daardoor is de Centrale Vallei dicht bevolkt. Ongeveer twee derde van de vijf miljoen Costa Ricanen woont op de *meseta central*.

Het bergland van Costa Rica door een smerig vliegtuigraampje.

We landen op de internationale luchthaven Juan Santamaria ten westen van San José. Na de paspoortcontrole wordt Marian uit de menigte geplukt omdat ze een vergeten banaan in haar handbagage heeft. Die banaan had de douane op heterdaad betrapt bij het scannen van haar bagage. Begrijpelijkerwijs zijn ze streng op de invoer van fruit in verband met de ongewilde import van mogelijke plantenziekten. Daar kunnen we in Nederland over meepraten met rampzalige uitbraken van onder meer de lepenziekte, het Essensterven en de Buxusmot. We waren in het vliegtuig overigens niet van te voren over deze controle geïnformeerd.

Arme banaan, hij was net zo lekker rijp en verdwijnt nu nutteloos in een afvalcontainer.

Dit incidentje zorgt voor enige hilariteit onder het app-groepje van Marian's familie vanwege haar bovengemiddelde bananenconsumptie. Als zij Marian ontmoeten, is er meestal ook een banaan in de buurt. Gelukkig is Costa Rica een bananenland bij uitstek, dus daarover hoeven ze niet in de rats te zitten.

Bij de uitgang van de luchthaven worden we volgens afspraak opgewacht door de bestuurder van een taxibusje die ons naar hotel Bougainvillea moet brengen, ergens in de buitenwijken van San José. Volgens ons reisbureau is het een ritje van een half uur. Hoewel de route grotendeels over een vierbaansweg gaat en het niet abnormaal druk is, doen we er toch meer dan drie keer zo lang over. Onderweg zien we bijna alleen maar andere wegen en heel veel gebouwen, van woonschuurtjes tot torenflats. Open ruimte is er nauwelijks. San José is inmiddels een flink uit de kluiten gewassen stad geworden met een kosmopolitische uitstraling die al heel wat omringende dorpen heeft opgeslokt. Als we een landkaart bekijken, blijkt dat het vliegveld een stuk ten westen van San José ligt bij Alajuela en ons hotel is aan de oostkant gesitueerd, zodat we de hele stad door moesten karren.

Hotel Bougainvillea doet zijn naam eer aan. Voor de ingang ligt een kleine rotonde om in- en uitgaand verkeer te stroomlijnen, die vol staat met paarse en rode bougainvillea's. Het hotel is rustig gelegen in een buitenwijk van San José en van alle gemakken voorzien. Daarom is het een uitgelezen plek om onze onvermijdelijke jetlag grotendeels te verwerken en te wennen aan het tijdsverschil van zeven uur met Nederland.

Hotel Bougainvillea doet zijn naam eer aan.

Een tegenvaller is de ontdekking dat onze zogenaamde wereldstekker niet in de stopcontacten alhier past. Die stekker had Marian uit voorzorg van huis meegenomen, want een elektrische aansluiting is essentieel om onze telefoons en camera's op te laden. Onze stekker heeft wel de hier vereiste drie platte pootjes, maar die zijn veel te dik. We hebben een anorectisch exemplaar nodig. De hotelreceptie kan ons niet aan een bruikbare stekker helpen en verwijst ons naar de dichtstbijzijnde EPO, een soort Praxis. Daar zouden ze zo'n ding zeker hebben.

Zorgen voor morgen, want we zijn bekaf en kruipen vroeg onder de wol. Nou ja, wol ... In een tropennacht als deze volstaat een laken. We slapen lang en diep in een formidabel kingsize bed.

**6 februari. Op weg naar Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station
Naar de jungle in het noorden**

Houten beeld bij de ingang van hotel Bougainvillea

Het hotel wordt omringd door een weelderige tropische tuin vol bloemen, exotische bomen en beelden van even weelderige vrouwen, wellicht een hobby van de Hollandse eigenaar van dit hotel. Volgens onze reishandleiding zijn in de tuin al diverse spannende vogels te zien, maar daarvoor hebben we nauwelijks tijd, want al om 9 uur zal onze huurauto bij het hotel worden afgeleverd waarmee we zelfstandig verder zullen reizen. Doordat eerst een andere autohuurder administratief moet worden afgewerkt, hebben we toch de tijd om even rond te kijken.

De tuin van hotel Bougainvillea.

Ver weg landt op het dak van een loods tegenover het hotel een flinke roofvogel met een opvallend zwart-wit verenkleed. Door de kijker zien we een gekuifde kop met een kale plek rond de snavel. Zowaar een Kuifcaracara als eerste vogel op deze reis! Hier in de stad een onverwachte gast.

Veel dichterbij zien we een vogel ter grootte van een spreeuw met een gele onderzijde en een grijze kop die als een vliegenvanger rechtop op een kale tak zit. Er komen zo'n zeventig soorten vliegenvangers in Costa Rica voor en nogal wat hebben een gele buik. Dus dat is even puzzelen in onze onvolprezen vogelgids, *'The birds of Costa Rica, a fieldguide'* van Garrigues & Dean. Het blijkt een Tropische koningstiran te zijn, volgens voornoemde gids een van de talrijkste vogels van Costa Rica en vrijwel overal aan te treffen.

Links Tropische koningstiran, rechts Kuifcaracara.

De huurauto blijkt een hypermoderne Geely GX3 te zijn (nog nooit van gehoord), vol elektronische snufjes waar we onrustig van worden. De instructeur licht ons een half uurtje in over alle mogelijkheden die in de wagen verborgen zitten. Het duizelt ons van de technische termen en veel dringt niet eens tot ons door, behalve de mededeling dat we altijd de sleutel uit de auto moeten meenemen omdat hij zichzelf na korte tijd automatisch en hermetisch afsluit. Een angstaanjagend vooruitzicht. De dagelijks herhaalde mantra van Marian wordt dan ook voor de komende weken: *'Heb je de sleutel, liefde?'*

Daarna storten we ons in het chaotische, bijzonder drukke verkeer in San José waar niemand zich aan enige regel lijkt te houden. Autistisch verkeer in plaats van autoverkeer. We doen alleen maar aan deze zelfkwelling om een passende adaptiestekker te gaan kopen bij de dichtstbijzijnde EPO in een winkelcentrum aan de rand van de stad. Ik parkeer daar de auto en Marian gaat winkelen, een klassieke rolverdeling.

Parkeerterrein bij het winkelcentrum.

Terwijl Marian op zoek is naar de begeerde stekker, let ik op de parkeerplaats op de auto met alle bagage. Dat wordt in de reisgids aangeraden op zulke openbare plekken om diefstal te voorkomen. Ik vermoed dat deze voorzorgsmaatregel hier overbodig is. Mijn gedrag trekt namelijk vrijwel direct de aandacht van een beveiligder die op een brommer nabij snelt. Als blijkt dat ik ook nog een fototoestel om mijn nek draag, ben ik helemaal verdacht. Hij trekt zijn mobieltje en roept versterking op. Binnen een minuut ben ik omringd door drie streng kijkende mannen in beige uniformen. Gelukkig verstaat de baas van het drietal een beetje Engels. Ik leg hem uit dat ik als toerist uit Holland kom, dat mijn vrouw inkopen doet en dat ik mijn reis fotografisch probeer vast te leggen, ook de stad en dit 'prachtige, moderne winkelcentrum'. Ze beraden zich even en laten me dan verder met rust.

Werken aan het electriciteitsnet (links) en een Langstaarttroepiaal op de kabels (rechts).

Het moet gezegd, de parkeerplaats ziet er picobello uit. Alle auto's staan keurig in hun vak en er ligt geen sigarettenpeuk op straat. Daar kan menig Nederlands winkelcentrum een voorbeeld aan nemen. In werkelijkheid heb ik mijn camera uit de auto gepakt omdat ik geïntrigeerd ben door de wirwar van elektriciteitskabels die hier bovengronds van paal naar paal lopen. Een man is op een lange ladder bezig met de reparatie van een kabelknooppunt. Hoe hij daar nog wijs uit kan worden, is mij een raadsel.

Nog intrigerender vind ik het dat in een andere kabelknoop een Langstaarttroepiaal uitbundig zit te zingen. Deze glanzend zwarte rakker is in San José wel zo'n beetje het straatschoffie onder de vogels en even luidruchtig. Maar hier maakt hij het wel erg bont. Ik vraag me af of hij op nummer 8410 ook een nest gaat bouwen.

De EPO is een reusachtige winkel met onbegrensde doe-het-zelf-mogelijkheden, maar het begeerde apparaatje hebben ze niet. Nooit van gehoord zelfs. Op goed geluk waagt Marian nog een poging in een kleine elektronicazaak naast de EPO. Daar hebben ze wel een verlengstuk voorhanden. Dat wil zeggen: welgeteld één verlengstuk. Daarna zijn ze op. We halen opgelucht adem.

Nu kunnen we op weg naar ons eerste verblijf in het buitengebied, Biologisch Station La Selva bij de plaats Puerto Viejo de Sarapiquí. De route erheen is onverwacht bergachtig en druk met plotselinge wegversmallingen, hellingen van twintig graden, haarspeldbochten, onzichtbare maar stuitende verkeersdrempels en monsterlijke vrachtwagens. Soms dus peentjes zweten. En het is toch al zo warm en klam. Het is wel een mooi traject door bergen met regenwouden en boomweiden met schonkige koeien.

Beweid heuvellandschap onderweg naar Puerto Viejo de Sarapiquí.

Tijdens een korte pauze zien we boven de weilanden een groep gieren cirkelen. We hebben ze al een paar keer vanuit de auto gezien, die zwarte silhouetten tegen de blauwe lucht. Deze keer komen de grote vogels geleidelijk steeds lager zweven. Wellicht ligt er ergens een dood dier in het land. We kunnen nu zien dat een brede achterrand van de vleugels licht grijs getint is, een kenmerk van de Roodkopgier. Bij de iets talrijker Zwarte gier zijn alleen de vleugelpunten grijs. Als er een vogel in een nabije boom neerstrijkt, zijn we helemaal zeker van onze zaak omdat de kale hals en kop rood zijn. Bij de Zwarte gier zijn die delen donker grijs.

Roodkopgier, vliegend en zittend.

Tijdens deze stop horen we ook een vogel die een merkwaardig gorgelend en borrelend geluid voortbrengt. Het lijkt wat op het gekraai van een haan met keelontsteking die net gecastreerd is. De vreemde vogel zit behoorlijk ver weg in een boom, maar de kijker brengt uitkomst. Het blijkt een Montezumaoropendola (leuk scrabblewoord) te zijn, een soort die in Centraal-Amerika algemeen voorkomt. Het is een overwegend bruine vogel ter grootte van een kraai met een zwarte kop, blauw gezichtsmasker, rode snavelpunt en gele staart. Met zo'n verpak kun je voor de dag komen in een populair verkleedprogramma als 'the masked singer'. Onze oropendola maakt er ook echt een show van. Bij elke zangbeurt buigt hij (een zij slooft zich vast niet zo uit) zo ver voorover dat hij bijna van zijn tak valt en net geen koprol voltooit. Sommige serieuze types beweren dat er in de natuur nooit wat te lachen valt ...

Montezumaoropendola's.

Een Montezumaoropendola met zijn vreemde zangkapiolen.

**7 februari. Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station
Met een gids op verkenning in het regenwoud**

Het Biologisch Station La Selva is op de eerste plaats een centrum voor onderzoek van de ongerepte tropische regenwouden die zich hier uitstrekken aan de voet van een reeks slapende, tot 3700 meter hoge vulkanen. Het reservaat van 2000 hectare en het Biologisch Station zijn eigendom van een non-profit organisatie die haar inkomsten voor een groot deel krijgt uit ecotoerisme. Het geeft een goed gevoel dat wij met ons verblijf daaraan een bescheiden bijdrage leveren. De gastenverblijven en het onderzoekstation zijn van elkaar gescheiden door een flinke rivier, de Rio Sarapiquí, die hier een diep dal heeft uitgesleten. De oevers zijn met elkaar verbonden door een hangbrug die alleen voor voetgangers en fietsers toegankelijk is. Zowel gasten als onderzoekers en studenten maken hier druk gebruik van.

De onderkomens zijn hier vooral afgestemd op groepen studenten en daardoor niet erg comfortabel, laat staan gezellig ingericht. Onze kamer in een houten bijgebouw bevat zes stapelbedden en verder geen enkel meubelstuk. Op de wastafel staat zelfs geen bekertje voor tandenpoetswater. Ik schrijf mijn dagboek, zittend op de rand van mijn bed. Een heel contrast met de luxe van hotel Bougainvillea!

Receptie en souvenirwinkel van La Selva (links) en onze slaap- en woonkamer (rechts).

Ongerept tropisch regenwoud in La Selva.

Maar daarom niet getreurd. Twee meter vanaf ons verblijf begint het regenwoud, een vrijwel ondoordringbare muur van gebladerte in oneindige variaties van groen, waaruit geheimzinnige geluiden klinken. Het is vaak zelfs niet duidelijk of een klank door een vogel, kikker of insect wordt voortgebracht. Elke oudere boom is hier een monument, beladen met varens, mossen, bromelia's en orchideeën. Gelukkig voor ons zijn door het bosreservaat enkele verharde paden aangelegd zodat je geen avonturier met een machete hoeft te zijn om in het oerwoud door te dringen.

Wignavelmuisspecht (links) en Kleine bonte buizerd (rechts).

Boom beladen met epifyten in La Selva.

Na het ontbijt gaan we al om 8 uur op pad met een privé gids. Dennis is een jonge knul die hier is opgegroeid en het woud en zijn bewoners op zijn duimpje kent. Hij spreekt goed Engels en ziet en hoort veel meer vogels dan wij. Zelfs kwetterende speldenknoppen in een verre boomtop krijgen van hem een naam: de 'Brown-hooded parrot', ofwel Roodoorpapagaai. Een lullig piepje blijkt afkomstig te zijn van een 'Wedge-billed woodcreeper' (Wigsnavelmuisspecht). Hij weet dit bruine vogeltje twintig meter hoog in een boom op te sporen. En er staan heeeel veeel bomen. Door zijn telescoop zien we dat deze muisspecht lijkt op een grote uitvoering van onze Boomkruiper.

Marian en onze gids Dennis op betonnen wandelpad in het regenwoud.

Even verder wijst hij ons op een kleurrijke roofvogel met opvallend oranje-rode poten in de kroon van een palmboom. Het is een Kleine bonte buizerd, een karakteristieke soort van het regenwoud. Anders dan de meeste roofvogels kijkt hij niet fel, maar tamelijk vriendelijk uit zijn ogen. Een beetje onnozel zelfs, maar dat is uiteraard mijn projectie van menselijke eigenschappen op een dier. De Kleine bonte buizerd is ook gewoon een roofvogel die onverhoeds zijn prooi overmeestert. Volgens de Engelstalige Wikipedia volgt hij vaak mierenzwermen om de daarbij foeragerende miervogels te vangen. Een schoolvoorbeeld van een voedselketen. Op zijn menu staan ook andere zangvogels, vleermuizen, hagedissen en zelfs slangen. Zo'n lieverdje is het nu ook weer niet.

Tussen de afgefallen, natte bladeren in een donker deel van het bos laat Dennis ons de Aardbeikikker zien, een rood gifkikkertje van twee centimeter met blauwe achterpoten. In het Engels wordt hij daarom ook wel 'bluejeans frog' genoemd. De zorg die dit diertje aan de dag legt voor zijn nakomelingen is verbijsterend en hartverwarmend. In onze veldgids van zoogdieren, amfibieën en reptielen (Henderson, 2002) wordt de broedzorg bij deze diertjes als volgt beschreven (door mij vrij vertaald uit het Engels):

'Het voortplantingsgedrag van de Aardbeikikker is een van de meest ongelooflijke verhalen in het regenwoud. ... Mannetjes kiezen een territorium op stammen en boomstompen. Ze maken een krekelachtig geluid dat andere mannetjes afschrikt en vrouwtjes aantrekt. Wanneer een vrouwtje nadert, leidt het mannetje haar naar een nestplaats tussen verdorde bladeren op de grond, waar hij sperma op een blad afzet. Het vrouwtje legt twee tot vijf eitjes op het sperma. Na de bevruchting bewaakt het mannetje de eitjes en hij houdt ze ongeveer een week vochtig tot ze uitkomen. Dan komt het vrouwtje terug. Een kikkervisje klimt op haar rug en houdt zich vast door zijn mond als zuignap te gebruiken. Ze klimt vervolgens in een boom op zoek naar een plant met een holte die gevuld is met water, vaak een bromelia. Daar glijdt het meegevoerde kikkervisje het water in. Daarna keert het wijfje terug naar de nestplaats om een ander kikkervisje op te halen totdat ze allemaal geplaatst zijn in andere waterreservoirs van planten. Die bevatten echter geen voedsel voor de larve. Het vrouwtje bezoekt elke paar dagen ieder kikkervisje gedurende de periode van vijftig dagen die nodig is voor de ontwikkeling tot een kikkertje. Wanneer het kikkervisje merkt dat zijn moeder nadert, gaat het met zijn staart kwispelen. Dat is voor haar het sein om in het water een onbevucht ei te leggen als voedsel voor de larve. Gedurende de ontwikkeling krijgt elke kikkerlarve zeven tot elf eitjes te eten. Door deze strategie vermijden sommige tropische kikkers, zoals de Aardbeikikker, het risico dat hun larven worden opgegeten door vissen in poelen en andere grotere wateren.'

Aardbeikikker (links) en Schlegels' groefkopadder (rechts).

Even verderop wijst Dennis ons een paar meter vanaf het verharde pad op een knalgele slang met de gekunstelde Nederlandse naam 'Schlegels groefkopadder'. De Engelse naam 'Eyelash viper' ('Wimperadder') is veel treffender. De 'wimpers' zijn in dit geval opstaande schubjes boven beide ogen. De slang ligt slordig gekronkeld op een groot blad van een palm. Zoals 'adder' in zijn naam al suggereert, is een beet zeer giftig. Gelukkig is het geen agressieve soort, maar je kunt hem natuurlijk per ongeluk vast pakken of verstoren en dan heb je een probleem. Daarom houden we toch een paar meter afstand.

Van deze slang komen zes kleurvarianten voor. Behalve geel kunnen ze ook groen, bruin, roestkleurig, grijs of licht blauw zijn. Verbazend. De gele vorm is alleen uit Costa Rica bekend. Dat zou volgens onze reptielengids een goede schutkleur zijn als de slang op rijpe palmvruchten ligt, in afwachting van een prooi. Ons gele exemplaar ligt op een heldergroen blad en valt daardoor juist sterk op. Van enige afstand lijkt het wel een weggegooid stuk plastic. Volgens Dennis ligt deze groefkopadder al een paar dagen op een en hetzelfde blad om zijn laatste maaltijd te verteren. Deze soort eet allerlei kleinere dieren, zoals kikkers en muizen, en hij schijnt zelfs kolibries te vangen. Dit exemplaar trekt zoveel bekijks dat er een paadje is ontstaan naar zijn rustplek.

Een omgevallen boomlijk maakt ruimte vrij voor andere bomen.

Na de lunch gaan we op eigen gelegenheid rondwandelen door de uitgestrekte tuinen rondom de lodge en in het bos achter het Biologisch Station aan de andere kant van de rivier. Het is opnieuw een ontdekkingsreis met telkens nieuwe verrassingen. In het grasveld voor onze kamer hippen zwarte en bruine vogeltjes rond die met hun dikke snabels graszaden oppakken. Ze zijn niet schuw. Hun gedrag doet aan mussen denken. Het zijn Noordelijke bonte dikbekjes waarvan de mannetjes zwart zijn met een subtiel wit vlekje langs de vleugelboeg. De vrouwtjes zijn helemaal bruin. Deze vogels zijn typische cultuurvolgers die zich ophouden in open gebieden. In bossen hebben ze niks te zoeken.

Ook maken we in de tuin kennis met twee fraaie vlinders. Op een pad zit een grote, bruine page te zonnen. Hij heeft een lang uitsteeksel aan zijn achtervleugel. Zowel de boven- als

Het Noordelijk bont dikbekje, links een mannetje, rechts een vrouwtje.

onderzijde van de vleugels zijn versierd met witte diagonale lijnen. Ze zouden zo uit de koker van een bekwame grafisch ontwerper kunnen komen. Dat geldt ook voor een kleinere vlinder, waarbij de overwegend zwarte vleugels getooid zijn met een symmetrisch patroon van bleekblauwe, iets golvende lijnen. In de voorvleugelpunt staan afgeronde, witte vlekken. In het Engels heet deze vlinder 'Blue wave', maar in het Nederlands doet de naam 'Blauwe golf' wellicht te veel aan de 'Grijze golf' denken. Ik geef hem voorlopig de fantasienaam 'Blauwe pyjamavlinder'.

Op palmladeren zien we ook een bont gekleurde bidsprinkhaan en een flinke kakkerlak van vier centimeter lang.

Insecten in de tuin van La Selva: een onbekende page (boven links), de 'Blauwe pyjamavlinder' (*Myscelia cyaniris*) (boven rechts), een bidsprinkhaan (onder links) en een kakkerlak (onder rechts).

Eef op de hangbrug over de Sarapiquí rivier (boven) en uitzicht vanaf de brug (onder).

In het bos achter het Biologisch Station ervaren we dat een blad van sommige palmen hier zes meter lang kan worden en een pad kan versperren. Op zo'n enorm blad leeft een hele gemeenschap van mossen en lichenen (korstmossen).

De weg versperd door een blad van de Amargopalm (*Welfia regia*), begroeid met mossen en lichenen.

Net als in Nederland wordt op het Biologisch Station van La Selva onderzoek gedaan naar nachtactieve insecten met behulp van een menglichtlamp voor een gespannen laken. Op het laken zitten vanmiddag nog een paar achterblijvers van vannacht. Zoals gebruikelijk zijn dat vooral nachtvlinders die we hier geen van alle op naam kunnen brengen. Het maakt niet uit. We genieten van de vormen en kleuren. Wel herkennen we sommige hoofdgroepen die ook in Europa voorkomen, zoals uiltjes, pijlstaarten en diverse spanners met fraaie geometrische kleurpatronen. Op het laken zit ook een joekel van een vlinder met langwerpige, donkere vleugels die van enige afstand veel weg heeft van een vleermuis. Een 'Vleermuisvlinder' dus. Bijna even groot is een bruine vlinder met hoekige achtervleugels die mogelijk verwant is met onze Nachtpauwoog. Deze 'Knipoogvlinder' heeft maar heel kleine oogjes.

Ook de kleinere vlinders zijn de moeite van het bekijken meer dan waard. Zo zit er een dooiergeel vlindertje met een wilde tekening van bruine en rode vlekjes. Ik zie op het lijf een gestileerde kop van Johan Derksen, compleet met lang haar en stropdas. Het meest intrigerend is een kleine, driehoekige nachtvlinder met een grillige, oranje-bruine tekening en

lange haren aan de rand van de vleugels. Ook zijn voorpoten zijn bezet met een wilde kuif. Geen idee tot welke groep dat diertje behoort. Ik noem hem voorlopig het 'Pluizig gevarendriehoekje'.

Nachtvinders op een laken met geïmproviseerde eigen namen: 'Wipstaartuiltje' (links boven), 'Hartjesspanner' (rechtsboven), 'Vleermuisvlinder' (links midden), 'Knipoogvlinder' (rechts midden), 'Stropdasvlinder' (links onder) en 'Pluizig gevarendriehoekje' (rechts onder).

Enkele kevers zijn vannacht op het licht afgekomen, waaronder een Harlekijnkever, een reusachtige, kleurige boktor met spriet van een decimeter lang. Talrijk op het laken zijn ook vreemde insecten met doorzichtige vleugels van een centimeter of vier die lijken op uit de kluiten gewassen Kameelhalsvliegen. Naar hun goed ontwikkelde kaken te oordelen, zijn het carnivoren. De mannetjes hebben een soort 'slagtanden' en zien er helemaal strijdvaardig uit.

Harlekijnkever (*Acrocinus longimanus*) op vanglaken (boven) en onbekend insect (onder).

Op de terugweg naar onze behuizing passeren we weer de brug over de rivier. Aan het einde daarvan staat een groepje mensen in de struiken te turen. Desgevraagd vertellen ze ons dat er op de takken een Tweekeninge luiaard ligt te dutten. We moeten goed ons best doen om op slechts een paar meter van het pad tussen alle bladeren een langharige, beige bal te ontdekken, die kennelijk de luiaard is. Het dier had een mooie mascotte kunnen zijn voor het 'langharig, werkschuw tuig' uit het hippietijdperk. Nu is het te laat.

Nog beter gecamoufleerd is een grote, groene hagedis die even verder in de struiken is ontdekt. Zelfs met aanwijzingen van omstanders kunnen we deze jonge Groene leguaan met moeite vinden in het dichte gebladerte. De Huisgekko of Tjiktjak zit weer trouw bij de lamp onder de houten overkapping bij onze voordeur. Hij loert daar elke avond op insecten.

Jonge Groene leguaan bij de rivier (links) en Huisgekko naast onze voordeur (rechts).

8 februari. Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station
Van de regen in de drup met de Hokko, Cotinga en Manakin

Galerijbos langs de rivier.

Vandaag laat het regenwoud zijn ware gezicht zien: regen. Die klettert al op het dak van ons slaapvertrek bij het aflopen van de wekker om kwart over vijf, terwijl het buiten nog nacht is. We hebben wederom een van te voren geplande vogelexcursie met een gids, deze keer om kwart voor zes, omdat in de ochtendschemering vogels het meest actief zijn. Ook in de tropen. Dat vroege opstaan is voor ons minder erg dan het lijkt, want door het tijdsverschil is ons slaapritme toch al in de war.

De vogelactiviteit valt vanochtend tegen, want onze gevederde vrienden houden ook niet van harde regen. Onze gids doet erg zijn best om ons wat moois voor te schotelen, maar voorlopig zien we in de tuin van de lodge alleen een paar stamgasten waarmee we al kennis hebben gemaakt, zoals de Grays lijster. Die heeft veel weg van een vrouwtjesmerel met een verbleekte snavel. Evenals onze merels lust hij graag bessen en ander fruit, zodat hij hier regelmatig op voertafels te zien is waar overrijpe bananen en appels worden neergelegd. Opmerkelijk genoeg heeft deze simpele, bruine lijster het geschikt tot nationale vogel van Costa Rica, terwijl het land prat kan gaan op tal van kleurrijke en spectaculaire vogels, zoals trogons, motmots, toekans en ara's. Onze gids legt uit dat de Grays lijster zo populair is omdat de soort van maart tot mei onophoudelijk zijn melodieuze gezang laat horen en in vrijwel het hele land voorkomt, ook in tuinen in stedelijke gebieden. Hoewel de zangtijd nog niet echt is aangebroken, horen wij deze lijster een paar keer zingen. Zelfs dat valt een beetje tegen. De zang is nogal eentonig en ingetogen. Het haalt het niet bij onze jubelende merels!

Toch lijkt het er op dat de gids zich een beetje wil verontschuldigen voor de keuze van zo'n saai beest. Wat hem betreft was de Montezumaoropendola tot nationale vogel gekozen. Daar kunnen we wel mee instemmen.

Grays lijster op een voertafel met fruit (links) en op een zangpost (rechts).

Ook de Grote kiskadie is vroeg uit de veren. Of moet je bij een vogel zeggen: vroeg in de veren? Hoe het ook zij, er zit er alweer eentje luid zijn eigen naam te roepen in de buurt van zijn nest dat hij gebouwd heeft in een hoge antenne op het terrein. Dat nest lijkt van enige afstand op een slordige hooibaal die per ongeluk uit de lucht is komen vallen. De Grote kiskadie is een forse vliegenvanger, net zo groot als de Grays lijster. Hij zit gewoonlijk fier rechtop bovenop een uitkijkpost, zoals het vliegenvangers betaamt. Zo'n antenne is uiteraard prima geschikt als uitvalsbasis om vliegende insecten te detecteren en te achtervolgen. De Grote kiskadie is een prachtige vogel met een gedistingeerd verenpak: een roestbruine rug, kanariegele borst en witte kop met een brede, zwarte oogstreep en een zwart petje. Boven op zijn kop loopt ook nog een smal, geel streepje, maar dat is zelden te zien.

Ook de Grote kiskadie komt in vrijwel het hele land algemeen voor, tot in steden. Dat hebben we zelf in San José kunnen constateren. Hij is bepaald niet mensenschuw en vliegt hier in La Selva regelmatig het overdekte restaurant binnen om vanaf een balk te loeren naar achtergelaten etensresten. Behalve insecten lust hij ook fruit en bessen.

Grote kiskadie, rechts bij nest in de top van een antenne in de tuin van La Selva.

Onze gids is erg in zijn nopjes met een paartje Sneeuwcoatingas. Ze zitten ver weg in de top van een kale boom op dertig meter hoogte. Voor ons zijn het niet meer dan stipjes tegen de grijze wolken, maar door zijn telescoop zijn ze vrij goed te zien. Knap gevonden op zo'n afstand. De Sneeuwcoatinga verdient zijn nopjes doordat hij zeer begeerd is bij vogelaars: hij is zeldzaam, heeft een klein verspreidingsgebied en is moeilijk te ontdekken. Eerlijk gezegd

lijken ze volgens ons veel op albino kanariepietjes. Na het langdurig turen door de telescoop begrijpen we overigens wel waarom een stijve nek onder vogelaars in het regenbos volksziekte nummer één is.

Zelf vinden we de Groene suikervogel leuker dan de cotinga's. Die is regelmatig in de tuin van La Selva te zien op bananen en ander fruit. Het mannetje is flitsend lichtblauw met een zwart masker, het vrouwtje grasgroen. Met hun lange, gebogen snavel eten ze vruchten, maar zuigen ze ook nectar uit bloemen. Net zoals kolibries, maar dan op een bedaarde manier.

Een paartje Groene suikervogels op een opgehangen tros bananen.

In de regen lopen we ook een rondje over het terrein van het Biologisch Station. Er staan veel bomen die nu bessen dragen en daar komen vogels graag op af. Een daarvan is de Grijsbuikkardinaal, voorzien van een dikke, appelvinkachtige snavel die uitstekend geschikt is om harde zaden te kraken. In de struiken zien we ook een Witkraagmanakin rondscharrelen, een schattig, pluizig speelgoedbeestje met een kort staartje.

Grijsbuikkardinaal in bessenstruik (links) en Witkraagmanakin (rechts) in de tuin van La Selva.

Bladsnijdersmier met afgebeten stuk blad (links) en de ingang van een mierenest (rechts).

In het bos bij het Biologisch Station maakt onze gids ons attent op stukjes groen blad die zo te zien op eigen houtje het pad oversteken. Als we beter toekijken, constateren we dat de bladfragmenten vervoerd worden door kleine, bruine mieren. Deze bladsnijdersmieren, die alleen in Amerika voorkomen, transporteren bladeren naar schimmeltuinen in hun ondergrondse steden. Een citaat uit Wikipedia over deze bijzondere leefwijze: *'Als eerste ontdekte de bioloog en geoloog Thomas Belt in 1874 waarvoor de mieren de bladeren gebruiken. De bladeren worden fijngekauwd en gebruikt als voedingsbodem voor de groei van bepaalde schimmels van het geslacht Leucoagaricus (Champignonparasol). De mieren voeden zich met de schimmel. Ze kunnen meer dan 5000 maal hun eigen gewicht aan bladstukjes dragen.'*

Mensen zijn dus niet de enige levende wezens die paddenstoelen kweken! Mieren gingen hen lang geleden voor. De bladsnijdersmieren zijn vandaag met het koude en natte weer overigens niet zo actief. We zien er maar een paar het pad oversteken, terwijl hier soms een ononderbroken kolonne van wandelende blaadjes te zien moet zijn.

Over schimmels gesproken; de regen heeft er ook voor gezorgd dat op verdorde bladeren en dood hout verse paddenstoelen zijn verschenen. Nu is er in het regenwoud zelden gebrek aan vocht en hier is dan ook geen sprake van een echt paddenstoelenseizoen, zoals bij ons de herfst. Paddenstoelen behoren weliswaar tot mijn vakgebied, maar over de namen van de hier groeiende soorten durf ik geen uitspraak te doen.

Een afgefallen blad in het regenwoud, gevuld met vers regenwater.

Het is te verwachten dat geen of zeer weinig soorten gemeenschappelijk zijn met Europese bossen. Wel zijn de hoofdgroepen die wij onderscheiden ook hier te herkennen. Zo groeien op een vermolmd stam grote buisjeszwammen met een glanzende, oranje bovenzijde. Het is stellig een of andere tonderzwam van het geslacht *Ganoderma*. Andere buisjeszwammen lijken op ons Gewone elfenbankje, maar zien er toch net wat anders uit. Op dezelfde stronk groeit een mooi gezonde korstzwammetje dat ook min of meer trechtervormige vruchtlichamen vormt. Geen idee wat dat is. Bij de plaatjeszwammen ligt het moeilijker. Een tere, spierwitte, waaiervormige paddenstoel zou misschien een Schelpzwam (*Panellus*) kunnen zijn en een bleekgrijze, centraal gesteelde zwam heeft wat weg van een *Collybia*. Verder kom ik niet. De talrijkste paddenstoel is hier momenteel een gesteeld, roze kelkje met een behaarde rand. Dit kleinood is ongetwijfeld verwant aan de bekerzwammen.

Een paar paddenstoelen van La Selva: twee buisjeszwammen (boven), een korstzwam (midden links), een gesteelde bekerzwam (midden rechts) en twee onbekende plaatjeszwammen (onder).

Marian op het brede pad door het regenwoud aan de zuidkant van La Selva.

Na de rondleiding maken we op eigen houtje een korte wandeling door een stuk bos achter het bezoekerscentrum. Het regent af en toe nog zachtjes. Wederom weelderig groen, stammen, takken, lianen, klam, doodstil op de dierengeluiden na.

In de modder langs het pad zien we een reusachtige miljoenpoot, een vinger dik en wel twaalf centimeter lang. Hij ziet er gevaarlijk uit, maar miljoenpotten kunnen niet van zich afbijten zoals grote duizendpotten. Zijn verdediging bestaat uit een gepantserde huid. Bovendien kan hij zich snel tot een spiraal oprollen en heeft hij klieren die gifstoffen kunnen uitscheiden, waaronder blauwzuur. Daardoor is hij voor roofdieren niet aantrekkelijk. Mooi is ie wel. Op het pad ligt even verder een jong exemplaar, keurig spiraalvormig opgerold zoals miljoenpotten dat doen en duizendpotten nooit.

Een miljoenpoot uit het regenwoud.

Een hoogtepunt op onze wandeling is een bijna kale boom met rijpe ronde vruchten die vol vogels zit, waaronder drie soorten grote en kleine toekans; een paar Zwartsnaveltoekans, een groep rumoerige Halsbandarassari's met hun leuke, eigenwijze koppies en daartussen zowaar een Geeloorpepervreter, in deze regio een zeldzaamheid. De namen alleen al zijn zo heerlijk exotisch ...

Een verregende Halsbandarassari in een *Cecropia* boom.

De grootste vogelverrassing wordt ons echter gepresenteerd tijdens de lunch in het restaurant. Over het grasveld voor de eetzaal komt opeens een koppel Bruine hokko's aanmarcheren: stoere, hoenderachtige vogels van bijna een meter. Het mannetje is gitzwart, met een gele knobbel boven zijn snavel, het vrouwtje is bruin. Allebei hebben ze een uniek permanentje van krulveertjes op de kop. Door een hoge jachtdruk en het verdwijnen van ongerepte bossen zijn ze buiten reservaten zeldzaam en schuw geworden. De Bruine hokko prijkt niet voor niets op het logo van La Selva. Wat een mazzel hebben we!

Een paar Bruine hokko's op het grasveld bij de eetzaal en het mannetje onder een bordje met zijn beeltenis als logo van La Selva.

Vanwege de druilerige motregen houden we na de lunch een korte siësta. Gesterkt door de vrijwel droge weersvoorspelling op de telefoon (0,1 mm regen tot middernacht) gaan we daarna weer op pad, nu de hangbrug over in de richting van het ongerepte regenwoud. Ver komen we niet. Als we net de brug over zijn, lijkt de avond vroeg te vallen. Vanuit het zuiden komt een loodgrijze lucht opzetten. We horen een aanzwellend geruis, als een trein die aan komt denderen door de boomkruinen. Even later verdwijnen de rivier en het woud achter een regengordijn. Gelukkig kunnen we schuilen onder het overstekende dak van een gebouw van het Biologisch Station. De hele luidruchtige beestenboel van het regenwoud wordt direct stil. Zelfs de brulapen houden hun mond.

We wachten de bui even af, maar het blijft plenzen. Dankzij plastic wegwerpponcho's voor noodgevallen komen we droog thuis. Niet alle vogels hebben de pest aan regen. In een diepe plas op het grasveld bij de eetzaal is een paartje Roodrugtangares lekker aan het poedelen.

Nu ik dit opschrijf, 's avonds om negen uur, regent het nog steeds pijpenstelen. Februari is nota bene de droogste maand in deze streek. Maar wat is droog? Gemiddeld valt hier jaarlijks zo'n vier meter regen, vijf keer zoveel als in Nederland. En wij maar klagen over het weer als het een paar dagen miezert ...

Een paartje Roodrugtangares neemt een bad in een regenplas.

9 februari. Puerto Viejo de Sarapiquí, La Selva Biologisch Station
Een woudlopersdag en -nacht

Vandaag hebben we een gidsvrije dag. Uitslapen dus, maar liefst tot half zeven!
De regen is weggetrokken. Het weer is nu ideaal: bewolkt maar droog en met 27 graden voor deze streek aan de koele kant. Een mooie gelegenheid om twee tochten te maken over de paden door het regenwoud nabij ons onderkomen.

Witsnuitneusbeer.

De dag begint met een Witsnuitneusbeer die gemoedelijk over het grasveld voor ons huisje scharrelt. 'Beer' klinkt nogal gevaarlijk, maar dat valt mee. Een neusbeer is niet groter dan een middelmaat hond en vriendelijk van aard. Met zijn lange snuit is het eigenlijk een komische uitvoering van de bekende wasbeer. Op sommige druk bezochte plekken in Costa Rica zijn neusberen toeristtam geworden en staan ze in groepjes langs de weg te bedelen om voedsel. Ieder land heeft zo zijn eigen problemen met wilde dieren. Onze neusbeer was trouwens schuw en verdween schielijk in het struikgewas.

Hoffmannluiaard of Tweetenige luiaard in La Selva (links) en sleutelhanger met gestileerde luiaard (rechts).

Bij de hangbrug over de rivier ligt de luiaard nog steeds te luieren in dezelfde takvork achter de bromelia's, maar nu is zijn snoet zichtbaar. Die is erg vertederend: een babyface te midden van een weelderige haardos. Daaraan heeft de Luiaard ongetwijfeld zijn hoge aaibaarheidsfactor te danken en een prominente plek in de souvenirindustrie van Costa Rica. Knuffels van luiaards zijn overal te koop in vele soorten en maten. Je kunt een wilde luiaard trouwens beter niet knuffelen, want zijn vacht wemelt van de vlooiën, teken, motten en andere kriebelbeestjes.

Vlak over de brug staat een hoge boom vol beweging en kabaal. Een groepje Kuifsjakohoenders heeft daar een smakelijk ontbijt ontdekt. Het zijn grote, slanke, bronsgroene kippen met een kale, rode onderkin, die met veel vleugelgedruis en luid roepend van boom tot boom vliegen, op zoek naar rijpe vruchten. Dat is een nogal onhandige strategie voor een vogel die geliefd is als jachtwild. Vandaar dat deze hoenders tegenwoordig voornamelijk in beschermde gebieden voorkomen, zoals het woud van La Selva.

Kuifsjakohoender (links) en Zwartsnaveltoekan (rechts).

In dezelfde vruchtdragende bomen scharrelen ook een paar Zwartsnaveltoekans rond. Iedere keer dat we ze zien, moeten we een beetje lachen om deze malle, opzichtig uitgedoste vogels met hun topzware snavels. Aandoenlijk en clownesk.

Voorbij het terrein van het Biologisch Station volgen we de bordjes naar het Arboretum. Het pad voert eerst door een schitterend, ongerept bos waarin alle bomen, klein en groot, van onder tot boven begroeid zijn met mossen, varens en andere epifyten. De kronen van de woudreuzen zijn vaak onzichtbaar vanwege het weelderige groen daaronder. De basis van de grootste boom is ongeveer tien meter breed. Dat komt overeen met de lengte van mijn ruim bemeten woonkamer. De plankwortels reiken tot vijftien meter op de stam die zich ver boven ons vertakt in een parasolvormige kroon, een meter of veertig breed en ongeveer even hoog. Het woud is hier een levende kathedraal, verstild en tegelijk gevuld met klank en kleur.

Eef aan de voet van een woudreus met aan de basis een stamdikte van tien meter.

De bosbeek bij het Arboretum van La Selva.

Tak begroeid met epifyten in het regenwoud.

Het pad loopt evenwijdig aan een meanderend riviertje met helder blauwgrijs water, hier en daar met een wit beschuimde stroomversnelling. De beek heeft zich op veel plekken een paar meter ingesleten in de roodbruine leem. Boven het water zeilen twee enorme, iriserend blauwe vlinders. Als ze in hun snelle zweefvlucht hun vleugels even dichtklappen, lijken ze verdwenen, opgelost tegen de achtergrond van takken en bladeren. Een seconde later schitteren ze weer in het zonlicht. Een hallucinerende ervaring. Het zijn de beroemde Blauwe morpho's, die we alleen nog maar kenden uit boeken en van ingelijste, opgezette exemplaren die voor een flink bedrag te koop worden aangeboden. Droomvlinders als handelswaar.

Reuzenuilvlinder (*Caligo oileus*), dood gevonden langs een pad; links van onderen, rechts van boven.

Ik zie zo'n blauwe morpho op een paar meter bij mij vandaan neerstrijken op de met bladeren bedekte bosgrond. Mooi voor een foto, denk ik, maar de vlinder is niet te vinden, ook niet met behulp van mijn kijker. Hij lijkt van de aardbodem verdwenen. Later zie ik op afbeeldingen hoe dat komt: de onderkant van de vleugels is donkerbruin met een grijzige tekening, een perfecte schutkleur tegen een achtergrond van verdorde bladeren.

Even verder vinden we op ons pad zomaar een puntgave, onlangs gestorven reuzenvlinder. Het is een van de uilooogvlinders die verwant zijn aan de morpho's. Wat een joekel met een spanwijdte van bijna tien centimeter. De onderkant vertoont een ragfijne tekening in grijs en bruin met twee grote uilenogen die kennelijk predatoren moeten afschrikken. De bovenzijde is niet hemelsblauw zoals bij de Blauwe morpho, maar glanzend grijs blauw met oker en voorzien van een brede zwarte zoom. Evengoed prachtig.

Dagvlinders in en bij het Arboretum van La Selva, voorlopig zonder namen.

Onbekende libel met opvallend getinte vleugels.

Op open, zonnige plekken in het woud vliegen ook andere vlinders rond. Ze zijn kleiner en minder spectaculair dan de hemelsblauwe morpho's. We kunnen hun namen niet vinden, maar wat doet het er toe. Ze hebben stuk voor stuk hun eigen schoonheid. Opvallend vaak zijn hun vleugels voorzien van lichte banden op een donkere ondergrond. Daardoor vallen ze nauwelijks op als ze op de bosgrond zitten wanneer de zonnestralen door het bladerdak lichtvlekjes op de grond tekenen. Als de zon niet schijnt, lijken de vlinders hun vaste vorm te verliezen. Het enige wat er van ze overblijft, zijn een paar lichte vlekken op een donkere achtergrond. Dat kan van levensbelang zijn, want heel wat dieren in het regenwoud beschouwen een vlinder niet als een wonder der natuur, maar als een lekker hapje tussendoor.

Het 'oplossend vermogen' van een patroon van lichte vlekken nemen we ook waar bij een groot insect dat bij de beek rondvliegt. Aanvankelijk zien we alleen een paar witte vlekken onder de bomen fladderen. Wat is dat in vredesnaam? Pas als het dier op een takje gaat rusten, komen we er achter dat het een sierlijke libel is, vermoedelijk verwant aan onze beekjuffers. De basis van de vleugels is doorzichtig, het middendeel is wit en de tip zwart.

Onbekend plantje met oranjegele bloemen (links) en een soort Engels mos (*Selaginella spec*) (rechts).

Meander van de bosbeek bij het Arboretum.

Het Arboretum ligt in een wijde bocht van het riviertje. Het is een relict uit de tijd dat La Selva een particulier landgoed was. Er staan dezelfde machtige bomen als in het regenwoud, maar de ondergroei en de lianen zijn hier grotendeels verwijderd, waardoor de stammen en kronen beter tot hun recht komen. We hebben de indruk dat deze bomenverzameling niet meer onderhouden wordt en dat hier zelden iemand komt. De naambordjes bij de bomen zijn onleesbaar geworden of er staat alleen nog een paaltje in de grond. Hier en daar groeien op de grond kruiden met oranjegele bloempjes en tapijten van fraai vertakt Engels mos (*Selaginella*).

Na een bocht in het pad staan we oog in oog met een koolzwarte vogel ter grootte van een kalkoen die met statige passen uit het struikgewas tevoorschijn komt. Het is een mannetje van de Bruine hokko, waarvan we gisteren een paartje bij de lodge hebben gezien. Deze vogel trekt zich niets van ons aan, ja schijnt onze aanwezigheid zelfs te waarderen. Op een meter of tien van ons vandaan beklimt hij een dode boomstam. Trots kijkt hij in de rondte en begint dan een baltsritueel, waarbij hij zich breed maakt met bolle vleugels en zijn lange nek in bochten wringt. Onderwijl laat hij een hoog, amechtig gepiep horen. Kennelijk had dit stoere beest behoefte aan ons als publiek, bij gebrek aan kokette hennetjes om de hokko mee te dansen. Zijn balts doet me met weemoed terugdenken aan de Korhanen die in mijn jeugd op de Gooise heide bolderden. Dat is helaas voltooid verleden tijd.

We gaan hetzelfde pad terug door het ongerepte woud, maar toch lijkt alles nieuw. In deze chaos van schots en scheef weelderig groen hebben onze zintuigen weinig aanknopingspunten. Hoog in het gebladerte maakt een of ander dier een vreemd, bubbelend geluid. Het duurt een tijdje voordat we de producent daarvan in de kijker hebben: een flinke vogel met de grootte en het postuur van een Ekster, maar heel anders ingekleurd. Kop en borst zijn warm rossig bruin, vleugels en onderstaart pastelgroen. De lange staart is blauwgroen en na een kaal stukje aan het einde voorzien van blauwzwarte kwastjes. Die staartkwastjes maken meteen duidelijk dat we met een motmot te doen hebben, onze eerste op deze reis. Marian en ik zijn allebei dol op motmots, dus het is een genietmoment. Deze vogel is een Rosse motmot, de grootste van de zes soorten die in Costa Rica voorkomen.

Privé voorstelling in het Arboretum door een mannetje van de Bruine hokko. De artiest schrijdt naar voren, kiest zijn plaats op het podium en maakt contact met het publiek, voert zijn show op met bolle vleugels en neemt na afloop trots het applaus in ontvangst.

Vlakbij de motmot is een paar jaar geleden een reusachtige boom omgevallen, waarbij veel lagere bomen in zijn val zijn meegesleurd. Het gat in het bladerdak is snel opgevuld door allerlei struiken en lianen. Daar beweegt iets in het gebladerte, maar het blijft lang onduidelijk wat dat is. Geduld is in deze rimboe een schone zaak. En eigenlijk overal, zoals het gezegde verwoordt. Even komt een zwarte, merelachtige vogel in beeld met een opvallend forse, bleekgele snavel en bijna witte ogen, waarmee hij ons verbaasd lijkt aan te kijken. Het is een Geelsnaveltroepiaal, een schuwe vogel die gewoonlijk in het struweel verborgen blijft. Wat verderop vallen voor onze voeten houtspaanders neer. Waar spaanders vallen, wordt gehakt, dus kijken we naar boven. Inderdaad, in de dode stam van een woudreus is een specht druk bezig om een nestholte uit te hakken. Hij is net als onze Zwarte specht overwegend donker van kleur maar wat kleiner. Over zijn schouders en nek loopt een opvallende witte band; zijn kop is driehoekig door een parmantige kuif en vuurrood. Deze vogel verdient inderdaad de naam Koningsspecht. Hij trekt zich niks van ons aan. Alleen als zijn vrouwtje om de hoek komt kijken, onderbreekt hij zijn noeste arbeid een ogenblik.

Rosse motmot (boven links), Geelsnaveltroepiaal (rechts) en Koningsspecht bij nestholte (onder).

Op de terugweg ontdekt Marian tussen vochtige bladeren naast het pad een lief kikkertje. Het is nog maar een jonkie, amper een centimeter lang. Toch is het nu al afschrikwekkend kopergroen en zwart gevlekt. In het Engels heeft het beestje de lange doch toepasselijke naam 'Green-and-black poison-dart-frog' gekregen, maar in het Nederlands heeft iemand hem opgezaadeld met de naam 'Gouden pijlgifkikker', hoewel niets aan dit kikkertje goudkleurig is. De huid van deze kikker is giftig, ook voor mensen. Indianen in Zuid-Amerika behandelen hun pijlpunten met de huidafscheiding van een verwante soort (de 'Verschrikkelijke pijlgifkikker') die zo giftig is dat een volwassen exemplaar voldoende gifstoffen bevat om acht mensen te doden. Vandaar de naam 'pijlgifkikkers' voor deze groep amfibieën. De voortplantingsbiologie van de Gouden pijlgifkikker is bijna even complex als bij de Aardbeikikker (zie pagina 19), maar verloopt net een beetje anders.

In het vochtige strooisel zien we een paar keer een bruin hagedisje wegschieten. Op het eerste gezicht lijkt het beestje meer op een salamander, want schubjes zijn niet direct te zien. Maar salamanders zijn traag en hagedissen snel, zo heeft Moeder Natuur bepaald. De hagedis is een 'Grondanole' (Engels: Ground anole), karakteristiek voor regenwouden en daarvan afgeleide bossen. Hij komt alleen maar voor in Costa Rica en aangrenzend

Gouden pijlgifkikker (*Dendrobates auratus*)(links) en Grondanole (*Norops humilis*) (rechts) in La Selva.

Panama, maar binnen dat gebied kan hij in vochtige bossen heel talrijk zijn, met dichtheden tot honderd dieren op een stukje van duizend vierkante meter.

Het is inmiddels al laat in de middag en onder de bomen wordt het schemerig. Dieren die van het duister houden, beginnen zich te roeren. Van allerlei kanten klinkt nu een melodieuze, vibrerend gefluit door het bos, met de melancholieke klank van onze Wulp. Het is de roep van de Grote tinamoe, een plompe, hoenderachtige, bruine vogel met een opvallend kleine kop. We zouden hem graag willen zien, maar hij weet zich goed te verschuilen in de dichte ondergroei. Dat lukt dus niet.

Langs het pad klinkt in het kreupelhout geritsel en gekraak van dode takjes. Het zijn Agoeti's die op zoek gaan naar afgevalen zaden en vruchten van bomen. Ze lijken op bovenmaatse, mollige cavia's met een bolle rug en warmbruine vacht. Agoeti's moeten hier talrijk zijn, maar ze weten zich zo goed te verbergen dat je ze zelden ziet. We hebben geluk, want vlak voor ons steken twee Agoeti's op een drafje het pad over. Op grotere afstand zien we een compact varkentje het pad kruisen, een Halsbandpeccari. In feite niet meer dan een donkere schim op te korte pootjes.

Lianen in alle maten en knopen.

De schemering duurt in de tropen kort. We zijn blij dat we bij de brug over de rivier arriveren voordat de duisternis echt invalt. Zonder lamp de weg zoeken in een wildernis waar het aardedonker is en gifslangen leven, lijkt ons wel avontuurlijk maar toch niet zo'n goed idee.

Na een dag van lopen, stil staan en verwonderen, zijn we tegen etenstijd hondsme, doch voldaan. Deze kleine ontdekkingsreis heeft aangetoond dat we ook zelfstandig, zonder gids en zonder telescoop, mooie dieren en planten in het regenwoud kunnen ontdekken.

We zijn zo in de ban van het machtige woud, dat we na het avondmaal toch weer op pad gaan. Deze keer zijn we gewapend met een hoofdlampje en een zaklantaarn. De duisternis is hier vol leven, verklankt door talloze cicaden, kikkers, krekels, padden, nachtvogels en beestjes zonder naam. Het meest opvallende geluid rond onze nederzetting komt vanavond van de Pauraque. Deze vogel is een verwant van onze nachtzwaluw en heeft net zulke goede schutkleuren, maar hij verschilt onder meer door de stompe vleugeltoppen. Minstens een uur lang slaakt hij onophoudelijk een onheilspellende kreet die je gemakkelijk voor de roep van een uil zou kunnen houden, zoiets als 'wieieieiuuu'. Het klinkt ons in de oren alsof hij de wanhoop nabij is, maar de roep is bedoeld om zijn territorium te markeren. Onderweg naar de brug over de rivier jagen we bij toeval een Pauraque op die vlak voor ons op het pad zit. In het duister is het niet meer dan een snelle schim, vaag zichtbaar door de lichte vlekken op zijn ondervleugels en zijn witte staartpennen.

Vanaf de brug beschijnen we even de plek met onze zaklamp waar we vanmiddag de luiaard zagen. Hij ligt nog steeds in zijn takvork te dutten en lijkt geen haar te hebben bewogen. Daarmee doet hij zijn naam eer aan.

Over de brug zien we op verschillende plekken rond het Biologisch Station lichtschijnsels tussen de bomen. Kennelijk zijn we niet de enigen die op het idee zijn gekomen om een nachtwandeling te maken en te zoeken naar dieren die in het donker actief zijn. Zelf zien we in het gras een kikker wegspringen die verdacht veel weg heeft van de Bruine kikkers in mijn tuinvijver. Het is natuurlijk wel een andere soort, want kikkers vliegen niet de oceaan over. Het is een 'Regenkikker' (Engels: 'Rainfrog'), een algemene soort in Costa Rica.

Anderen zijn meer ervaren in het opsporen van nachtdieren of ze hebben sterkere lampen of domweg meer geluk. Iedereen die vannacht op pad is, deelt graag zijn ontdekkingen met anderen. Daardoor krijgen we in een bosje kreupelhout in het schijnsel van een felle lamp een Reuzenfluitkikker te zien, die met zijn plumpe gestalte en een lengte van bijna twintig centimeter zijn naam eer aan doet. Fluiten doet hij niet vannacht.

'Regenkikker' (*Craugastor fitzingeri*) (links) en Reuzenfluitkikker (*Leptodactylus savagei*) (rechts) in het licht van een zaklamp.

Even verderop ligt in hetzelfde kreupelhout een opgerolde slang die ontzag inboezemt, niet alleen om zijn geschatte lengte van twee meter. Volgens de ontdekkers van dit dier is het een Lanspuntslang, de gevaarlijkste gifslang van Centraal-Amerika. Dat komt niet alleen vanwege de lange giftanden die een dodelijke dosis gif in de bloedbaan brengen, maar ook

omdat deze slang dikwijls in de nabijheid van mensen leeft, bijvoorbeeld in bananenplantages, en doorgaans niet vlucht bij benadering. Hij gaat dan vaak tot de aanval over. Per jaar worden in Costa Rica naar schatting 250 mensen door een Lanspuntslang gebeten, waarvan er ongeveer 20 overlijden. We volstaan daarom met een wat vage foto van deze slang vanaf een veilige afstand van zeker tien meter.

Lanspuntslang (*Bothrops asper*) in de schijnwerpers.

Een vrouw van middelbare leeftijd leidt ons uit eigen beweging naar een plek in het struikgewas waar een groene boomslang is ontdekt. Zelfs in het licht van haar felle schijnwerper duurt het een poosje voordat we het dier zien, zo goed is hij gecamoufleerd tussen takjes en bladeren. Het is een Groene parkietslang, een slanke slang die tot een meter lang wordt en zich uitsluitend ophoudt in bomen en struiken. Door zijn smaragdgroene bovenzijde valt hij niet op als hij roerloos tussen de bladeren zit te wachten op een prooi. Deze slang eet vooral jonge vogels en ook kikkers.

In tegenstelling tot de Lanspuntslang is de Groene parkietslang schuw en zijn beet is voor mensen niet erg giftig. Toch willen we dat maar liever niet uitproberen. Het is een prachtig dier, rank, met een sterk contrast tussen de gifgroene bovenkant en de witte onderzijde. Het meest opvallend zijn de grote, goudkleurige ogen met een zwarte pupil. Hij is hier niet ontdekt door onze gidsvrouw, maar door haar zoon. Ze vertelt ons dat het joch van vijftien helemaal gek is van slangen en dag en nacht met die beesten bezig is. Een Freek Vonk in de dop dus.

Zijzelf vindt slangen bijzaak maar ze heeft een grote liefde opgevat voor boomkikkers. Tot nu toe heeft ze er hier twee ontdekt. Eerst troont ze ons mee naar een Grauwe boomkikker die met zijn langgerekte, bruine lichaam bijna niet opvalt als hij in lengterichting op een boomtak zit. De tweede is de Rodoogmakikikker, een naam om je lelijk in te verslikken.

Groene parkietslang (*Leptophis ahaetulla*) in een boom.

De kikkerdame haalt hem speciaal voor ons op uit het bos, samen met zijn grote zitblad. Het is een prachtig beestje, van boven heldergroen, van onderen wit met hemelsblauwe flanken, dat alles contrasterend met de feloranje tenen. Een extra attractie van deze soort vormen de helderrode ogen met zwarte pupillen, maar die laat ons kikkertje vannacht niet zien. Hij houdt zijn ogen gesloten met een gestreept vlies, vermoedelijk vanwege de felle belichting met een zaklamp. Het is geen wonder dat deze kleurrijke kikker in allerlei toeristische folders wordt afgebeeld en als symboolsoort van ongestoorde regenwouden wordt gepresenteerd. Hij prijkt bijvoorbeeld ook op de voorkant van onze reisgids van National Geographic.

De Roodoogmakikikker is ook onze favoriet tijdens deze magische avond in het wilde woud.

Grauwe boomkikker (*Smilisca sordida*) (links) en Roodoogmakikikker (*Agalychnis callidryas*) (rechts).

10 februari. Op weg naar Cano Negro, Natural Lodge
Het noordelijke laagland, vlak en drassig

Rijksweg nummer 4 door de noordelijke laagvlakte.

Vandaag laten we de wouden van La Selva achter ons. We moeten zo'n 150 kilometer rijden naar onze volgende bestemming, Cano Negro in het uiterste noorden van Costa Rica, tegen de grens met Nicaragua. Daar ligt een van de meest omvangrijke moerasgebieden van het land, waarvan een groot deel natuurreserveaat is. Het langste deel van de route voert via een goed onderhouden tweebaansweg (rijksweg nummer 4) door de noordelijke laagvlakte, een vlak tot zacht glooiend cultuurlandschap met hier en daar een boerderij of een dorp.

In Muelle volgen we de veel stillere en minder goed onderhouden weg nummer 35 naar de grens met Nicaragua. Voor het zo ver is, slaan we af naar het westen. Aan het einde van een 19 kilometer lange, stoffige humpy bumpy weg ligt het dorpje Cano Negro. Het is een rommelige verzameling huisjes met fruitbomen op het erf, los lopende kippen en veel, even los lopende honden. Een supersimpel kerkje, een schooltje, een kroeg en een parkje met speeltuig onder donkergroene bomen. Geen winkel. Altijd warm en altijd klam. Het favoriete vervoermiddel voor de dorpeelingen is de crossmotor omdat je dan het minste last schijnt te ondervinden van de bolle keien en diepe kuilen in de enige verbindingsweg naar de buitenwereld.

We zijn in een compleet ander landschap beland. Cano Negro ligt in vlak laagland met drassige graslanden met verspreide bomen waarin schonkige koeien grazen. Door het laagland stroomt de Rio Frio, een ongetemde rivier. Nu, in de droge tijd is hij zo breed als de IJssel maar in de regentijd is het een gigantische overstromingsvlakte. Bij het opdrogen blijven overal poelen, slikken en ondiepe plassen achter. Daardoor is het een paradijs voor water- en moerasvogels. Het is nu een beschermd 'Refugio Nacional' met een oppervlakte van 98 vierkante kilometer. Vandaar dat Cano Negro enige faam heeft verworven bij vogelaars, maar ook bij sportvissers die er een paar imposante vissen aan de haak kunnen slaan. Er zijn tegenwoordig een paar hotels en andere verblijfsaccommodaties in en bij het dorp die van grote betekenis zijn voor de lokale economie. Tal van dorpeelingen bieden boottochten aan of verhuren zich als gids. Als we aan een wat oudere man de weg vragen naar ons hotel, de Natural Lodge, krijgen we ook meteen het aanbod voor een trip met zijn motorboot tegen een concurrerende prijs. Spijtig voor hem, maar het reisbureau heeft voor ons al een boot en gids ingehuurd voor morgenochtend.

Gravelweg naar Cano Negro met cowboy te paard.

Wij verblijven twee nachten in een van de comfortabele schakelbungalows van de Natural Lodge. Ook hier zijn de vakantiehuisjes ingebed in een grote tuin vol bloeiende planten die veel vogels en vlinders aantrekken. Bovendien zijn er voerplaatsen voor vogels ingericht. Geen voederplank met zonnepitten of pinda's, zoals in Nederlandse tuinen, maar constructies van houten palen met doorgesneden sinaasappels en bananen. Vanaf het terras bij de eetzaal kunnen we de gasten aan deze fruitbar van nabij bekijken. Daar zijn juweeltjes bij zoals de Blauwe suikervogel, die in de natuur vooral nectar drinkt. Het mannetje is indigoblauw met een lichtblauw petje op en knalrode poten, het vrouwtje gaat gekleed in zachtgroen. Opmerkelijk is dat ook twee soorten spechten een sinaasappeltje meepikken: de Zwartwangspecht en Hoffmanns specht. Ik heb nooit gehoord dat Hollandse spechten fruit eten.

Schakelbungalows van de Natural Lodge, op de voorgrond voerplaats voor vogels met fruit.

Paartje Zwartwangspechten aan de fruitbar van de Natural Lodge.

Mede dankzij de goed verzorgde voederplekken zitten er ook op andere plekken in de tuin veel vogels. Als Marian op een gemakkelijke stoel aan de rand van het zwembad een boek zit te lezen, krijgt ze gezelschap van een Langstaarttroepiaal. Die prachtig glanzende zwarte vogels met gele kraallogjes horen hier tot het brutale stadsvolk. Het is dan ook niet vreemd dat de troepiaal een uitgebreid bad neemt in een ondiep deel van het zwembad. Gewoon als vogel met je tijd meegaan. Hij drinkt ook van het chloorwater. Dat lijkt wat minder gezond.

Langstaarttroepiaal in het zwembad.

De hele namiddag cirkelen er Zwarte gieren boven de tuin. Dat is niet zo bijzonder, want ze zijn in heel Costa Rica een gewone verschijning. Tegen de avond worden het er steeds meer, tegen de honderd. Een machtig gezicht, al die grote vogels cirkelend boven onze hoofden. De reden van hun komst wordt al snel duidelijk: de gieren gebruiken de grote antenne op het terrein van de Natural Lodge als gemeenschappelijke slaapplek.

Slaapplaats van Zwarte gieren in antenne bij de Natural Lodge.

Dat de tuin van de Natural Lodge grenst aan de wildernis kun je afleiden uit de zoogdieren die we op onze wandelingetjes naar ons huisje in de bomen zien: een stel Brulapen, het vrouwtje met een baby op haar rug, een Grote gevlekte boomeekhoorn en een Drietenige luiaard.

Grote gevlekte boomeekhoorn (links) en Mantelbrulaap (rechts).

**11 februari. Cano Negro, Natural Lodge
In de boot langs reigers, ijsvogels en kaaimannen**

Ochtendstemming boven de rivier.

De echte wildernis langs de Rio Frio krijgen we vanochtend in alle vroegte te zien, als we met onze vrouwelijke gids Chabita in een fluisterboot een stukje van de rivier en de nevengeulen bevaren. Ze weet veel van vogels en wijst ons op allerlei soorten die we anders niet gezien zouden hebben. We komen ogen en oren te kort.

Een Groene reiger aan de rivieroever.

Overall langs de oevers staan reigers in allerlei formaten en kleuren. In totaal zien we dertien soorten, ooievaars en ibissen meegerekend. Onze favoriet is hier de Groene reiger. Met een lengte van 46 centimeter is dat een kleintje, maar wat is hij prachtig gekleurd met donker grijsblauwe vleugels, een purperen borst met witte vegen en oranje poten. Vreemd, eigenlijk geen groen te bekennen in zijn verenkleed. Hooguit een vage groene gloed in vol zonlicht. Een merkwaardige naam voor deze vogel.

We menen in de verte aan de oever bomen te zien vol witte bloemen. Naderbij gekomen veranderen de bloesems in duizenden Koereigers die in de bomen de nacht hebben doorgebracht. Ze zwermen in de vroege ochtend uit naar weilanden in de verre omtrek. Het is opvallend dat geen enkele Koereiger foerageert langs de oevers van de rivier. Daar zijn andere witte reigers actief, zowel grote als kleine zilverreigers. De Grote zilverreiger schijnt dezelfde soort te zijn als de onze, maar de Kleine zilverreiger verschilt enigszins van zijn Europese tegenhanger. Het is een eigen soort die Amerikaanse zilverreiger wordt genoemd. De Witte ibis sluit zich graag aan bij dit duo, maar valt direct op door zijn rode, gebogen snavel en rode poten.

Amerikaanse zilverreiger aan afgekalfde rivieroever.

Door het hoge gras in plas-dras landjes sluipen ook twee rallen rond. Het talrijkst is de Jacana, een ranke en luxe uitvoering van ons Waterhoentje met een roodbruin en zwart verenpak dat fluwelig aandoet. In plaats van een rode bles heeft de Jacana een felgele bult boven zijn snavel. Op de foto zijn de extreem lange tenen goed te zien. We zien maar één keer uit de verte een Cayenne bosral. Deze vogel is veel schaarser en schuwer dan de Jacana en nog extravaganter gekleurd, ook in details zoals een forse, oranjegele snavel, stoere, rozerode poten en rode ogen.

Boom langs de rivier met een bloesemtooi van Koereigers.

Jacana (links) en Cayenne bosral (rechts).

In Nederland is het bijzonder als je een IJsvogel ziet, maar boven deze rivier is het een komen en gaan van ijsvogels. Net als onze IJsvogel zitten ze vaak op een tak die boven de rivier hangt, maar ze maken ook graag gebruik van elektriciteitskabels als uitkijkpost voor het verschalken van visjes. Of vissen, in het geval van de Amerikaanse reuzenijsvogel. Ze zijn er in vier uitvoeringen. Het talrijkst is hier de Groene ijsvogel die net zo groot is als onze eigen IJsvogel. Zoals de naam al zegt is hij niet saffierblauw van boven maar groen met witte vlekjes op de vleugels. Hij heeft een punthoofd, niet vanwege een burn-out maar door een strakke kuif. Het mannetje heeft een roestbruine borstband, het vrouwtje een groene.

Groene ijsvogel (linksboven), Amazoneijsvogel (rechts boven), Bandiijsvogel (links onder) en Amerikaanse reuzenijsvogel (rechts onder).

De Amazoneijsvogel heeft ongeveer dezelfde kleuren, maar is veel groter met het formaat van een Kievit. Deze soort heeft geen wit op de vleugels en een rafelige kuif. Nog een slagje groter is de Bandijsvogel. Die is goed te herkennen aan een blauwgrijze bovenkant en een overwegend witte onderzijde met een blauwgrijze borstband. Het mannetje heeft daaronder een tweede, roestbruine band. De Bandijsvogel broedt niet in Costa Rica maar is een wintergast uit Noord-Amerika. Die soort zien we slechts twee keer. Even schaars is in Cano Negro de Amerikaanse reuzenijsvogel die bijna zo groot is als een kraai. Bij deze soort is de bovenzijde eveneens blauwgrijs, maar de borst en buik zijn voor het grootste deel roodbruin. Een andere geduchte viseter is de Amerikaanse slangenhalvogel die in uiterlijk en gedrag op een aalscholver lijkt. Hij zit vaak in een boom met gespreide vleugels zijn veren te drogen.

Amerikaanse slangenhalvogel in Cano Negro.

Ook minder verheven dieren vragen onze aandacht. Op modderbanken en omgevallen bomen liggen overal kaaimannen, van aandoenlijke baby's tot oerbeesten van een meter of drie. Ze schijnen mensen niet lastig te vallen, tenminste zo lang je ze met rust laat. Chambita vertelt over een vrouw die gebeten werd toen ze probeerde een selfie te maken terwijl ze met één voet op een kaaiman stond. Tja, dat is vragen om moeilijkheden. In zo'n geval zou ik ook van me afbijten.

Een ander opvallend reptiel in Cano Negro is de Groene leguaan. Evenals bij de Groene reiger is het groen in de naam enigszins misplaatst, want de meeste leguanen die we zien, zijn lichtgrijs of zalmkleurig. De kleur schijnt met het seizoen te wisselen. Ze dragen een fraaie kam van slanke, oranje stekels op hun rug en bij de mannetjes bengelt een grote dunne huidflap onder hun kin. Ze zien er daardoor uit als punky mini-dinosauriërs. De dieren kunnen meer dan twee meter lang worden. In tegenstelling tot kaaimannen zijn Groene leguanen strikte vegetariërs die in bomen leven van bladeren, bloemen en vruchten.

Brilkaaiman, links een jong dier van ongeveer 70 cm, rechts een volwassen dier van bijna twee meter.

Sommige bomen langs de rivier lijken vol grote vruchten te hangen, maar bij nader inzien blijken dat leguanen te zijn. In Costa Rica worden ze wel 'boomkippen' genoemd omdat hun vlees zeer smakelijk zou zijn. Tegenwoordig worden ze om die reden ook gekweekt. Het is in dit verband interessant dat een hectare oorspronkelijk bos jaarlijks 350 kg leguanenvlees kan opleveren, maar na omzetting in grasland produceert diezelfde oppervlakte slechts 40 kg rundvlees per jaar (Henderson, Mammals, Amphibians, and Reptiles of Costa Rica, 2009). Zijn leguanen wellicht de koeien en/of kippen van de toekomst?

Een boom langs de rivieroever vol Groene leguanen (boven) en een volwassen mannetje met keelflap (onder).

Overstromingsvlakte van de Rio Frio.

Geleidelijk wordt het rivierdal weidser. Het verbreedt zich tot een lagune, een grote overstromingsvlakte met slijkerige oevers en ondiep water. In de regentijd wordt het hele gebied een grote watervlakte.

Net als in Europa is zo'n gebied een paradijs voor vogels en vogelaars. Het is het domein van steltlopers, zoals de Chileense kievit, Amerikaanse steltkluut, Amerikaanse bontbekplevier en Amerikaanse oeverloper. Ze lijken allemaal sterk op hun Europese tegenhangers. Dat geldt minder voor de Kaalkopooievaar die er met zijn kale nek en groezelige witte veren heel wat minder sjiek uitziert dan onze Ooievaar. Helemaal een vreemde eend in de bijt is de Koerlan of Limpkin die lijkt op een kruising tussen een reiger en een ibis, maar in werkelijkheid een eigen familie vertegenwoordigt die meer verwant is aan kraanvogels en rallen. De Koerlan is gespecialiseerd in het consumeren van grote waterslakken.

Kaalkopooievaars (links) en Koerlan (rechts).

Bigua-aalscholvers (boven), Blauwleugeltaling en Amerikaanse steltkluut (midden), Moerasbuizerd (links onder) en Nicaraguaanse troepiaal (rechts onder).

Een deel van de uiterwaarden wordt begraasd door koeien of paarden; op de voorgrond een Amerikaanse steltkluut.

Boven het water kruisen ijsvogels en kwetterende zwaluwen elkaar. Een Visarend zeilt laag over. Op de waterkant staan groepen Bigua-aalscholvers hun vleugels te drogen. Een Moerasbuizerd speurt vanuit een hoge boom naar vissen. In de toppen van hoge oevergrassen zitten Epauletspreeuwen en Nicaraguaanse troepialen. Cano Negro is de enige plek in Costa Rica waar deze zeldzame soort voorkomt. De vogelrijkdom is overweldigend.

De drogere uiterwaarden van de rivier worden veelal begraasd door koeien. Het grasland gaat hogerop over in bossen met groepen palmen, vaak voorafgegaan door dichte struwelen van de Gele senna (*Senna reticulata*) die nu de oevers opfleuren met trossen gele bloemen.

Struweel van Gele senna (*Senna reticulata*) langs de Rio Frio.

Hier en daar staat in de verte een boerderijtje op een verhoogde plek in het landschap. Van winter- en zomerdijken, beschoeiingen, kades, sluizen en gemalen heeft men hier geen weet. De Rio Frio is puur natuur en bepaalt het leven van plant en dier, maar ook dat van de visser en de veehouder.

We genieten hier niet alleen van de vogels, maar ook van het landschap waarin al dit leven geleefd wordt. De traag stromende, bochtige rivier, het ondoordringbare galerijbos langs de oevers, het helder groene gras van de overstromingsvlaktes, het verstilde water van de lagunes met verre horisonten en weerspiegelde wolken.

Jammer dat deze fantastische boottrip maar twee uur duurt.

Omdat we bij de planning van onze reis helaas maar twee nachten in de Natural Lodge konden boeken, staat vandaag nog een tweede excursie met een gids op het programma. Die vindt vanavond plaats. Onze hoop is daarbij gevestigd op een geheimzinnige vogel met de vreemde Engelse naam 'Great potoo'. Dat zit zo.

Tijdens de voorbereiding van deze reis bladerden Marian en ik af en toe verlekkerd door de Engelstalige vogelgids van Costa Rica. Daarbij stuitten we op een plaatje van een vogel die eruit ziet als een boomstammetje van een halve meter lang, met een kop die net zo breed is als zijn lijf: de Great Potoo. Vanwege zijn vorm en schutkleur valt de potoo nauwelijks op als hij overdag op het uiteinde van een dode stam zit te rusten, zoals zijn gewoonte is. Alleen aan de grote, zwarte ogen en een miniem, gebogen snaveltje is te zien dat het een vogel is. Een fascinerend dier waarover we meer wilden weten.

Op youtube vonden we een filmpje waarin aan het einde een Great potoo zijn snaveltje open doet en een enorme bek openspert die tot voorbij zijn oren reikt. Daarbij slaakt hij ook nog eens een afgrijselijke kreet, zo iets als wauauerrrrrr. Het lijkt wat op het gebrul van een leeuw, maar voor een potoo is het kennelijk zingen. We lagen slap van de lach, maar begrepen ook waarom de Great potoo in het Engels ook wel Ghostbird wordt genoemd. De officiële Nederlandse naam is 'Vale reuzennachtzwaluw', maar wij spreken in huiselijke kring liever over de Grote petoet.

Sinds onze lachbui is deze vogel de mascotte van onze reis. Daardoor stond hij ook bovenaan ons verlanglijstje van wensvogels, hoewel we wisten dat de kans klein was om een glimp van zo'n nachtbraker op te vangen. De Grote petoet is in Costa Rica bovendien schaars en leeft verborgen in het dichte regenwoud. Ga er maar aan staan.

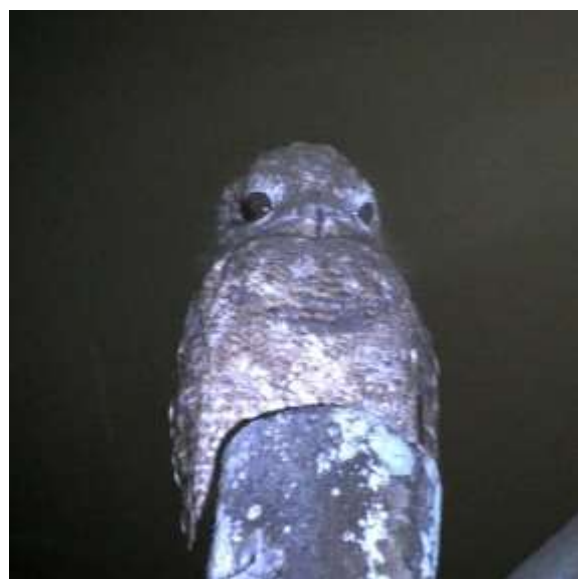
Op zoek naar nachtvogels in de terreinwagen met Jorge.

Jorge, onze gids, komt na de schemering voorrijden met een terreinwagen. Hij is een expert op het gebied van uilen in deze streek en kent veel plekken waar ze geregeld te zien zijn. Hij vraagt of we speciale wensen hebben. Voor de grap roepen we in koor: een Great potoo!!!! Jorge lacht ons niet uit, maar verklaart dat hij zijn best zal doen.

In zijn auto voert hij ons eerst over landweggetjes rondom Cano Negro naar plekken waar we in het licht van zijn sterke zaklamp drie uilen goed kunnen bekijken: de Zwart-witte bosuil, Mangroveschreeuwuil en als mooiste de Gestreepte ransuil. Ze zijn het beste te zien als ze op de elektriciteitsdraden langs de weg zitten.

We moeten lang wachten tot de Mangroveschreeuwuil reageert op de lokroep die Jorge op zijn telefoon afspeelt. Pas na een kwartier strijkt hij geruisloos neer in een lage boom aan de kant van de weg. Nog is Jorge niet tevreden want de vogel zit half van ons afgedraaid. Hij gaat net zo lang door tot de uil zich naar ons toe keert, zodat we hem recht in de ogen kunnen kijken. Prachtige, ronde, barnsteenkleurige ogen met zwarte pupillen. Daar is het Jorge om te doen, om ons die ogen te laten zien. Hij houdt van zijn uilen.

Daarna hotsebotsen we een heel eind door de stikdonkere nacht tot hij zijn auto nabij een eenzame lantaarnpaal parkeert die fel wit licht uitstraalt. En zowaar, daar bovenop staat een bevederd boomstammetje met uitpuilende zwarte ogen. Een Grote petoet volgens het boekje! Volgens Jorge kiest hij die plek omdat het licht van de lantaarn veel grote insecten aantrekt en die vormen het voedsel van de vogel. Helaas kunnen we niet blijven wachten tot de Petoet achter een insect aangaat of zijn stem verheft, maar onze queeste is volbracht.

Nachtvogels in Cano Negro: Gestreepte ransuil (links boven), Zwart-witte bosuil (rechts boven), Mangroveschreeuwuil (links onder) en Vale reuzennachtzwaluw (Grote petoet) (rechts onder).

**12 februari. Op weg naar Bijagua, Heliconias Lodge
Tussen vulkanen en regenwouden**

Het regenwoud bij de Heliconias Lodge met uitzicht op de Miravalles vulkaan.

Vanochtend vertrekken we uit Cano Negro. Op de valreep zien we in de tuin van de Natural Lodge een Drietenige luiaard bovenin een boom hangen. De hotelmanager brengt ons hoogstpersoonlijk naar de plek waar hij door andere gasten was ontdekt. Zowel de Tweetenige luiaard als de Drietenige luiaard zijn in Costa Rica bepaald niet zeldzaam, maar door hun slome leefwijze in hoge, bladerrijke boomkruinen vaak lastig te zien.

Kapucijnluiaard (Drietenige luiaard) bij de Natural Lodge.

We rijden zuidwaarts, in de richting van vage blauwe heuvels, trillend in de hete lucht. Het is slechts 47 kilometer naar onze volgende bestemming, de Heliconias Lodge bij het stadje Bijagua, maar daar doen we wel twee en een half uur over. Bijna de hele route gaat over keienwegen waar een slakkengangetje gepast is. Dat heeft ook voordelen, want die weggetjes zijn erg rustig en je kunt er goed stoppen om naar vogels te kijken. Zo blijkt een roofvogel op een hekkenpaaltje in een grasland een Wegbuizerd te zijn. Hij is ongeveer even groot als onze Buizerd, maar iets kleuriger met een roestbruin gebandeerde borst en van onderen een zwart-wit gestreepte staart. Evenals de Buizerd is hij een geduchte paalzitter.

Onze huurauto op een hobbelweg met keien (links) en Wegbuizerd op paaltje langs de weg (rechts).

Aanvankelijk rijden we door een vrijwel vlak cultuurlandschap met grootschalige graslanden en ananasplantages, onderdeel van de laagvlakte van Cano Negro. Daarna komen we door kleinschaliger heuvelland met hagen en verspreide bomen. Het lijkt wel wat op Zuid-Limburg. De weg stijgt geleidelijk. Daar belanden we op hellingen van hogere bergen in een zone met voornamelijk dicht en donker loofbos. Als we vroeg in de middag de Heliconias Lodge bereiken, zijn we bijna ongemerkt 800 meter geklommen. Dat is direct te merken aan de lagere temperatuur, hier een aangename 23 graden.

De Heliconias Lodge is een verzameling comfortabele bungalows, zelfs voorzien van een koelkast, gebouwd tegen een steile berghelling. Vanaf ons balkon hebben we een wijds uitzicht over de vallei van Bijagua en op de bergrug daarachter, met als hoogste piek de sluimerende Miravalles vulkaan, 2027 meter hoog. De top van de vulkaan gaat voortdurend schuil achter dikke wolken.

Dwars door Costa Rica ligt van het noordwesten naar het zuidoosten een reeks vulkanen die merendeels slapen, maar voor een deel nog actief zijn. De grootste en tevens actiefste vulkaan is de Irazu met een hoogte van 3432 meter en een gifgroen kratermeer. De naam Irazu is afgeleid van het indiaanse woord 'istaru' dat 'donderberg' betekent. Deze vulkaan is nog in 1963 tot uitbarsting gekomen.

Stel je eens voor dat we zo'n berg op de Veluwe hadden! Bedenk daarbij dat Costa Rica maar anderhalf keer zo groot is als Nederland, dus het moet in principe kunnen.

7

Onderweg door boerenland naar Bijagua: ananasplantage, koeienweide en veehouderij.

Bord bij de ingang van de Heliconias Lodge en onze bungalow in een weelderige tropische tuin.

De reeks vulkanen is van enorm belang voor het regionale klimaat in Costa Rica. De vrijwel permanent waaiende noordoostpassaat drijft de wolken uit de Caribische zee tegen de bergen aan, zodat aan die kant veel regen valt, meters per jaar. Het is de streek van de regenwouden, zoals we die in La Selva in volle glorie hebben gezien. Ook de Heliconias Lodge ligt aan de natte kant van de vulkanen. Aan de lijzijde van de vulkanen valt nog geen tiende van die hoeveelheid. Tussen mei en november regent het daar gewoonlijk helemaal niet. Aan die kant van de bergrug overheersen savannes met een compleet andere flora en fauna. Die komen echter pas over een paar dagen aan bod. Eerst gaan we nog een keer genieten van de regenwouden op de berghellingen die hier door paden en hangbruggen worden ontsloten.

We komen rond lunchtijd aan bij het hotel en dat komt goed uit, want we hebben trek. Maar eerst worden we door een enthousiaste knaap, die in de bediening werkt, meegetroond naar een groep bomen bij de parkeerplaats. Ze weten hier drommels goed waar de meeste gasten voor komen: vogels.

Geeloorpepervreter bij de Heliconias Lodge

Op de parkeerplaats staan al een paar gasten door telescopen te turen. De jongen wijst met een gestrekte arm naar de top van een boom. Daar zitten een paar kleine toekans, door onverlaten opgezadeld met de Nederlandse naam 'Geeloorpepervreter'. Het is nog een toer om de overwegend donker gekleurde vogels ter grootte van een Houtduif in het dichte gebladerte te vinden. Door de kijker is echter de gele streep achter hun oog, waaraan ze hun naam te danken hebben, duidelijk te zien. Wat een lollije vogels met hun fraaie kleuraccenten en potsierlijke snavels. Ons toch al goede humeur krijgt er een extra opkikker door. We boffen, want deze toekan is ook in Costa Rica een zeldzaamheid die alleen voorkomt in de heuvels aan de noordelijke, Caribische kant van het centrale bergland. De Geeloorpepervreter is zo'n wenssoort waar veel twitchers hun vingers bij aflikken.

Vanuit de gezellige eetzaal hebben we een weids uitzicht over het heuvellandschap en op de tuin rond de lodge vol bloemen die kolibries en vlinders aantrekken. Voor onze neuzen is bovendien een voerplaats waar bananen en sinaasappels op spijkers zijn vastgeprikt. De bananen worden geplunderd door een troep brutale Montazumaoropendola's die ze zowat in hun geheel naar binnen werken. Ook kleinere vogels eten een hapje mee, waaronder diverse tangares, gorsachtige vogels van de Nieuwe wereld die verzot zijn op bessen en grotere vruchten. De Roodrugtangare is in Costa Rica weliswaar gewoon; het blijft toch een prachtige vogel. Vooral het mannetje mag er zijn met zijn scharlakenrode rug en stuit die afsteken bij zijn verder zwarte verenkleed en zijn lichtblauwe snavel. Het vrouwtje is olijfgroen met een grijze kop en daardoor veel minder opvallend. Dat is ook de Palmtangare waarvan beide seksen grijs zijn met een zweem van olijfgroen. De vleugelpunten zijn zwart. Ook de Bisschopstangare is een regelmatige gast op de voerplank. Deze soort is zacht grijsblauw getint met een wat sterkere blauwtint op de vleugels. Het is een kleur die we van geen enkele andere vogel kennen. Hij maakt een deftige indruk, ook al omdat de Bisschopstangare altijd strak in het verenpak zit. Misschien vandaar de Nederlandse naam? De Engelsen noemen hem 'Blue-gray tanager'. Dan weet je beter waar je aan toe bent.

Roodrugtangare, man (links boven) en vrouw (rechts boven), Bisschopstangare (links onder) en Palmtangare (rechts onder).

Een andere welkome gast aan de voedertafel is de Hoffmanns specht die we eerder in de tuin van de Natural Lodge ontmoetten, ook toen bezig met het verorberen van bananen en sinaasappels. Vooral de vrouwtjes vallen op door de lichte kop waarop zwart en rood volledig ontbreken. Dat geeft ze een moderne, kaalgeschoren look. Beetje feministisch ook. Het mannetje draagt een rood petje, zoals dat hoort bij bonte spechten. Het is wel een minimalistisch keppeltje.

Hoffmanns specht, links vrouwtje, rechts mannetje.

Na door de open vensters lang naar de vogels te hebben gekeken, gaan we de tuin in. Die staat vol spannende planten en bloemen, waarvan we meestal de naam niet te weten komen, ondanks het dikke plantenboek dat we meetorsen. Er groeien in Costa Rica alleen al 1400 soorten orchideeën. Ga er maar aan staan. Die onwetendheid vind ik helemaal niet erg. Het is voor mij rustgevend om eens niet als een wandelende flora rond te lopen en elk plantje te willen benoemen. Het genieten wordt er niet minder van. Toch is het leuk als je planten in het boek meent te herkennen, zoals de Reuzenbromelia en een lid van de Klokjesfamilie dat we in navolging van de Engelse naam Kleine melkster noemen.

Reuzenbromelia (*Aechmea maria-reginae*) (links), 'Kleine melkster' (*Hippobroma longiflora*) (rechts).

Dat geldt ook voor de vlinders die er rondvliegen. Met veel geluk is er een foto van te maken als ze op een bloem gaan zitten. Het is een vreemde menselijke eigenschap, maar we willen er dan een naam bij zetten. Al ga ik die per omgaande geheid vergeten, want buiten Costa Rica heb ik er niets aan. En binnen Costa Rica eigenlijk ook niet. We hebben van de reisorganisatie een uitvouwbare vlinderkaart meegekregen waarop zo'n 100 van de 1250 Costa Ricaanse dagvlinders staan afgebeeld. Het is een aardige bezigheid om bij een foto een naam te zoeken, maar de vlinder staat vaker niet dan wel op de kaart. Het is leuk om ze dan zelf een fantasienaam te geven, zoals de 'Kleine postbode' en de 'Abrikoosvlinder'.

'Kleine postbode' (*Heliconius erato*) (links) en 'Abrikoosvlinder' (*Phoebis argante*) (rechts) op bloemen van Blauw ijzerhard (*Stachytarpheta frantzii*).

Na deze mooie tuinervaringen gaan we in de namiddag op eigen houtje op verkenning. Het is prima wandelweer, half bewolkt en niet te warm. We nemen het gemarkeerde pad voor een korte rondtrip door het bos achter de lodge waarin één hangbrug is opgenomen. Binnen de kortste keren bevinden we ons in een wild woud vol prachtige bomen waar de bewoonde wereld heel ver weg lijkt. Het lage zonlicht door de gaten in het dichte bladerdak versterkt de betovering.

Laag zonlicht in het regenwoud.

In het bos hangt de geur van verterend blad. Een regenwoud kent feitelijk geen herfst. Het hele jaar door vallen afgedankte bladeren op de grond. Hoewel de bezochte bossen overall druipen van het vocht hebben we nog maar weinig paddenstoelen gezien. Hier staan er wel een paar. Ze zijn meestal te plaatsen in de hoofdgroepen die we ook in Europa kennen, maar ze zien er net wat anders uit dan onze soorten. Dat is geen wonder gezien de grote afstand tussen Europa en Amerika en de andere habitat. Alleen het Judo-soort dat hier op

Paddenstoelen in het regenwoud van Heliconias: een soort inktzwam (links boven), een plooiparasol (rechts boven), een onbekende plaatjeszwam (links onder) en Judasoor (rechts onder).

rottende stammen groeit, lijkt sprekend op de Judasoren die in mijn tuin op Vlier groeien. Het zou wel eens dezelfde soort kunnen zijn.

Ons pad eindigt bij de rand van het bos op een open plek die op bordjes aangeduid wordt als 'El Jardin' (de tuin). Hier heeft vroeger kennelijk een gebouwtje gestaan. Her en der ligt nog wat sloopafval en ook sommige sierplanten wijzen op vroegere bewoning. Het bos is al aardig op weg om het stuk land weer in bezit te nemen. Overal schieten jonge bomen op.

Hoefafdruk van een Baird's tapir in El Jardin naast een schoen van Marian (links) en mest van dat dier op dezelfde plaats (rechts).

Woudreus in het bos van de Heliconias Rainforest Lodge met een bordje met toelichting.

In de weke, lemige grond zien we duidelijke pootafdrukken van een groot hoefdier. Ook liggen er flinke hopen mest die lijken op paardenvijgen. Ze zijn echter wat kleiner en bevatten minder herkenbare plantenresten. Hier moeten tapirs hebben rondgestruind, de grootste zoogdieren van Costa Rica met een gewicht tot 300 kilo. Het zijn planteneters die de malse kruiden op deze plek kennelijk waarderen. We zullen deze schuwe dieren vast niet te zien krijgen, maar de wetenschap dat vlakbij onze verblijfplaats zulke grote grazers in het wild rondlopen, is al geweldig.

Geheel voldaan zitten we daarna in de lauwe avondlucht op ons balkon naar het prachtige landschap voor ons te kijken waar we het licht achter de wolken en boven de bergen langzaam zien uitdoven.

**13 februari. Bijagua, Heliconias Lodge
Het boomkronenpad door het regenwoud**

Marian en onze gids op een hangbrug in het regenwoud.

De Heliconias Lodge is een vakantieoord voor vogelaars en natuurliefhebbers uit alle windstreken. Tijdens ons verblijf zit er ook een groep fanatiek vogelende Chinezen, beladen met telescopen en gigantische teleden. Ze laten hun maaltijd onmiddellijk in de steek als hun lokale gids meedeelt dat er een Geeloorpepervreter in de bomen naast het hotel zit. Bij de deur van de eetzaal lopen ze elkaar bijna onder de voet. Die leuke toekan hebben wij gisteren al mooi gezien, dus storten wij ons niet in het gedrang. We wisten niet dat China ook al twitchers voortbrengt.

Naast een lodge is Heliconias een uitgestrekt landgoed met vierkante kilometers ongerept regenwoud, grotendeels gelegen op de hellingen van een lang geleden uitgedoofde vulkaan. Bovenaan een erg steile berghelling moet een rond kratermeer liggen met groene oevers waar in de vroege ochtend tapirs komen grazen. Het zou daar een afspiegeling zijn van het aardse paradijs. Ik voel een sterk verlangen opkomen om die plek aan den lijve te ervaren, maar het pad erheen is moeilijk te vinden, glibberig, erg steil en uiterst vermoeiend. Zoals eigenlijk altijd als het om een Paradijs gaat. In dit geval mag je er alleen onder leiding van een gids heen en moet je er een hele dag voor uittrekken. Dat is nu voor ons niet weggelegd. Dromen van een paradijs heeft zijn eigen magie. We laten ons daarbij inspireren door een artistieke impressie van het kratermeer op de muur van het restaurant.

Het weer is sinds gisteren omgeslagen. Na een vriendelijke, windstille dag kletterden vannacht hevige regenbuien op het dak van onze bungalow bij een soms stormachtige wind die bladeren van de bomen rukte. Als om half zeven de wekker gaat, is het droog, maar vlak boven de Heliconias Lodge hangt een gesloten wolkendek zwaar tegen de berghellingen. We staan zo vroeg op omdat een gids ons zal meenemen op een ochtendwandeling door het regenwoud over diverse 'hanging bridges'. Dat zijn smalle, metalen bruggen over ravijnen die de regen in de loop der jaren in de berghelling heeft uitgesleten. De bruggen zijn opgehangen aan kabels, waardoor ze bij iedere stap heen en weer deinen.

Artistieke impressie van het reservaat Heliconias met het kratermeer op de muur van het restaurant.

Het woud van Heliconias is befaamd om deze hangbruggen. De langste overspant 105 meter. Het klinkt een beetje Eftelingachtig, maar dat is het niet. Per dag wordt slechts een beperkt aantal bezoekers toegelaten, steevast natuurliefhebbers die de boomkronen in een tropisch bos wel eens van nabij willen zien. De hangbruggen trekken ecotoeristen aan van over de hele wereld, waaronder de eerder genoemde Chinezen en wijzelf. Al die bezoekers dragen indirect bij aan het behoud van dit stuk regenwoud.

Dat het er ook in Costa Rica vaak anders aan toe gaat, kunnen we zelf zien op de tegenoverliggende berghelling. Daar zijn in het regenwoud grote gaten geslagen waar nu gras groeit en vee graast. Niet alleen in het Amazonewoud vindt ontbossing plaats ten behoeve van de hamburgerindustrie.

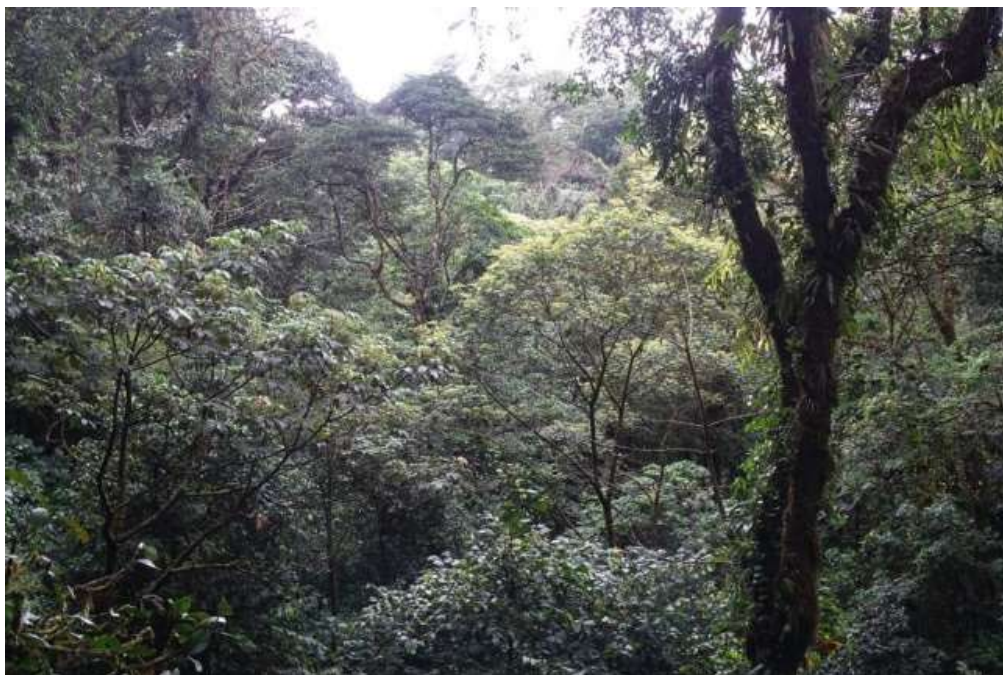

Tegenover de Heliconias Lodge zijn stukken regenwoud gekapt ten behoeve van de veeteelt.

Een van de hangbruggen in het regenwoud.

Het is een bijzondere ervaring om vanaf een hangbrug op dertig meter boven de grond de stammen van woudreuzen te kunnen aanraken. Ze zijn op die hoogte nog altijd twee meter dik en we zijn dan vaak pas iets over de helft van de lengte van zo'n gigant. Nog steeds torent een forse boom 20 of 25 meter boven ons uit. Het aanraken van de stam moet je overigens niet al te letterlijk nemen, want alle stammen en takken zijn hier omwonden met lianen en begroeid met een dikke laag mossen, bromelia's, varens, orchideeën en andere epifyten. Elke boomtak is een uniek tuintje. De diversiteit is enorm. Ik heb geprobeerd om het aantal verschillende epifyten te schatten op een horizontale tak van twee meter lang en een halve meter dik en kwam op 30 tot 40 soorten planten.

Boomkronen vanaf de hangbrug.

Een boomstam met een epifytentuintje.

Het is minstens zo boeiend om onze blik naar omlaag te richten, al moeten we daarvoor enige hoogtevrees overwinnen. We kijken dan van boven neer op de dichte ondergroei van palmen, jonge bomen, lianen, boomvarens en grootbladige struiken en kruiden die dit regenwoud zo wild en ontoegankelijk maken. Opnieuw verbazen we ons over de ongekende variatie aan groeivormen, bladstructuren en nuances in groen.

Een duizelingwekkende blik naar omlaag vanaf een hangbrug in het regenwoud.

Met de dieren ligt het anders. De diversiteit in zo'n oerwoud moet volgens alle deskundigen geweldig zijn, maar we zien er op onze tochten tot nu toe weinig van. Ook vandaag. Af en toe komen we een vlinder of een spin tegen. Zelfs mieren zijn schaars, althans voor onze ogen. Dat geldt ook voor het dierenleven in de boomkronen waar we nu goed zicht op hebben. Het is bekend dat veel dieren in het tropische regenwoud vooral 's nachts actief zijn, maar die verklaring is toch niet helemaal bevredigend. Er zijn ook genoeg soorten die overdag actief zijn, zoals dagvlinders en mieren.

Na de hangbrug belanden we weer op een smal bospad. In het strooisel aan de padrand ontdekken we een slanke hagedis met een helderblauwe staart. Het is een jong exemplaar van de Blauwstaarthagedis. Bij volwassen dieren ontbreekt de blauwe kleur. Later zien we een volgroeide hagedis met een groenig bruine staart die aan de bosrand ligt te zonnen.

Blauwstaarthagedis (*Ameiva festiva*), links jong, rechts volwassen.

Onze gids heeft moeite om vogels tevoorschijn te toveren, al laat hij van tijd tot tijd uit zijn mobieltje een verlokken geluidsopname van een junglevogel horen. Het koele en regenachtige weer speelt ons parten. Bij een paar soorten heeft deze techniek wel succes, zoals bij de Bruinrugmiervogel. We hadden zijn kenmerkende geluid al vaak gehoord maar de vogel zelf nog nooit gezien. Het is een musgroot, bruin vogeltje dat vooral opvalt door een witte oogring. Net als onze Heggenmus scharrelt hij laag bij de grond rond op zoek naar voedsel. Mieren, zou je denken vanwege de naam, maar dat is bijzaak. Miervogels volgen zwermen roofmieren omdat de mieren veel insecten opjagen. Tafeltje-dekje. In Costa Rica zijn minstens 33 soorten vogels uit verschillende families die er zo'n leefwijze op na houden. Het hoogtepunt is vandaag een Kleine motmot, een parmantige vogel die net zo rechtop zit als onze vliegenvangers. Het is de minst spectaculaire motmot van Costa Rica. Hij mist de verlengde staartveren en felle kleuren van de andere motmots, maar onze gids is desalniettemin enthousiast. En wij ook. Tal van vogelaars komen speciaal naar de Heliconias Lodge in de hoop om deze vogel aan hun soortenlijst toe te kunnen voegen. Dat lukt lang niet altijd, want de Kleine motmot is in de hoge boomkruinen moeilijk te vinden. Hij is in Costa Rica beperkt tot drie vulkanen in het oosten van het land en ook daar schaars. We zijn daarnaast gecharmeerd van de Goulds trogon, een verwant van de beroemde Quetzal. De Goulds trogon is weliswaar niet zo bont gekleurd als die magische vogel, maar ook heel mooi in meer gedempte tinten. We krijgen een vrouwtje te zien nadat de gids uit zijn telefoon een paar minuten de roep van deze vogel heeft laten klinken. Door de witte ring rondom het oog lijkt het alsof ze ons voortdurend verbaasd aankijkt. Ze zit net zo rechtop als een motmot. Trogons eten vooral vruchten, zaden en slechts af en toe insecten.

Kleine motmot (links) en een vrouwtje van Goulds trogon (rechts).

Na de lunch doen we het oerwoud met z'n tweetjes nog eens dunnetjes over. Het is inmiddels droog geworden. Er waaien alleen nog wat mistflarden door de boomkruinen. We nemen nu een andere route, aangeduid als de Heliconias trail. Ook dit is een goed aangelegd voetpad door ongerept bos. Omdat er nu geen gids bij is, kunnen we ons tempo zelf bepalen. Stil staan bij een bloeiende bromelia die zomaar tegen een boomstam zit geplakt. Kijken naar de bizarre kronkels van lianen. Luisteren naar het ruisen van de wind in de boomtoppen. Zomaar een tijdje omhoog staren naar de silhouetten van de woudreuzen tegen de grijze lucht. We komen op onze wandeling geen mens tegen.

Marian op de Heliconias Trail in het bos van de Heliconias Lodge.

Gekuifde bromelia (*Guzmania monostachia*) (links), levende liaankunst (rechts).

In de avond neemt de wind toe tot stormkracht. De bomen rondom onze bungalow zuchten, kreunen, buigen, zwaaien wild heen en weer en laten karrenvrachten bladeren vallen. De regen roffelt op het dak. Het lijkt zowaar een Hollandse herfst dag, ook wat temperatuur betreft. We doen een extra laagje aan over onze t-shirts.

In de eetzaal is het erg gezellig, want een man uit de groep Chinezen is jarig. Dat wordt luidruchtig gevierd met veel wijn en een grote taart. Na een Happy Birthday en een Chinees verjaardagslied moet de lokale gids er in het Spaans aan geloven.

Hoewel we aan een apart tafeltje zitten, vinden we dat we niet kunnen achterblijven. Ons 'lang zal hij leven' verwekt, na enige verbijstering, groot enthousiasme bij de Chinezen en wordt met veel mobieltjes vastgelegd. Vooral het 'hieperdepiep' valt in de smaak. Als dank komt de jarige ons een stukje van zijn taart aanbieden. Een leuk gebaar. Het gebak is mierzoet maar toch wel lekker.

Silhouetten van met epifyten behangen boomkronen in het regenwoud van Heliconias.

**14 februari. Op weg naar Abangaritos, La Ensenada Lodge
Guanacaste: heet, droog en dor**

Steppe-achtig grasland in Guanacaste.

Vandaag hebben we een vrij korte rit van 85 kilometer voor de boeg van Bijagua zuidwaarts naar de kust van de Golf van Nicoya, een diepe inham van de Stille Oceaan die het schiereiland Nicoya scheidt van het vasteland. Met die kleine afstand overbruggen we een wereld van verschil. Aanvankelijk stijgen we met de auto nog een stukje langs steile hellingen van oude vulkanen met weelderig groene regenwouden. Daarna volgt een lange, geleidelijke afdaling naar een veel lager gelegen vlakte.

Voorbij de vulkanen komen we in de provincie Guanacaste, het begin van een ander landschap en een ander klimaat. Dat merken we pas goed als we uit de auto stappen voor een korte pauze. De hitte is verpletterend. De zon staat fel te stralen aan een strakblauwe, wolkeloze hemel. Hier heerst niet de vochtige warmte die we kennen uit het regenwoud, maar een verzengende, droge hitte als in een woestijn. We snakken onmiddellijk naar een frisse duik in koel water. De airconditioning in onze auto bewijst nu goede diensten.

Ook het landschap is drastisch veranderd. We kijken uit over verdorde, gele graslanden met verspreide bomen die hun bladeren grotendeels of helemaal hebben laten vallen. In deze savanne grazen kuddes witte koeien. We vragen ons af wat ze hier nog te eten hebben. En te drinken. Als we achterom kijken, zien we in de verte de reeks vulkanen met daarboven opbollende buienwolken. Geen enkele wolk slaagt erin om over de bergen heen te komen om dit dorstige land met een beetje regen te besproeien.

Een deel van de route gaat over rijksweg nummer 1, de Pan-American Highway, die net hevig verbouwd wordt. Door alle omleidingen en opstoppen raken we de kluts kwijt wat betreft de afslagen. Volgens de routebeschrijving van ons reisbureau zouden we ergens rechts moeten afslaan *'naar weg nummer 18 ter hoogte van restaurant Tres Hermanas'*. Een lastige aanduiding want wegnummers worden bij afslagen hoogst zelden vermeld. Ook nu niet. Het etablissement van de drie Hermannen zien we nergens en is misschien door de wegwerkzaamheden van de kaart geveegd. Kortom, we zijn de weg kwijt en het spoor bijster. Aangezien ook ons aller Internet het in deze verlaten streek laat afweten en kaarten met kleinere wegen niet schijnen te bestaan, volgen we het enige overgebleven kompas, de stand van de zon en onze intuïtie. Dat valt niet mee in de wirwar van landweggetjes tussen de Pan-American Highway en de kust die alle kanten op slingeren door een onoverzichtelijk heuvellandschap. De weg vragen aan de schaarse voetgangers geeft tegenstrijdige antwoorden. Als ze onze vraag al begrijpen.

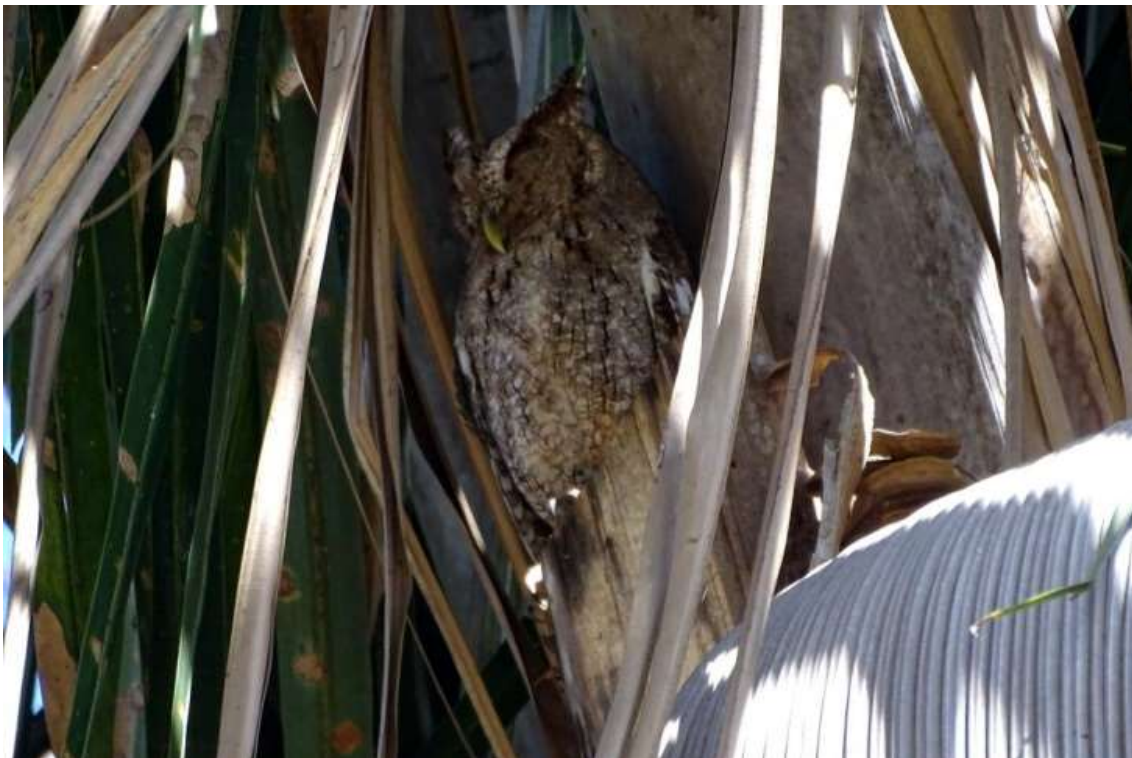
Af en toe steken we via een smalle brug een riviertje over met kristalhelder water dat over grote keien in de richting van de oceaan stroomt. Op een ondiepe plek aan de oever van zo'n kraakhelder stroompje staat een jongeman zijn auto te wassen met een lekker sopje. Een opmerkelijke handeling in een land dat voor heel milieubewust doorgaat.

Een opmerkelijke hobby: je auto wassen in een kraakhelder riviertje.

Na enige dwaalsporen herkennen we een punt uit de routebeschrijving en even later zien we zowaar de oprijlaan naar La Ensenada Lodge, geflankeerd door hoge bomen met afschrikwekkende doorns op hun bast. We moeten nog een paar kilometer rijden voordat we bij de receptie van het hotel aankomen en passeren daarbij een boerderij met paarden en koeien binnen omheinde veekralen. Het blijkt dat je hier een rijpaard kunt huren.

La Ensenada is een uitgestrekt landgoed waar veeteelt gecombineerd wordt met natuurbeheer en ecotoerisme. Het personeel weet ook hier prima waar we voor komen. Nog voordat we onze bagage hebben kunnen wegbrengen, worden we door een schoonmaakster meegetroond naar een hoge palm vlak achter ons houten vakantiehuisje. Ze spreekt geen woord Engels maar wijst enthousiast naar boven. Na enig turen, ontdekken we bovenin de palm een fraai getekend uiltje met kleine oorpluimpjes dat daar lekker zit te dutten. Het is een Mangroveschreeuwuil, ongeveer even groot als onze Steenuil. We zagen dat mooie uiltje eerder tijdens onze nachttrip in Cano Negro.

Mangroveschreeuwuil in de top van een palm.

De centrale Guanacaste boom van La Ensenada met daarachter enkele bungalows.

La Ensenada Lodge ligt op een prachtige plek. Vanaf de gebouwen daalt een glooiend grasveld met verspreide boomgroepen af in de richting van de zee die daar beneden schittert in de middagzon. Aan de overkant van de Golf van Nicoya zijn de heuvels op het gelijknamige schiereiland vaag zichtbaar. We verblijven in een van de twintig bungalows die in een halve cirkel liggen rondom een reusachtige boom met een brede, platte kroon van wel zeventig meter doorsnede. De boom is een Guanacaste, dezelfde naam als van deze provincie. Hij is uitgeroepen tot nationale boom van Costa Rica. In Guanacaste staat het vol met guanacastes, maar we hebben geen enkel exemplaar gezien dat zo fraai is als de boom voor ons huisje. Het is een van die bomen die me mijn leven lang zal bijblijven door zijn dominante plek in het landschap, zijn omvang en ouderdom, zijn harmonieuze vorm en zijn enorme vitaliteit. Een boom om verliefd op te worden.

Wat ons op dit moment het meeste bezig houdt is de zinderende, gortdroge hitte hier. De thermometer nadert de veertig graden. Het beneemt ons voorlopig elke lust om op verkenning uit te gaan. We zoeken de kortste route naar het zwembad dat centraal in het grasland blijkt te liggen. Heerlijk om verkoeling te vinden in het water en daarna op te drogen op een ligbed in de schaduw van een paar bomen.

Eef zoekt verkoeling in het zwembad.

In de grootste boom bij het zwembad zit een warrig nest van Grote kiskadies die hier de hele tijd luid roepend rondvliegen. Als ik dat nest wat dichterbij wil bekijken, blijkt er nog een ander dier in de boom te huizen. Op een dikke tak ligt een grote, zwarte Brulaap te luieren. Het is duidelijk een man, want hij laat zijn opvallend witte ballen opzichtig naar beneden hangen. Alsof hij alle brulwijfjes duidelijk wil maken wat voor potente vent hij is. De aap heeft mijn aanwezigheid opgemerkt en doet één oog open. Ik hoor hem zuchten. Verstoord klimt hij een paar meter hoger de boom in om daar zijn middagdutje te hervatten. Nu zie ik alleen nog maar een paar poten die aan weerszijden van een tak bungelen. Ik ben inmiddels drijfnat van het zweet en zoek weer het zwembad en het ligbed op.

Luierende Mantelbrulaap in een boom bij het zwembad.

Pas tegen zonsondergang koelt het een beetje af en doen we een paar passen verder van huis. We lopen naar de rand van het grasland waar op een klif boven zee een eenvoudige houten overkapping is gebouwd die harmonieert met het landschap. Van daar af hebben we een prachtig uitzicht over de Golf van Nicoya. Hand in hand zien we de zon verzinken in de sluierwolken boven de heuvels van Nicoya terwijl de lucht in vuur en vlam staat. Een waardige afsluiting van deze zonovergoten dag.

15 februari. Abangaritos, La Ensenada Lodge Zinderende zon en dwaallichtjes in de nacht

Als we om acht uur opstaan, is het voor het goede eigenlijk al te laat. De zon staat reeds een flink eind boven de horizon en begint de velden van Ensenada weer aardig op te warmen. In de schaduw is het nu nog aangenaam. Dat geldt ook voor de centrale eetzaal waar we ontbijten. Het is een kunstige houten constructie als een omgekeerde, diepe mand van gevlochten wilgentenen, maar dan natuurlijk vele malen groter. Buitenmuren ontbreken, want die zijn in het heersende klimaat overbodig. Ook in de regentijd, tussen mei en oktober, ligt de gemiddelde maximumtemperatuur rond de 30 graden en de minimumtemperatuur rond 23 graden. In het toeristische complex is dan ook geen vensterglas te vinden. De raamkozijnen zijn alleen voorzien van horrengaas om muggen en andere insecten tegen te houden die in de natte periode talrijk kunnen zijn. Wij zien nu trouwens nauwelijks een mug vliegen.

Dakconstructie van de eetzaal van de Ensenada Lodge.

De aanlegsteiger van La Ensenada in de Golf van Nicoya.

We willen vandaag het landgoed te voet gaan verkennen. Er zijn een paar genummerde wandelingen uitgezet die met bordjes worden aangeduid. Bij de receptie hebben we een plattegrond van het terrein gekregen. We kiezen voor route 1 die langs een paar moerasjes voert, in de hoop dat daar bijzondere vogels te zien zijn. Eerst dalen we af over het pad dat langs een rijtje bungalows naar de steiger van de rondvaartboot voert. De steiger is gebouwd van ruw houten palen en planken en meer dan honderd meter lang om een boot gedurende elk getij te kunnen aanmeren. In de Golf van Nicoya is het verschil tussen eb en vloed groot omdat de wind het water extra kan opstuwen of juist laten zakken. Nu is het hoogwater. Alle bomen in de strook mangrovebos langs de kust staan met hun voeten in het zoute water.

Mangrovebos langs de kust bij hoog water.

Gisterenmiddag was er bij eb op de aanlegsteiger geen vogel te zien. Nu zitten de leuningen tot onze verrassing volgepakt met sterns en meeuwen, mannetje aan mannetje. Het is een magnifiek schouwspel, al die ranke, zilverwitte vogels met hun snavels naar het zuiden gericht, alsof een regisseur ze die opdracht heeft gegeven. Geen enkele stern of meeuw wijkt af van deze ongeschreven spelregel. Het talrijkst zijn Koningssterns met een forse, oranje snavel, maar er zit ook een enkele Reuzenster tussen. Die is nauwelijks groter dan een Koningsstern, maar heeft een nog zwaardere, rode snavel en een andere kuif op zijn hoofd. Het uiteinde van de stijger wordt bekroond door vijf Bruine pelikanen. Zij trekken zich niets aan van de gedragscode en zitten schots en scheef door elkaar. De pelikanen lijken de wacht te houden aan de zee kant.

Koningssterns op de aanlegsteiger; op foto onder ook Lachmeeuw en Bruine pelikaan.

Alleen op het stuk van de steiger dicht bij de kust zitten geen vogels. Kennelijk vertrouwen ze landbewoners niet helemaal. Van ons hebben ze niets te vrezen, behalve een warm gevoel van binnen.

Naast de steiger gaat pad nummer 1 steil de kust op naar de top van een dertig meter hoge klif. Dan merken we pas echt hoe heet het is. Onze t-shirts zijn nu al doorweekt van het zweet. Boven angekommen, zijn we het spoor bijster. We bevinden ons kennelijk op de privé grond van een paar kapitale villa's, omringd door uitgestrekte tuinen, want we zijn aan alle kanten omringd door houten hekken. Heerlijk toeven is het er wel in de schaduw van kapitale doornbomen en met een grandioos uitzicht over het rustige water van de baai. Daarboven zweven Fregatvogels met diep gevorkte staarten, als reusachtige zwaluwen. De stilte is hier bijna tastbaar, de schoonheid van deze plek vervult ons met gelukzaligheid.

Hoog in een boom zit een vogel die naadloos past bij dit paradijselijke oord. Een Wenkbrauwmotmot, de allermooiste van onze geliefde motmotten. Het is een merelgrote vogel met een turquoise kruin, zwarte wenkbrauwstreep, rode wangen, gele keel, groene vleugels met blauwe handpennen en zwarte tip, vermiljoenrode rug, okergele borst, oranje buik en hemelsblauwe staart, waarvan de twee middelste veren sterk verlengd zijn en bestaan uit kale schachten met een blauwzwart kwastje aan het einde. Dat klinkt als een goedkope kermisattractie, maar de tinten zijn zacht en harmoniëren wonderwel met elkaar. In werkelijkheid is een Wenkbrauwmotmot een feeërieke verschijning. Als je zo'n vogel voor het eerst ziet, ga je bijna in een god geloven, een speelse god die lol heeft in zijn scheppende werk. Hoe kan de evolutie, met als leidende kracht 'survival of the fittest', zoiets wonderlijks bij elkaar gesprokkeld hebben als de Wenkbrauwmotmot, zo vragen wij ons af.

Wenkbrauwmotmot

Ondertussen hebben we niet zoveel gelegenheid voor filosoferen en wegdromen. We zijn totaal de weg kwijt en oververhit. De meegekregen plattegrond klopt voor geen meter. Na een paar omzwervingen komen we uit op de oprijlaan naar de receptie ter hoogte van de boerderij. We houden het voor gezien, ook wegens de verzengende hitte. Het zwembad lokt. Pas tegen zonsondergang worden we weer actief. Niet zozeer wegens afkoeling, want het is nog steeds 35 graden, maar omdat de lucht in het westen opnieuw fraai dreigt te verkleuren. De zonsondergang willen we niet missen. Om de zon wat anders in zee te zien zakken gaan we deze keer naar de aanlegsteiger van de rondvaartboot.

Mantelbrulapen in een boomtop (links) en een dominant mannetje op de grond (rechts).

Onderweg wordt onze aandacht getrokken door een dozijn brulapen die boven in de bomen langs het pad zitten te ravotten en donderjagen. Ze spelen verstoppertje en krijgertje als mensenkinderen en vlooiën elkaar met overgave. Af en toe springt er eentje vanuit de boom op het golfplaten dak van een bungalow, want dat maakt zo'n lekker ketsend geluid. Maar dat is niets vergeleken met het gebrul van een mannetje dat even zijn stem verheft om aan zijn omgeving te laten horen waar hij is. Soms is dat geluid op een afstand van vijf kilometer te horen. De Mantelbrulaap staat dan ook bekend als het lawaaiigste dier van Midden-Amerika. Brulapen zijn vreedzame planteneters, maar als ze in het nauw komen, kunnen ze flink van zich afbijten met hun vlijmscherpe tanden. Een alfamannetje dat over het grasveld in onze richting loopt, doet me aan een bouwvier denken. Die gaan we maar liever uit de weg. In de al genoemde zoogdierengids van Costa Rica staat nog een waarschuwing. Het is raadzaam om de mannetjes in een groep brulapen in de gaten te houden. Ze kunnen door de boomtoppen een omtrekkende beweging maken tot ze recht boven je hoofd zitten om je vervolgens te besproeien met urine. Daarmee schijnen ze ook roofdieren af te schrikken. Daar kunnen mensenmannetjes nog wat van leren, want die piesen vaak naast de pot.

We arriveren nog net op tijd aan de kust om de zon weer glorieus te zien zakken achter verre heuvels, een vlamkend spoor op de golven van de zee achterlatend. Marian en ik krijgen daar nooit genoeg van. De silhouetten van mangrovebomen op de voorgrond geven de zonsondergang een extra dramatisch effect. Bedankt voor de prachtige voorstelling en tot morgen, zon!

Pas als de nacht valt, wordt de temperatuur een beetje draaglijk. We besluiten om in het stikdonker nog een ommetje rondom de bungalows te maken als revanche op de mislukte wandeling van vanmorgen. Nu hebben we hoofdlampjes op om de weg te zien en daarnaast een zaklantaarn in de hand om de omgeving af te speuren naar dieren die 's nachts actief zijn. Het eerste, en vaak het enige dat we zien, zijn groenig of roodachtig oplichtende ogen in het licht van de schijnwerper. Zo speuren we elektriciteitsdraden en palen af in de hoop om een uil te ontdekken, maar dat levert niets op. Bij de boerderij steekt een schim de weg over. Spannend, maar mogelijk gewoon een van de katten die we eerder in de eetzaal zagen rondlopen. Als we beter kijken, zien we opeens in de berm van de weg in het schijnsel van de lamp talloze heel kleine lichtjes, niet groter dan speldenknoppen. Voorzichtig sluipen we naderbij. De speldenknopjes blijken in alle gevallen veroorzaakt te worden door forse spinnen met een streep over hun rug. Hun ogen reflecteren het licht van de zaklamp. Ze zijn overal te zien waar de bodem bedekt is met verdorde bladeren. Een leuke ontdekking. Midden in het grasveld voor de bungalows zien we twee veel grotere ogen oplichten. Ze behoren toe aan een Pauraque, de nachtzwaluw die we in La Selva ook al hoorden en zagen. Deze vogel blijft op de grond zitten tot we op een meter zijn genaderd. Kennelijk vertrouwt hij volkomen op zijn fantastische schutkleur met lichte en donkere bruine vlekken. Nu we daar toch in de buurt zijn, laat ik mijn zaklantaarn ook schijnen in de boom bij het zwembad. Ik ben benieuwd of die luie Brulaap daar nog rondhangt. Zowaar een paar oplichtende ogen. Vijf paar zelfs. Ze behoren echter niet toe aan apen, maar aan een familie Wasberen die deze boom heeft uitgekozen om van een ongestoorde nachtrust te genieten. Die hebben wij dus lelijk verstoord. De dieren klauteren nerveus rond tussen de takken, op zoek naar een plekje buiten de vervelende lichtbundel. We laten ze maar gauw met rust en gaan zelf ook een plekje opzoeken om ongestoord van onze nachtrust te genieten. Dat lukt aardig. Geen Wasbeer die op de deur klopt of met een lichtje naar binnen schijnt.

Spin met oplichtende ogen in het licht van een zaklamp.

Wasbeer in de lichtbundel van een zaklamp.

16 februari. Op weg naar Tarcoles, Birding Lodge
Een speeddate met een mangrovebos

Ochtendglorie boven de Golf van Nicoya.

De wekker gaat weer om halfzes af vandaag. Het is aardedonker buiten. Voordat we uit La Ensenada vertrekken in de richting van de Birding Lodge bij Tarcoles staat er nog een vroege boottocht met een gids op het programma. De mangrovebossen in de Golf van Nicoya vormen onze bestemming. Daar hebben we zin in. In de verte zien we de lucht boven zee al wat kleur krijgen en de temperatuur is aangenaam, zo vroeg op de dag.

Marian gaat aan boord van de rondvaartboot vanaf het strandje bij de steiger.

We arriveren bij de steiger als de boot net in zee wordt geschoven. In tegenstelling tot gisterenochtend is hier nu geen vogel te bekennen, hoewel het opnieuw hoogwater is. We vragen ons af waarmee het gaan en komen van de zwermen sterns samenhangt.

Van de steiger wordt overigens deze keer geen gebruik gemaakt voor het aanmeren van het vaartuig. We gaan via een houten trapje aan boord en hebben een complete rondvaartboot voor ons tweeën. Dat geeft wel een beetje een ongemakkelijk gevoel, alsof we hier de verwende toerist uithangen, die we in wezen ook zijn, natuurlijk.

Achterin de boot zitten twee jonge mannen, waarvan er eentje de buitenboordmotor bedient. De andere zit er naast met een blikje met een energiedrankje en een snack. Kennelijk hebben ze nog niet ontbeten. Ze zitten gezellig in het Spaans met elkaar te kletsen en doen alsof we lucht zijn. Intussen gaan we er met hoge snelheid vandoor, de open zee op. We gaan zo hard dat de voorkant van de boot, waar wij zitten, telkens met een klap op het water terecht komt. Die dendert door ons hele lijf, bepaald geen lolletje.

De jongens achterin hebben nergens last van en gaan door met hun gezellige onderonsje. Ik probeer hen duidelijk te maken dat ze wat langzamer moeten varen, maar dat heeft geen effect. Pas als we na een kwartier een paar mangrovebomen langs de kust naderen, neemt de stuurman gas terug. De ander gabber komt naar ons toe en wijst met een groene laser pointer naar vogels hoog in de boom. 'Flamingo's', zegt hij. In werkelijkheid zijn het Rode lepelaars. Flamingo's komen in Costa Rica helemaal niet voor. We proberen hem het verschil duidelijk te maken, maar hij verstaat en spreekt geen woord Engels. Het interesseert hem ook niet. Er zitten ook Witte ibissen in dezelfde boom maar volgens hem zijn het reigers. Als hij even later een Visarend voor een Zeearend uitscheldt, weten we zeker dat we aan deze 'gids' niets hebben. Deze ervaring vormt een schril contrast met de deskundige en enthousiaste gidsen die we hiervoor troffen.

Rode lepelaar (links) en Visarend (rechts) in het mangrovebos.

Inmiddels zijn we in een uitgestrekt mangrovebos beland dat ons aan de Biesbosch doet denken. Het is een doolhof van brede en smalle kreekjes waarlangs bomen op stelpwortels dicht opeen staan met daaronder een ondoordringbare wirwar van lagere planten. Nu het vloed is, worden de over het water hangende takken gebruikt als rustplaats voor grote groepen steltlopers die hier het afgaande tij afwachten. Dan gaan ze voedsel zoeken op de droogvallende slikplaten, net als in de Waddenzee. Daar dienen echter hoog gelegen kwelders als hoogwatervluchtplaats. Het is een bijzonder gezicht om hier al die steltlopers in bomen te zien zitten. Dat zou je van die vogels op het eerste gezicht niet verwachten.

Onze gids scheldt ze allemaal uit voor Willets, een vogel met het postuur van een grutto, maar dan helemaal bleekgrijs. Inderdaad zitten er Willets tussen, maar we herkennen ook Regenwulpen, Kleine geelpootruiters en Amerikaanse oeverlopers. Er is ongetwijfeld veel meer te ontdekken, maar daarvoor wordt ons de tijd niet gegund. Laat staan dat we de vele kleinere vogels in de mangroves te zien krijgen. Het vroege vogelen gaat vandaag allemaal te haastig en onverschillig.

Regenwulpen en Willets (links), jonge Amerikaanse fregatvogel (rechts).

Een hoogtepunt tijdens deze excursie is een verdrongen boom die een stukje uit de kust in zee staat. De kroon ervan zit vol Fregatvogels. Een kunstenaar had ze niet mooier op de takken kunnen rangschikken. Het zijn grote, donker gekleurde vogels van een meter lang met een lange haaksnavel, die op mij een beetje sinistere, voorwereldlijke indruk maken. Jonge vogels zijn gemakkelijk te herkennen aan de witte borst. Mannetjes hebben een kale, rode onderkin die ze kunnen opblazen als een luchtballon.

Na deze climax razen we met maximum snelheid en veel lawaai terug naar de steiger van La Ensenada, terwijl de boot weer iedere keer met een klap op de golven ketst. We zijn bij aankomst groggy en blij dat we van boord kunnen.

Na het ontbijt zijn we de ongemakken van de boottrip alweer vergeten. Op een balk in de eetzaal zit een Grote kiskadie op de uitkijk om een hapje mee te eten van een achtergelaten bord. Buiten zitten ook een paar olijke Ekstergaaien te loeren op een kans.

Boom met Amerikaanse fregatvogels.

Amerikaanse fregatvogel, pronkend mannetje (links), Ekstergaai op voertafel (rechts).

Het personeel lijkt het allemaal wel best te vinden, zolang de brulapen maar niet bij de gasten aanschuiven. De natuur is hier overal dichtbij en er is ook sprake van eigenbelang. Vogels vormen immers een belangrijke bron van hun broodwinning.

Aan het einde van de ochtend vertrekken we naar onze volgende bestemming, de Birding Lodge bij Tarcoles, zo'n tachtig kilometer oostwaarts langs de Pacifische kust. Onderweg passeren we de stad Puntarenas, vroeger de belangrijkste haven van Costa Rica, vooral voor de export van koffie. Voor het eerst zien we tijdens deze reis lelijke, industriële bebouwing. De stad maakt een enigszins vervallen indruk. De hoogtijdagen van de haven zijn kennelijk over. Voorbij Puntarenas belanden we weer in een mooi heuvellandschap. De kustweg gunt ons af en toe een doorkijkje naar de uitnodigende witte stranden langs de oceaan.

De zijweg naar de Birding Lodge is tot onze verbazing afgesloten met een dik touw. Ernaast staat een gebouwtje waarin een touwbeheerder op wacht staat. Kennelijk is de weg privé eigendom en wil men toezicht houden op passerend verkeer. Zonder enige controle laat de bewaker het touw voor onze auto vieren, zodat we door kunnen rijden. Hij ziet kennelijk direct dat we toeristen zijn, op weg naar een van de hotels aan de doodlopende gravelweg.

Aanvankelijk had Inezia Tours voor ons een huisje geboekt bij de Cerro Lodge, maar kort voor vertrek werd dat veranderd in de Birding Lodge die er pal naast ligt. Deze accommodatie blijkt te bestaan uit een paar bungalows die pas een paar maanden in gebruik zijn. Ze staan op een vrij kale heuveltop. De eigenaar ontvangt ons hartelijk. Hij vertelt dat hij lang een groot hotel in San José heeft gerund dat echter in de coronatijd failliet is gegaan. Hij is hier opnieuw begonnen met een onderneming op veel kleinere schaal.

De bungalows zijn ruim en comfortabel, uitgerust met goede airconditioning. Dat mag hier ook wel, want ook hier is het bloedheet, tegen de veertig graden. Dat is niet alleen afzien voor ons, noordelingen, maar het is voor deze streek eveneens abnormaal warm. Ook in Guanacaste zien ze het klimaat veranderen met hogere temperaturen en verschuivingen in neerslagpatronen gedurende het jaar. De bewoners van deze streek zijn er niet gerust op dat het land leefbaar blijft. We kunnen er ons iets bij voorstellen.

**17 februari. Tarcoles, Birding Lodge
Papegaaitje leef je nog?**

Geelvleugelara's in vlucht

Vandaag zijn we op onszelf aangewezen. We zien het aanvankelijk wat somber in, want de Birding Lodge heeft geen groot stuk eigen grond om rond te banjeren en zelfs nauwelijks een tuin. De directe omgeving ziet er niet interessant uit. Het is een luxe villawijk voor welgestelde Tico's met omheinde tuinen. Weer een eind rijden in de auto willen we niet. Het is al vroeg op de dag bloedheet. Kortom, een subtiële vakantiecrisis.

Op onze vraag of we ergens kunnen wandelen, suggereert de eigenaar van de Birding Lodge ons om het keienweggetje langs de lodge naar beneden af te lopen. Dat voert door een hacienda van vele vierkante kilometers, waar een van zijn ooms een vleeskoeienbedrijf heeft. Het pad eindigt aan de oever van een rivier. Het is het verlengde van de weg die vooraan met een touw is afgesloten, maar hij is toegankelijk voor aanwonenden.

De steenslagweg tussen landerijen door naar de rivier.

Het blijkt een gouden tip. Al spoedig belanden we in een fraai parklandschap met verspreide, breed uitgegroeide parasolbomen in ruig grasland en in de verte een paar boerenbedrijven. Er grazen kuddes koeien met hangoren en een bult op hun rug. We hebben ze onderweg door Guanacaste al vaker gezien. Ze stammen af van zeboes die uit India zijn ingevoerd omdat die dieren beter bestand blijken tegen tropische omstandigheden dan Europese koeien. Vooral de stieren zijn imposant. Op onze nadering draait zo'n kolos zich naar ons toe. Hij buigt zijn kop met enorme horens tot vlak boven de grond, stoot een brullend geloei uit en werpt met zijn voorpoten een formidabele stofwolk op. We hebben plots weinig vertrouwen meer in de paar stroomdraadjes langs het weiland. Maar de boze bui van de stier waait over. Hij wilde kennelijk alleen even laten zien wie hier de baas is.

Zeboestier.

Konden wij ons ook maar beter aan de tropen aanpassen, want de hitte is om 10 uur 's ochtends al haast ondraaglijk. Na een paar minuten lopen, zijn we al nat van het zweet. We krijgen wel loon naar werken, in de vorm van een fraai, half-natuurlijk agrarisch landschap en een paar prachtige vogels. In een boom langs de weg ontdekken we een Braziliaanse dwerguil, een schattig uiltje ter grootte van een mus dat je zo mee naar huis zou willen nemen. Op de achterkant van zijn kop heeft deze uil twee zwarte, wit omrande vlekken, waardoor hij de indruk wekt dat hij grote ogen in zijn achterhoofd heeft. Zou dat eventuele belagers af kunnen schrikken? Evenals onze eigen Steenuil zou de Braziliaanse dwerguil niet alleen 's nachts, maar ook overdag actief zijn. Dat kunnen we met onze waarneming bevestigen.

Even verderop zien we in het weiland twee Caribische grielen die ons vanaf een paar meter aanstaren met van die grote, gele grielenogen. Het lijkt net of ze ons doorzien. Schuw zijn ze allerm minst, want ze gaan gewoon door met voedsel zoeken in het hoge gras. Het is voor ons een buitenkansje, want ook deze vogels zijn meestal 's nachts actief. Bovendien is de Caribische griel in deze streek een zeldzaamheid.

De schoonheidsprijs gaat ook vandaag naar de Wenkbrauwmotmot, die hoog in een boom zit te roepen. Met deze vogel hadden we al op 15 februari in Ensenada kennis gemaakt. We begrijpen trouwens uit reacties van lezers in de WhatsApp groep dat de motmot tot de verbeelding van velen spreekt. Een motmot fanclub zou in oprichting zijn. Het zou wellicht goed zijn om samen wat meer te motmotten. Dat komt de wereldvrede vast ten goede.

Braziliaanse dwerguil van voren (links) en van achteren (rechts).

Langs de weg door de graslanden staan groepen hoge bomen vol oranje vruchten van pruimformaat. Die trekken van heinde en verre vruchteneters aan. We worden euforisch als daarin vlak voor onze neus vier grote papegaaien neerstrijken. De Geelvleugelara's hebben hun komst al met luid gekrijs aangekondigd. Het zijn de grote (90 cm), kakelbonte papegaaien met een rode kop en staart en blauw-geel-groene vleugels die zo populair zijn (of waren?) in dierentuinen. We hadden er al eerder ver weg een paar zien vliegen, een fantastisch gezicht tegen de strakblauwe lucht. Nu gooien ze vanuit de boomkruinen achteloos resten van vruchten voor onze voeten neer. Deze ara's kwamen vroeger overal voor in het laagland van Costa Rica. Ze zijn enorm afgenomen door ontginning van oorspronkelijke bossen en door het vangen van de vogels. Tegenwoordig zijn ze beperkt tot twee kleine gebieden aan de zuidkust, waarvan de streek rond Tarcoles er één is.

Caribische grielen in een koeienweide.

Geelvleugelara (links) en Geelwangamazone (rechts) in vruchtdragende boom langs de weg.

De laanbomen zijn ook in trek bij andere, kleinere papegaaien met overwegend groene kleuren. Door de kijker zien we hoe Witvoorhoofdamazonen en Geelwangamazonen door de takken buitelen om de vruchten te bereiken. Omdat deze vogels eveneens erg populair zijn bij volièrehouders over de hele wereld gaan ook deze soorten achteruit.

Even verderop stuiten we op een groep van wel vijftig Zwarte gieren die vlak langs de weg rondom een koe in het grasland zitten. Het blijkt dat de koe net bevallen is van een kalfje. De navelstreng hangt nog aan haar achterkant. Kennelijk zitten de gieren te wachten op de nageboorte, maar moeder koe vertrouwt deze aaseters niet helemaal. Ze manoeuvreert zichzelf telkens tussen het kalfje en al te opdringerige gieren. Het tafereel heeft iets heel oerigs.

Zwarte gieren verdringen zich rondom een koe die net heeft gekalfd.

De rivier met aan de oever twee Kleine blauwe reigers en een Amerikaanse zilverreiger.

De gravelweg eindigt inderdaad bij een rivier, dicht bij de uitmonding in zee. Een machtig mooie plek met het grijze water en de glanzende slikken, omzoomd door spinaziegroene mangrovebossen. Langs de oever staan een stuk of honderd Bruine pelikanen te dutten. Vlakbij ons lopen Rode lepelaars, Witte ibissen en Kleine blauwe reigers voedsel te zoeken op het slik. We zien hier ook bekenden uit Europa. Een Visarend zeilt laag over de stroom en boven ons horen we het melodieuze roepen van een vlucht Regenwulpen. Voor zulke genoegens hoef je dus niet per sé met een boot het water op. We kunnen veel moerasvogels hier in alle rust van nabij observeren.

Rode lepelaar (links) en Witte ibis met Amerikaanse zilverreiger (rechts).

De wandeling terug gaat vanuit het rivierdal heuvelopwaarts en is nog inspannender dan de heenweg. De temperatuur is bovendien verder gestegen. De zon schijnt onbarmhartig aan een wolkeloze hemel en het is windstil. We maken zoveel mogelijk gebruik van de schamele schaduwen die de half-ontbaderde bomen op de grond werpen, maar de hitte laat zich niet echt beteugelen.

We belonen onszelf voor ons doorzettingsvermogen door bij de burens in de Cerro Lodge te gaan lunchen. Het is tevens een pizzeria en voor de verandering op het standaardmaal van rijst met bonen lijkt een pizza ons wel wat. Ze zijn inderdaad lekker, maar anders van structuur dan onze pizza's. Ze hebben hier een dunne, krokante bodem en een overdreven dikke rand. Ik zou deze pizza's wellicht niet hebben vermeld, ware het niet dat we voor de eerste keer in ons leven een forse schaar als enige bestek krijgen. Ik moet zeggen, het werkt goed om de pizza in mootjes te knippen. Al is het vervolgens wel een opgave om een slap hangende pizzapunt met je handen zonder morsen naar binnen te werken.

Eef knipt een pizza en Marian ontmoet een papegaai.

De Cerro Lodge is veel ouder dan de Birding Lodge en gelegen in een grote tuin met oude struiken en bloeiende planten. Er is op het gebied van vogels dan ook aanzienlijk meer te beleven. Vlakbij ons tafeltje staan aan paar plateautjes met vogelvoer, vooral bananen en zonnepitten. Wie schetst onze verbazing, als vlak voor ons een Geelvleugelara neerstrijkt om een banaan te verorberen. Marian kan de vogel rustig tot op een meter benaderen. Hij is kennelijk aan menselijke belangstelling gewend.

De Cerro Lodge blijkt bekend te staan als papegaaienparadijs. Daarom staat er ook een enorme papegaai van kunststof bij de ingang van het restaurant. Kunst of kitsch? De receptioniste van de Cerro Lodge is in ieder geval zo vriendelijk om ons aan weerszijden van deze reclamevogel te fotograferen.

Geelvleugelara aan de banaan en Eef en Marian bij de mascotte van de Cerro Lodge.

18 februari. Tarcoles, Birding Lodge
Krokodillensafari op de Tarcoles rivier en apen en ara's in de achtertuin

Bord bij de Jungle Crocodile Safari winkel en onze gids Fernando met een verstekeling aan boord.

Om 5 uur loopt de wekker af. Nog vroeger dan op eerdere morgenstondexcursies, want we gaan al om 6 uur op safari. Een krokodillensafari wel te verstaan, maar een geweer komt er niet aan te pas. De startplaats in het dorp Tarcoles is een half uur rijden vanaf ons hotel. Het ontbijt komt later wel. We volstaan nu allebei met een paar ronde Mariakoekjes die Marian met vooruitziende blik als noodrantsoen uit Holland heeft meegenomen.

Het is nog aardedonker als we vertrekken en dat maakt het auto rijden extra lastig. Het grootste minpunt van deze vakantie is voor ons het chaotische en vaak drukke verkeer op de doorgaande wegen, waardoor soms gevaarlijke situaties ontstaan. Dat wordt ook nu, om half zes 's ochtends, weer duidelijk. Zwaar vrachtverkeer blijft op dubbele rijbanen met een slakkengangetje links rijden, terwijl personenauto's met 90 kilometer per uur op de rechterstrook inhalen, ook waar 40 kilometer de maximumsnelheid is. De vele motorrijders zigzaggen daar nog sneller tussendoor. Bijna niemand dimt zijn lichten voor een tegenligger. Markeringsstrepen op het wegdek zijn vervaagd of geheel verdwenen.

De bebording is even hopeloos. Wegwijzers ontbreken zelfs bij afslagen van de Pan-American Highway. Je weet nooit wanneer je een bebouwde kom binnenrijdt, laat staan wanneer je er weer uit bent. Overal langs de weg staan reclameborden, maar hoe een stad of dorp heet, kom je niet te weten.

We merken een bebouwde kom vaak pas op als de auto vóór ons plotseling remt voor een van de vele ongenadige verkeersdrempels. Die zijn overal gelijk: simpelweg een gewelfde betonnen verhoging van het wegdek van een halve meter breed, al dan niet geel geschilderd. Heel basaal maar reuze efficiënt. Half afgebrokkelde exemplaren vormen een extra uitdaging voor voertuig en inzittenden. Als je zo'n drempel per ongeluk niet ziet, maakt je auto een flinke smak en zit je zo met je hoofd tegen het dak, zoals wij proefondervindelijk constateerden. Verkeersdrempels worden hier vaak aangekondigd als '*reducers*', wellicht omdat menige auto na een aanvaring daarmee tot schroot is gereduceerd. De Nederlandse drempels zijn eigenlijk decadente versieringen van het wegdek, aangelegd voor en door watjes. Behalve die ene gemene drempel bij de overweg in Beilen natuurlijk. Dat lijkt zowaar Costa Rica wel ...

Ochtendstemming op de Tarcoles rivier.

Door de onduidelijke wegbebording zijn we nog geen enkele keer rechtstreeks naar onze bestemming gereden, ondanks de routebeschrijvingen van het reisbureau. Google maps laat het vaak afweten doordat er geen bereik is. Desalniettemin arriveren we vandaag keurig op tijd bij onze bestemming: de steiger van Jungle Crocodile Safari. Dat is niet zomaar een steigertje, maar een krokodillenvariant van ponypark Slagharen. Er is een enorme hal met koek, zopie en een eindeloze hoeveelheid souvenirs en prullaria. De meeste staan in het teken van krokodillen, want Tarcoles is de krokodillenhoofdstad van Costa Rica. Ondanks hun dubieuze reputatie genieten de lokale krokodillen kennelijk een grote populariteit bij autochtonen en toeristen. In de rivier liggen twaalf overkapte rondvaartboten klaar om uit te varen, maar zo vroeg in de ochtend zijn wij de enige bezoekers. Onze gids Fernando staat ons al op te wachten. Hij wijst direct op een nest van de Zwarte buizerd in een boomtop tegenover krokopark Tarcoles. Een van de nestbouwers zit op de tak ernaast. Met zijn enthousiasme en vogelkennis zit het wel goed!

Spitssnuitkrokodil vlakbij de rondvaartboten, op de loer liggend voor een malse toerist.

De Tarcoles rivier met verdrinken bomen.

Als we van wal steken, maakt de menselijke maat vrijwel direct plaats voor wildernis. De benedenloop van de Tarcolesrivier slingert ongetemd en ongeremd door het laaglandbos dat voor zover het oog reikt de omringende heuvels bedekt. Tegenover de bootsteiger ligt al een drie meter lange krokodil te liggen. Alleen de schubben op zijn rug, zijn ogen en het puntje van zijn neus steken boven water uit. Dus de safari is nu al geslaagd. Nu de vogels nog ...

Groene dwergijsvogel (links) en Witbuikreiger (rechts).

Overal liggen omgevallen bomen en stronken in het traag stromende, grijze water. Ze vormen favoriete uitkijkplaatsen voor diverse soorten ijsvogels, stuk voor stuk vliegende juwelen die razendsnel over de stroom heen en weer schieten. In Cano Negro hadden we al vier soorten gezien. Die vliegen hier ook rond. Nieuw voor ons is de Groene dwergijsvogel, die rustig op een dikke grashalm poseert. Het is een schatje. Hij is zo klein als een Pimpelmees, smaragdgroen van boven, roestbruin van onderen en voorzien van een snavel die bijna net zo lang is als de rest van het diertje.

De steile oevers van de buitenbochten van de rivier zitten vol ronde en ovale gaten. Dat zijn ten dele nestholten van ijsvogels, maar ook Groene leguanen graven er een woning uit. Ze zijn hier minder talrijk dan in Cano Negro. Tot onze verrassing vertelt Fernando dat ook onze geliefde Wenkbrauwmotmot in een zelf gegraven gang in steile oevers nestelt.

Vier nachtreigers: Kwak, volwassen met jonge vogel (links boven), Geelkruinkwak (rechts boven), jonge Mexicaanse tijgerroerdomp (links onder) en Schuitbekreiger (rechts onder).

De Grote zilverreiger op de voorplecht van de boot laat zich in alle details goed bekijken.

De flauwe, slikkerige oevers in de binnenbochten van de rivier zijn het domein van enorme aantallen reigers en steltlopers. We zien in totaal dertien soorten reigerachtigen, waaronder de elegante Witbuikreiger die hier een wintergast is. Een Grote zilverreiger landt zelfs op de voorplecht van onze boot. Hij lift een eindje met ons mee terwijl hij ons doen en laten met zijn felle ogen gadeslaat. Dankzij het vroege uur zien we nog vier soorten reigers die vooral 's nachts actief zijn en zich overdag verschuilen in dichte plantengroei: de Kwak die ook in Nederland voorkomt, de Geelkruinkwak, een Mexicaanse tijgerroerdomp en een Schuitbekreiger. Die laatste reiger heeft inderdaad een onfatsoenlijk grote bek. Hij zit verscholen achter een muur van struiken en hoge oeverplanten. Het is een mirakel dat onze gids deze vogel opmerkt. Wat betreft waarnemingsvermogen en veldkennis is Fernando sowieso een fenomeen. We krijgen van hem ook ruimschoots de gelegenheid om al die prachtige vogels goed te bekijken. Het lukt ook vaak om ze te fotograferen.

Na een uur wendt Fernando de steven naar het zuiden, in de richting van de riviermonding. De slikken worden steeds uitgestrekter en de steltlopers talrijker, waaronder bekenden uit Europa, zoals Zilverplevier, Regenwulp en Steenloper. We zouden ons even op een Waddeneiland kunnen wanen.

De strandhaak met Bruine pelikanen.

Bruine pelikanen bij de monding van de Tarcoles rivier.

Waar de rivier de branding van de zee ontmoet, is een uitgestrekte, haakvormige landtong ontstaan. Deze zandbank zit barstensvol vogels die hier rusten of laagwater afwachten. Honderden Bruine pelikanen gaan ineens op de wieken, een spectaculair schouwspel.

Zandbank met Koningssterns en Schaarbekken.

Een grote meute sterns en meeuwen laat zich goed bekijken. Net als in Ensenada zijn Koningssterns met hun feloranje snavels verre in de meerderheid, maar er staan een paar Reuzensterren en Grote sterns tussen. Die kunnen we in Nederland ook zien.

De show wordt hier gestolen door Amerikaanse schaarbekken, sternachtige vogels, maar met zwarte vleugels en rug en een reusachtige, zwart-rode snavel. De ondersnavel is veel langer dan de bovensnavel. Vandaar de naam Schaarbek. Met geopende bek scheppen ze met hun ondersnavel visjes en andere dieren van het wateroppervlak. Ze foerageren vooral 's nachts. Het zijn dus eigenlijk een soort oceaanuilen.

Amerikaanse schaarbekken op de zandbank, op de achtergrond Koningssterns.

Mangrovebos bij de riviermonding.

Tot slot neemt Fernando ons nog een stukje mee door kreken in het aangrenzende uitgestrekte mangrovebos, hier een ondoordringbare wildernis van water, slik, luchtwortels, boomlijken en een massieve ondergroei. Het wemelt er van de kleine zangers die zich vaak wel laten horen, maar door het dichte gebladerte zelden goed te zien zijn. Dat geldt zelfs voor de Gele zanger die inderdaad knalgeel gekleurd is. Een eervolle vermelding verdient de Gebandeerde mierklauwier, een vogel met het postuur van een spreeuw. Het mannetje is gehuld in een zwart-wit gestreept boevenpak en zijn kop is versierd met een rechtopstaande kuif. Echt een vogel om vrolijk van te worden, maar hij laat zich niet fotograferen. Vrolijk zijn we trouwens toch al tijdens deze prachtige vaartocht.

Als we uit de boot stappen, zien we op de steile oever bij de steiger een Helmbasilisk, die ook wel Jezus Christus hagedis wordt genoemd vanwege zijn vermogen om op zijn achterpoten een paar meter over het water te rennen. Handig om aan een predator te ontkomen en een toepasselijke ontmoeting op deze zondagochtend.

Helmbasilisk op de slijkerige oever van de Tarcoles.

De Tarcoles rivier met krokodillen vanaf de brug in de Pacific Highway.

Op de terugweg stoppen we even bij de brug over de Tarcoles Rivier in de drukke Pacific Highway (weg 34), een kilometer of tien vanaf de monding in zee. Deze brug staat ook bekend als de Krokodillenbrug. Dat was al zo toen Marian vijftien jaar geleden Costa Rica bezocht en ik een paar jaar later. Het is te danken aan de uit de kluiten gewassen krokodillen die hier steevast op en bij de zandbanken in de rivier liggen. Het is waarschijnlijk de plaats in Costa Rica waar deze levende fossielen het gemakkelijkst te zien zijn.

De bekendheid en populariteit van deze plek zijn sinds onze eerdere reizen enorm toegenomen. Aan de noordzijde van de brug is langs de weg een kleine nederzetting ontstaan van horecaondernemers en souvenirwinkels die grotendeels in het teken staan van krokodilattributen. Men is alleen vergeten om flesjes krokodillentranen in het assortiment op te nemen. Er zijn ook flinke parkeerterreinen aangelegd en dat is wel nodig om de bezoekersstroom te verwerken. Nog steeds staan veel auto's schots en scheef langs en half op de weg geparkeerd. Groepjes toeristen en knusse gezinnetjes steken pardoos de weg over zonder acht te slaan op snelle auto's en vrachtwagens die aan komen denderen. Een politieauto staat vlakbij de brug min of meer verdekt opgesteld, maar de twee agenten zitten gezellig te kletsen met omstanders en trekken zich weinig of niets aan van de verkeerschaos die zich permanent onder hun neus voordoet.

De westkant van de brug staat volgepakt met bezoekers die een glimp van de krokodillen willen opvangen. Daar tussendoor bewegen zich jongemannen die souvenirs aan de man of vrouw proberen te brengen. Op de weg is een provisorisch voetgangersdeel afgebakend met betonblokken die gewoonlijk bij wegwerkzaamheden in de middenberm worden gebruikt. Heel verstandig, lijkt ons. De kans om door een auto te worden gegrepen, is hier aanmerkelijk groter dan door een krokodil.

Toeristische bedrijvigheid op en rond de Krokodillenbrug.

Iedereen op de brug kijkt over de leuning naar beneden. Zo'n tien meter beneden ons liggen vier volwassen kroko's doodstil naast de zandbanken in de rivier. Ik schat ze op een meter of vier. Het grootste bekende exemplaar in Costa Rica is zeven meter lang. Waar wachten ze op? Op een ontaarde moeder die haar eeuwig jengelende kleuter over de brugleuning gooit? Jaarlijks wordt er wel iemand in dit land door een krokodil gedood. Het bordje 'verboden te zwemmen' aan het begin van de brug lijkt me tamelijk overbodig, behalve voor lieden met suicidale neigingen.

Ondanks de onoverbrugbare afstand tot deze beesten voel ik toch hoe de adrenaline door mijn lijf giert. Een soort opwinding of oerangst die zich niet helemaal laat temmen en onder het hele publiek merkbaar is.

Spitssnuitskrocodillen in de Tarcoles Rivier.

Als we rond het middaguur terugkomen in de Birding Lodge zijn ook daar de wilde beesten los. De eigenaar heeft een stel overrijpe bananen in mootjes gehakt en op de voertafel aan de rand van het bos gelegd. Dat gulle gebaar heeft een groep van wel twintig Witschouderkapucijnapen aangetrokken. Ze zijn veel ranker en beweeglijker dan brulapen en dragen een vrolijk wit petje bovenop hun kop. Om beurten klimmen ze op de tafel om hun slag te slaan. De jonkies komen niet aan bod.

De apen zijn net zo hebberig als mensen wanneer er gratis iets wordt uitgedeeld. Iedere aap probeert zoveel mogelijk stukjes banaan in zijn handjes mee te nemen en als het kan nog eentje in zijn mond. Een probleem daarbij is wel dat ze hun voorpoten nodig hebben bij het lopen en klimmen. Ze verliezen dan ook aan de lopende band onderdelen van bananen, die ze dan lichtelijk geïrriteerd weer oppakken. Als ze de buit eenmaal binnen hebben, zoeken ze een rustig plekje in een boom om op hun gemak van het lekkers te genieten. Ze houden wel de burens in de gaten, want die zien er niet tegenop om hen banaantjes afhandig te maken. Indrukwekkend en komisch zoals deze apengemeenschap ons een spiegel voorhoudt van de mensenmaatschappij. Al moet ik zeggen dat het er bij de Kapucijnapen gemiddeld genomen beschaafder aan toegaat.

Ondanks de schaar is de pizza bij de burens gisteren zo goed bevallen dat we vandaag weer bij de Cerro Lodge gaan lunchen. Bovendien is daar meer te beleven bij de voertafels voor de vogels dan bij ons eigen hotel. We gaan wel in de schaduw zitten, want de zon slaat vandaag weer onbarmhartig toe en jaagt het kwik op tot tegen de veertig graden.

Witschouderkapucijnnapen houden van bananen.

Vanaf onze zitplaatsen hebben we een goed uitzicht op het zwembad in het grasveldje beneden ons. Tussen de badgasten verschijnt opeens een Zwarte leguaan van wel een meter lang. Met bedaarde passen steekt hij het gazon over om aan de overkant op een omgevallen boomstam lekker te gaan zonnebaden, daartoe wellicht geïnspireerd door de hotelgasten in hun ligstoelen. In weerwil van zijn naam is deze reuzenhagedis overwegend licht grijs geschubd met grijsbruine accenten en her en der zwarte strepen en vlekken. De rug is bezet met een rij van grijze en zwarte stekels, Dat draagt bij aan zijn woeste, prehistorische uitstraling. Als de leguaan opgewarmd is, klimt hij op z'n gemak langs de stam van de grote schaduwboom naast het terras omhoog. De scherpe stekels op de bast van de boom schijnen hem niet te deren. Vanuit de boom heeft hij een beter overzicht over het gedoe in en rond het zwembad en over eetbare zaken die badgasten wellicht achterlaten. In tegenstelling tot de Groene leguaan, die we in Cano Negro en Tarcoles langs de rivier gezien hebben, heeft de Zwarte leguaan een voorkeur voor de droge savannes van Guanacaste. Hij is geen strikte vegetariër, zoals de Groene leguaan, maar lust ook insecten, kleine knaagdieren en vogeleieren.

Zwarte leguaan in de tuin van Cerro Lodge.

De hagen van Blauw ijzerhard trekken ook bij de Cerro Lodge de nodige vlinders aan, hoewel ze minder talrijk zijn dan in de regenrijke streken die we eerder bezochten. Een trouwe bezoeker is een overwegend zwarte vlinder met witte banden en enig rood op de vleugels. Hij doet wat denken aan onze Atalanta en is net zo groot. Geïnspireerd door de Engelse naam ('Banded peacock') doop ik hem voorlopig: 'Gebandeerde pauwvlinder'. Er vliegt ook een gele vlinder rond die gelijkenis vertoont met onze Citroenvlinder. Bij gebrek aan inspiratie noem ik hem 'Amerikaanse citroenvlinder'.

De 'Gebandeerde pauwvlinder' (*Anartia fatina*) en 'Amerikaanse citroenvlinder' op Blauw ijzerhard (*Stachytarpheta frantzii*).

De voedertafels zijn vanmiddag in trek bij vogels, met uiteraard stamgasten als Palmtangares, Grays lijsters en Hoffmanns spechten. Nieuw voor ons is de Vlekrugtroepiaal, die wat lijkt op onze Wielewaal, maar deze vogel draagt een knaloranje en zwart verenpak met opvallende witte vleugelstrepen. Een prachtbeest. Ook een Roodnekwinterkoning doet zich te goed aan de uitgestrooide zonnepitten. Hij is zeker twee keer zo groot als ons winterkoninkje maar heeft wel hetzelfde postuur met een bol lijfje en een lange, opgewipte staart. Het is een van de algemeenste vogels in de droge bossen langs de pacifische kust. Na zijn maaltje rust hij even in de holte van de stekelboom waar eerder de leguaan in klom. Kennelijk een veilig plekje voor veel dieren.

Vlekrugtroepiaal (links) en Roodnekwinterkoning (rechts) bij de Cerro Lodge.

Even later strijken twee Geelvleugelara's neer in de boom naast het terras. Eentje draagt aan zijn poot twee dunne metalen ringetjes. Dat moet wel een vogel zijn die in gevangenschap ooit met een kettinkje vastgeketend was. Het is de vraag of hij is ontsnapt of door de eigenaar is losgelaten. De papagaai geniet nu volop van zijn vrije leven.

De twee vormen een stelletje, dat is direct duidelijk. Ze zitten gezellig naast elkaar. De geringde vogel draait zich half om en kijkt smoorverliefd naar zijn maatje. Die draait haar kop naar hem toe, met een al even verliefde blik in haar ogen. Daarna gaan ze een beetje snaveltje vrijen, de oogjes half toegeknepen.

Tot de ringdrager plotseling zijn blik op ons richt, alsof hij wil zeggen: waar bemoeien jullie je eigenlijk mee?

Een stelletje smoorverliefde Geelvleugelara's.

**19 februari. Op weg naar Quizara, Villa Tica
Een droomplek in een andere Schepping**

Vandaag verruilen we de kustvlakte langs de Stille Oceaan voor het heuvelland in het zuiden van Costa Rica, volgens ons reisbureau de langste rit van onze vakantie met een geschatte reistijd van 3,5 uur. Als we om 10 uur uit de Birding Lodge vertrekken, is het alweer snoeiheet onder een brandende zon. We zijn blij dat we naar de bergen gaan waar het altijd een stuk koeler is.

Voordat het zo ver is, rijden we eerst 134 kilometer over de Pacific Highway (weg nummer 34) evenwijdig aan de kust. Voor een koffiepauze slaan we af naar een weg die vlak langs zee naar een badplaats leidt, niet alleen voor de cafeïne kick, maar ook om even de sfeer van een tropisch strand te proeven. Die wordt al aangekondigd op verkeersborden langs de weg: het ene waarschuwt voor zeeschildpadden, het andere voor overstekende miereneters. Overigens komen we in heel Costa Rica borden tegen die weggebruikers attenderen op overstekende dieren. Meestal gebeurt dat door aankondiging van een faunapassage zonder de passerende dieren verder aan te duiden.

Strand langs de Stille Oceaan bij Mystico.

Waarschuwingsborden voor overstekende dieren: zeeschildpadden (links boven), miereneters (rechts boven), faunapassage (links onder, in Cano Negro) en schoolkinderen (rechts onder, in San Gerardo).

Onder het genot van onze koffie kijken we onder palmbomen door naar de helderblauwe oceaan die met een hoge, witte branding het zandstrand bestormt. Deze kust schijnt om zijn woeste golven befaamd te zijn bij surfers uit de hele wereld. Nu danst er niemand op de toppen van de golven. Slechts twee mensen zijn rustig aan het pootjebaden.

Een vlucht van twintig Bruine pelikanen komt voorbij, laag over de golven scherend. Simultaan een paar trage vleugelslagen, dan een lange glijvlucht, weer bewegende vleugels, glijden over de branding. Eindeloos. Steeds onderweg, maar nergens heen.

Ik ken weinig ervaringen die zo rustgevend, zo meditatief zijn, als het gadeslaan van pelikanen boven zee. En dat bij een badplaats die Mystico heet.

Tijdens de lange rit door het laagland maken we ook kennis met een meer prozaïsche kant van Costa Rica: oliepalmlantages. Net als in andere delen van de tropen heeft hier veel inheems bos plaats gemaakt voor deze saaie monoculturen die over vele kilometers de weg omzomen. Bij de plantages staan grote borden om de economische voordelen van oliepalmen aan te prijzen. Ook in dit land woedt er blijkbaar een discussie over de relatie tussen landbouw en natuur.

Bij Dominical verlaten we de rechte kustweg om door het heuvelland omhoog te slingeren in de richting van San Isidro de El General. Voorbij deze stad wordt het een puzzeltocht over kleinere wegen in de richting van onze bestemming: Villa Tica bij Quizara, een plaatsnaam die op geen enkele kaart te vinden is en ook ontbreekt op Google maps. We zoeken dus eigenlijk naar de Middle of Nowhere.

Als we uiteindelijk de vermoedelijke weg naar Quizara hebben gevonden, blijkt die afgesloten te zijn met een paar vrachtwagens en een primitieve prikkeldraadversperring. Zo te zien, is de weg net geasfalteerd. We willen uiteraard graag weten hoe we toch op onze bestemming kunnen komen. De dienstdoende wegwerker kent net zo veel Engels als wij Spaans en kijkt ons derhalve schaapachtig aan. Hij roept vergeefs de hulp in van de

De Pacific Highway omzoomd door oliepalmlantages.

caissière van een aanpalend supermarkttje. Op haar beurt spreekt zij een man aan met een boodschappenmandje. Hij knikt ons bemoedigend toe en pakt zijn telefoon, naar wij begrijpen om iemand te bellen die Engels spreekt. Aan hulpvaardigheid is hier geen gebrek. In afwachting van het lokale talenwonder gaan we op een ongemakkelijke boomwortel in de schaduw zitten, want ook hier is het heet en zweterig. De man in kwestie arriveert na een kwartiertje op een brommer. Hij kan ons na enige ruggenspraak vertellen dat de weg na een half uur weer voor verkeer geopend zal zijn. Een alternatieve route is volgens hem zeer ingewikkeld. Dus gaan we gewoon door met wachten.

Villa Tica met het terras aan de achterkant en een deel van de tuin.

Inderdaad wordt het prikkeldraad na een dik half uur opgeruimd. We kunnen verder! Hard schieten we niet op. De weg loopt bergopwaarts over een smalle heuvelkam en gaat al snel over in een onverharde gravelweg met de gebruikelijke aanzienlijke oneffenheden. De hellingen op en af worden steeds steiler. Het is net zo'n golvend traject als in de ouderwetse kermisattractie die de Rups werd genoemd, alleen dan vele malen groter. Eén helling is zo steil dat de auto er maar net tegenop komt. Met een snelheid van bijna nul kilometer per uur bereiken we sputterend de heuveltop, waarna de weg ongeveer net zo steil omlaag gaat. Hier is een automatische versnelling niet echt handig. Na zeven kilometer peentjes zweten, zien we iemand bij een huis langs de weg naar ons zwaaien. We hebben onze verblijfplaats bereikt: Villa Tica, het een na laatste huis aan deze doodlopende weg. De eigenaar Orlando zit al een paar uur op ons te wachten omdat hij eerder heeft gemerkt dat gasten het huis soms moeilijk kunnen vinden. Een waarheid als een koe. Hij vermoedde zelf al dat we door de wegversperring vertraagd waren.

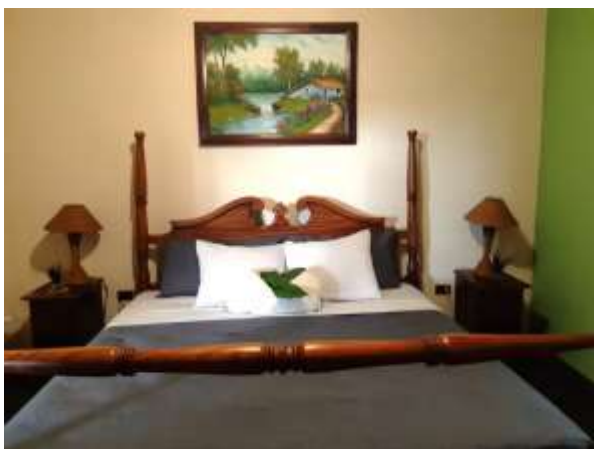
We hadden een kamer verwacht in een hotel, maar in plaats daarvan krijgen we van Orlando de beschikking over de complete Villa Tica, die luxueus en smaakvol is ingericht. Alles is tot in de puntjes verzorgd. Zelfs het linnengoed en de handdoek in het toilet zijn in artistieke kronkels gedrapeerd en gedecoreerd met een blad of een bloem. In zo'n luxe vakantiehuis heb ik nog nooit gebivakkeerd, ook in Europa niet.

Aan de achterzijde van het huis is over de hele breedte een schitterend overdekt terras met comfortabele buitenmeubelen en ligstoelen. Vandaar kijken we uit over een weelderige tuin vol bloemen en heesters naar de beboste bergen van de Cordillera de Talamanca, een verlaten gebergte met als hoogste top de Cerro Chirripo van 3819 meter. De wolken hangen nu laag tegen de hellingen van de bergen en accentueren de woestheid van het gebied.

Orlando vertelt ons dat achter zijn huis een rivier stroomt, de Rio Blanco. Voorbij die rivier begint een ongerepte, vrijwel onbewoonde en moeilijk toegankelijke wildernis die zich over zo'n honderd kilometer uitstrekt tot vlakbij de kust van de Caribische Zee. Allemaal beschermd natuurgebied. Een troostrijke gedachte dat dit in deze tijd nog mogelijk is!

Het overdekte terras aan de achterzijde van Villa Tica met uitzicht op de nevelwouden.

Interieur van Villa Tica: woonkamer (boven), keukenhoek (midden links), badkamer (midden rechts), slaapkamer (onder, links), houten fruitschaal (onder rechts).

Orlando woont zelf aan het einde van de weg in een vroegere boerderij die ook prachtig verbouwd is. Daar zal hij voor ons de maaltijden bereiden. Hij vertelt in het kort de voorgeschiedenis van hemzelf en landgoed Villa Tica. Al sinds zijn jeugd is hij helemaal gek van natuur, speciaal van vogels. Hij heeft aan de universiteit ecotoerisme gestudeerd (dat kan daar!). Daarna heeft hij vele vogelreizen begeleid in Costa Rica en Zuid-Amerika. Zo is Orlando lang geleden bevriend geraakt met een Canadees echtpaar. Ze zijn vanwege de overweldigende natuur op latere leeftijd naar Costa Rica verhuisd en hebben hier in Quizara een veeboerderij met 20 hectare land gekocht.

Uitzicht vanaf het terras op de nevelwouden van het Talamancagebergte in het noorden.

In de loop van de jaren hebben de Canadezen het hele gebied herbebost met lokale boomsoorten. Orlando was kind aan huis en heeft veel hand- en spandiensten verricht. Nadat de echtelieden kort na elkaar waren overleden, kreeg Orlanda het woonrecht van de boerderij en het beheer over het land. Villa Tica kocht hij er later bij om inkomsten te verwerven en gasten van zijn paradijs te laten meegenieten.

Uitzicht vanaf Villa Tica over tot grasland ontgonnen heuvels met restanten van het regenwoud.

Als we vanaf ons terras naar het zuiden kijken, zien we een heuvellandschap dat nog niet zo lang geleden helemaal bedekt moet zijn geweest met regenwoud. Nu resteren daarvan alleen plukjes bos en wat vrijstaande bomen, omgeven door uitgestrekte graslanden waarin koeien grazen. Zo zal het landschap er rond Villa Tica vermoedelijk ook hebben uitgezien voordat het gebied aan de natuur werd teruggegeven.

We lopen met Orlando mee over het bospad naar zijn huis om daar het diner te gebruiken dat hij eigenhandig bereidt. Onderweg zien we hoe het vroegere weiland binnen twintig jaar het karakter heeft gekregen van een weelderige jungle met veel wilde planten en dieren die daarbij horen. Zelfs de Ocelot en Poema zijn volgens Orlando weer terug. Alleen oude bomen ontbreken nog, uiteraard. Veel lezers zal enige overeenkomst met het project Schepping in mijn achtertuin niet ontgaan. Prachtig dat in Costa Rica sommige mensen zo met natuur begaan zijn.

's Avonds, na ons romantische diner bij kaarslicht met biefstuk en rode wijn, lig ik op een comfortabele sofa op de veranda. Vanuit het jonge bos klinkt een veelstemmig koor van cicaden en laat een Pauraque, die geheimzinnige nachtvogel, zijn melancholieke roep horen. Het is een mooie gelegenheid om de lezers van deze reiscolumns in diverse WhatsApp groepjes te bedanken voor de vele leuke reacties. Ze stimuleren me om te blijven schrijven over onze avonturen hier in Costa Rica.

Sommigen vragen zich af waar ik de tijd vandaan haal. Schrijven doe ik doorgaans na het avondeten. Doordat Costa Rica zowat op de evenaar ligt is onze dagindeling simpel. Het wordt 's morgens om ongeveer 6 uur licht en 's avonds om 6 uur donker. Daarna is er voor ons buiten weinig te beleven, tenzij er een nachtexcursie op het programma staat. Dat is dus een goede tijd om de vogellijsten bij te werken. We doen niet aan soorten jagen (twitchen), maar we vinden het wel leuk om onze waarnemingen vast te leggen. Dat houdt ons scherp. We hebben tot nu toe 201 vogelsoorten gezien, maar we noteren even goed zoogdieren, reptielen, amfibieën en dagvlinders, voor zo ver we in onze boeken een naam kunnen vinden. Bij planten is dat een stuk lastiger want we hebben alleen een boek met een beperkt aantal veel voorkomende soorten. Bovendien staan in deze tijd van het jaar slechts weinig planten in bloei. Na de natuuradministratie is er meestal nog tijd om wat over onze belevenissen te schrijven en via WhatsApp de wereld in te sturen.

In de heerlijke, lauwe avond horen wij de klaagzang van een vogel die we nog niet kennen. De vogelgeluidsapp 'Merlin', die Marian op haar telefoon heeft geïnstalleerd, vertelt ons dat het een 'Common potoo' is die hier zingt, ofwel een Grijs reuzennachtzwaluw. Daarover morgen meer.

Marian werkt haar vogelwaarnemingen bij in Miriam's Cabins (21 februari),
Eef schrijft een reiscolumn voor de WhatsAppgroep op het terras van Villa Tica.

20 februari. Quizara, Villa Tica
Gevederd ontbijt en een rivier in het paradijs

Een wilde rivier in een wild woud.

Vroeg in de ochtend lopen we weer via het pad door het overdadige groen van de jonge jungle naar het huis van Orlando voor ons ontbijt. Hollands lenteweer, vogelzang, cicaden, geruis van een rivier in de verte. Verder absolute stilte. Heerlijk.

Ons ontbijt in Costa Ricaanse stijl staat al klaar: een bordje met verse ananas, watermeloen en mango, gevolgd door rijst met bonen, guacomole, roerei, een half gebakken knakworstje en gebakken banaan. Een glas vruchtensap erbij en een kop slappe koffie, zoals hier in hotels gebruikelijk is. We zijn snel aan zo'n warm ontbijt met rijst en bonen gewend geraakt en vinden het nu erg smakelijk.

Ontbijt in Villa Tica met vruchtensap van vruchten uit Orlando's tuin.

Vogels bij de voertafels van Villa Tica: Groene suikervogel, man (rij 1 links), Blauwe suikervogel, man (rij 1, rechts), Rooddijp pitpit, man (rij 2, links), Vlekkruinorganist, man (rij 2, rechts), Vlekkruinorganist, vrouw (rij 3, links), Suikerdiefje (rij 3, rechts), Zilverkeeltangare (rij 4, links), Bontkeelsaltator (rij 4, rechts).

Het ochtendmaal wordt voortdurend in ernstige mate verstoord door vogels die vlak voor onze neus landen op de voertafel, door Orlando vanochtend voorzien van vers fruit. Ze zijn vaak zo kleurrijk dat we direct van onze stoel opspringen met kijker en fototoestel in de aanslag. Een van die exotische gasten is de meesgrote Groene suikervogel. Het vrouwtje is zacht limoengroen van kleur, maar het mannetje is glanzend turquoiseblauw met een zwarte kop en gele snavel. Een gewaagde, maar geslaagde combi. Ook bij de komst van de Blauwe suikervogel vliegen we achter onze borden vandaan. Het mannetje is diep blauw met een azuurblauw petje van vrolijk opstaande veertjes en opvallend rode poten. Ik geloof dat ik een zwak heb voor blauwe vogels, want als een mannelijke Rooddijtpit in de top van een boompje neerstrijkt, sta ik helemaal te swingen uit enthousiasme over zijn blauwzwarte verenpak met een staalblauwe kop en schouders die licht lijken te geven. Dan is er nog het mannetje van de Vlekkruinorganist, een indigoblauw vogeltje met een knalgele buik en dito voorhoofd. Het vrouwtje van deze soort ziet er heel anders uit, gehuld in vele nuances van groen met een orangerode plek boven haar snavel. De bezoekers van de voertafel zijn allemaal vogels die hoofdzakelijk leven van bessen, vruchten en nectar uit bloemen.

Het Suikerdiefje hoort eveneens tot deze groep vogels, maar heeft geen blauw in zijn verenpak. Toch komt hij goed voor de dag met zijn knalgele buik en brede witte oogstreep over zijn zwarte kopje. De Zilverkeeltangare is eveneens een prachtbeest: overwegend goudgeel met groene vleugels, de rug zwart bespikkeld, de keel glanzend zilverwit.

In de tuin nabij de voerplek staan veel verbena's in bloei. Ze zijn er vooral geplant omdat ze kolibries aantrekken. Ook bij Villa Tica zien we het meest de Roodstaartamazilla, de huismus onder de kolibries. Desalniettemin een schitterend vogeltje, iriserend groen met een bruinrode staart. Exclusiever zijn enkele Witkuifkoketkolibries, vliegende juwelen van acht centimeter lang met een smaragdgroene rug en een bruine staart, van elkaar gescheiden door een wit bandje. Het mannetje heeft een koket wit kuifje op zijn kop, geflankeerd door een paar ver uitstekende, draaddunne, zwarte sierveren. Je moet er eentje gezien hebben om het te geloven. Bij het vrouwtje ontbreken de kuif en sierveren. De Witkuifkoketkolibries blijven rondsnorren van bloem tot bloem en gunnen zich geen ogenblik rust. Sommige twitchers (ofwel soortenjagers) komen volgens Orlando speciaal naar Villa Tica om deze soort aan hun soortenlijst te kunnen toevoegen. Wij zijn dus geluksvogels dat we ze zo mooi kunnen gadeslaan in hun doen en laten. Geen mooier ontbijt dan een gevederd ontbijt!

Witkuifkoketkolibrie bij Blauw ijzerhard, mannetje links, vrouwtje rechts.

Naast de voerplek staat een jonge, vrijstaande boom waarin de tangares en suikervogels nu en dan komen uitrusten en uitbuiken. Alle takken van deze *Cecropia* zijn behangen met bleekgele baardmossen (*Usnea spec*), sommige meer dan een halve meter lang. Van enige afstand heeft deze boom daardoor een bleek geelgroene tint. De prachtig uitgegroeide baardmossen vormen een indicatie voor een uitstekende luchtkwaliteit. Hier is geen sprake van luchtverontreiniging door industrie, verkeer of landbouw. Dat ruiken en proeven wij trouwens bij iedere ademtocht. Niets dan zuiverheid. Pura vida!

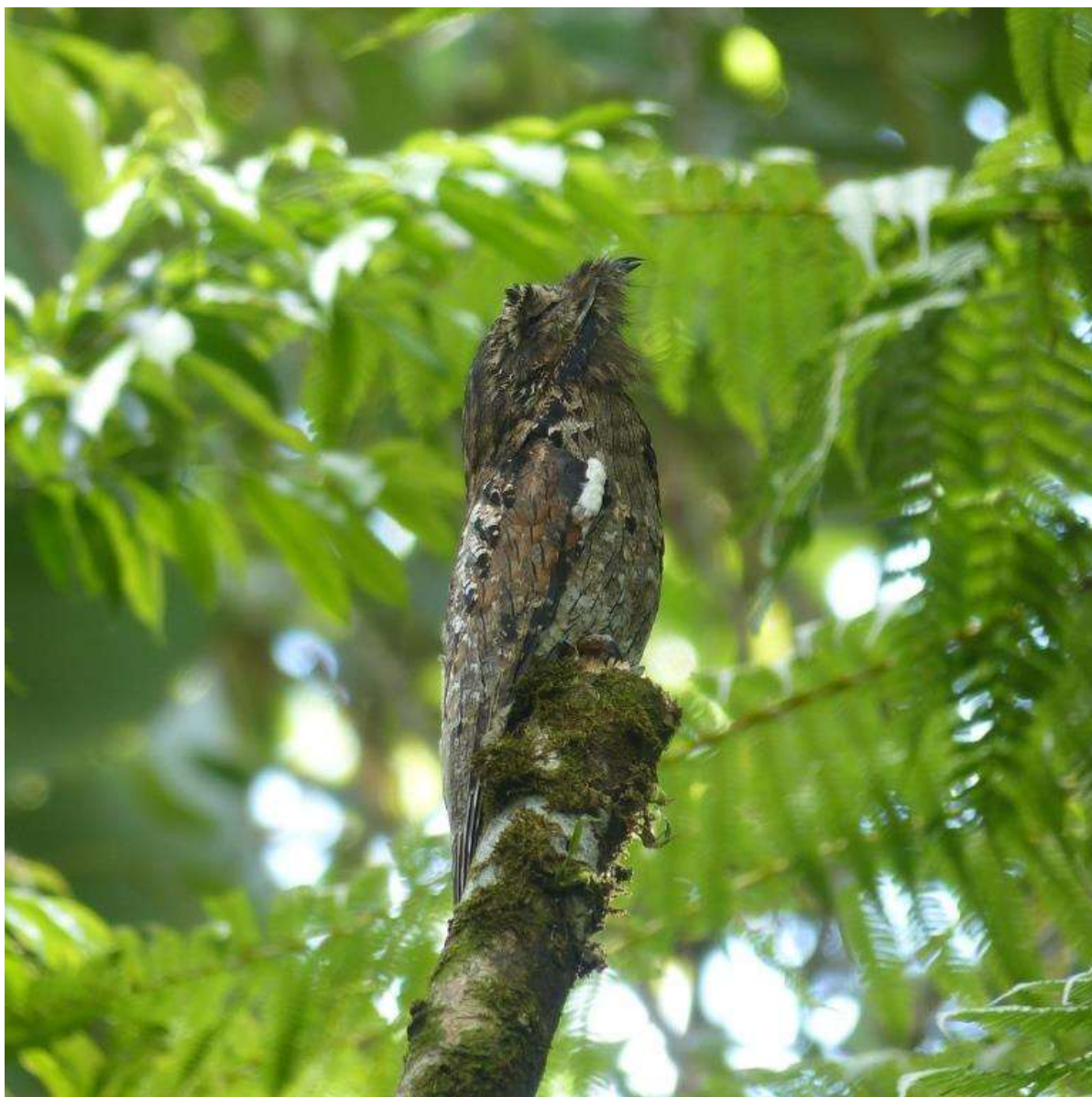
Boom, behangen met baardmossen, bij Villa Tica.

Eerder schreef ik over onze voorliefde voor de Grote petoet ('Great potoo'), ofwel Vale reuzennachtzwaluw. Het is de vreemde, boomstamachtige nachtvogel met een grote bek die we 's nachts in Cano Negro zagen. Ik heb nog niet vermeld dat dit dier een kleiner broertje heeft dat ook in Costa Rica voorkomt: de 'Common potoo' ofwel Grijs reuzennachtzwaluw. Ook een vreemde Nederlandse naam, want hij is niet grijs, maar bruin, en hij is niet reusachtig. Met 38 cm lengte bereikt hij slechts de helft van het volume van zijn grote broer.

We dopen hem daarom 'Kleine petoet'. Hij heeft een even houtig uiterlijk als de andere petoet, net zo'n volmaakte schutkleur en een verhoudingsgewijs even grote bek. Overdag rust de Kleine petoet op de top van een dode boom, waarvan hij een verlengstuk lijkt te vormen. Hij is algemener dan de Grote petoet maar in de praktijk bijna even moeilijk te vinden. Tot het voordeel van de Kleine petoet strekt dat zijn 'zang' aanmerkelijk melodieuzer klinkt. Het is een klagelijk, bijna huilend, drie of viertonig gefluit dat telkens in toon daalt. Het lijkt of de vogel al geruime tijd depressief en eenzaam is en hevig naar een partner verlangt. We hadden deze jammerklacht al een paar keer 's nachts vanuit onze villa gehoord.

Toen we Orlando over onze queeste voor de Grote petoet vertelden, begonnen zijn ogen te stralen. Hij had een paar dagen geleden in het bos een Kleine petoet gezien, voor het eerst in de vijf jaren dat hij hier woont. Hij zat overdag op een dode boom in het bos dicht bij zijn huis. De vogel is daar ontdekt door Tita, een van de hulpkrachten op het landgoed. Ze had hem bij toeval zien neerstrijken op zijn post die overdag zijn vaste blijkt te zijn.

Na het ontbijt leidt Tita ons naar de bewuste plek. Met het blote oog zien we dertig meter verderop alleen een kale stam. Pas door de kijker kunnen we constateren dat het einde daarvan veren heeft. De Kleine petoet zit lekker te dutten met zijn ogen dicht en snavel recht omhoog. Een wonderbaarlijke vogel, voortreffelijk aangepast aan zijn omgeving.

Kleine petoet in paalhouding in het bos van Villa Tica.

Ik vertelde al dat we tijdens het ontbijt op het terras bij Orlando ergens in de diepte van het bos het geruis van water hoorden. Dat heerlijke achtergrondgeluid is afkomstig van de Rio Blanco die de grens vormt tussen Orlando's land en het Chirripo Nationaal Park, maar liefst 502 km² groot. In Costa Rica wordt langs alle rivieren een strook land wettelijk beschermd als ecologische verbindingszone. Dat geldt ook voor de Rio Blanco, waardoor het bos langs de rivier oud en ongerept is. Orlando heeft een paadje aangelegd naar de oever van de rivier. Dat is niet eenvoudig te vinden en daarom gaat Cathy met ons mee als gids. Zij is de dochter van de stichters van dit landgoed en verliefd op dit gebied. Daarom komt ze regelmatig in Villa Tica op bezoek vanuit Kentucky waar ze nu woont.

Marian en Eef op het paadje naar de rivier.

Wij dalen via een smal voetpad met vele bochten en zijpaadjes een flauwe zuidhelling af. Hoe lager we komen, hoe dichter en ongerepter het bos wordt en hoe harder de cicaden te keer gaan. Behalve het nietige paadje is er geen spoor van menselijke activiteit te zien.

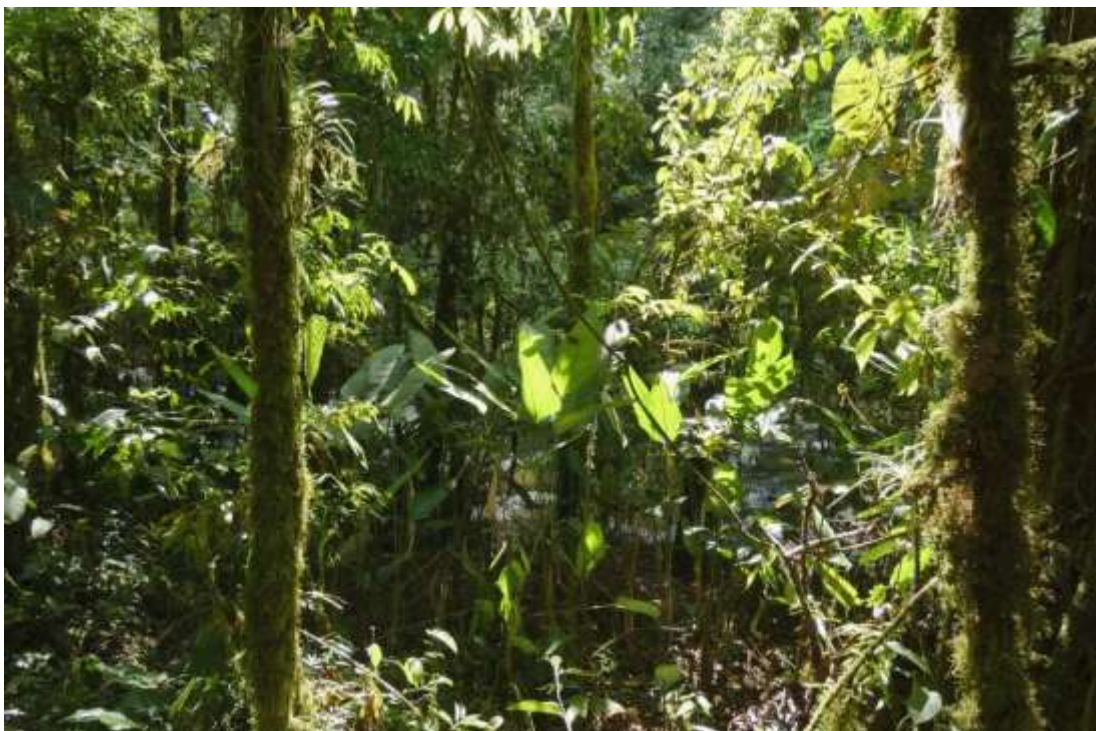

Houtsculpturen van de natuur in het oerwoud bij Villa Tica.

Boom met plankwortels in het regenwoud bij Villa Tica.

De bomen zijn hier hoog en breed, de ondergroei is dicht en weelderig. Alle stammen en takken, dun en dik, hangen vol epifyten. Ondanks de stralende tropenzon is het licht in het bos door alle groen gezeefd en gedempt. In het woud hangt een geheimzinnige, sacrale sfeer. Met elke stap voel ik me nietiger worden, maar tegelijk intenser verbonden met de overweldigende natuur om me heen. In dit onherbergzame gebied voel ik me een woudloper, een ontdekkingsreiziger. Het is een fascinerende gedachte dat Orlando in het bos boven de rivier al een paar keer een Poema heeft gezien. Het is een symboolsoort voor de wildernis en bepaald geen poesje om zonder handschoenen aan te pakken. We zijn hier in een oerlandschap, waar eigenlijk elk mens te veel is.

Epifyten groeien hier op elke struik en boom.

Hier en daar welt uit de grond water op dat fluisterend zijn weg zoekt naar de rivier. Soms verbreden de stroompjes zich tot poeltjes die de bomen en planten van het woud weerspiegelen. In het kristalheldere water van één poel zwemmen dikkopjes. Misschien zijn het wel de larven van de roemruchte Harlekijnkikker. Het is eigenlijk geen kikker, maar een padje van een centimeter of drie, fel geel tot groen met een grillig patroon van zwarte vlekken. De soort is alleen bekend uit Costa Rica en Panama en was tot het begin van de jaren tachtig vrij algemeen verbreid en plaatselijk talrijk. Daarna volgde in korte tijd een enorme achteruitgang, veroorzaakt door een schimmelziekte, chytridiomycose, die wereldwijd een dodelijke epidemie onder amfibieën heeft veroorzaakt. Omstreeks 1996 werd de Harlekijnkikker in Costa Rica als uitgestorven beschouwd. Sinds 2003 zijn echter een paar geïsoleerde relictpopulaties ontdekt, onder meer in dit gebiedje langs de Rio Blanco. We kijken op vochtige plekken hartstochtelijk uit naar dit padje, maar krijgen het diertje helaas niet te zien. Een boeiend, gedetailleerd verhaal over de ondergang en herontdekking van de Harlekijnkikker is te vinden op Wikipedia.

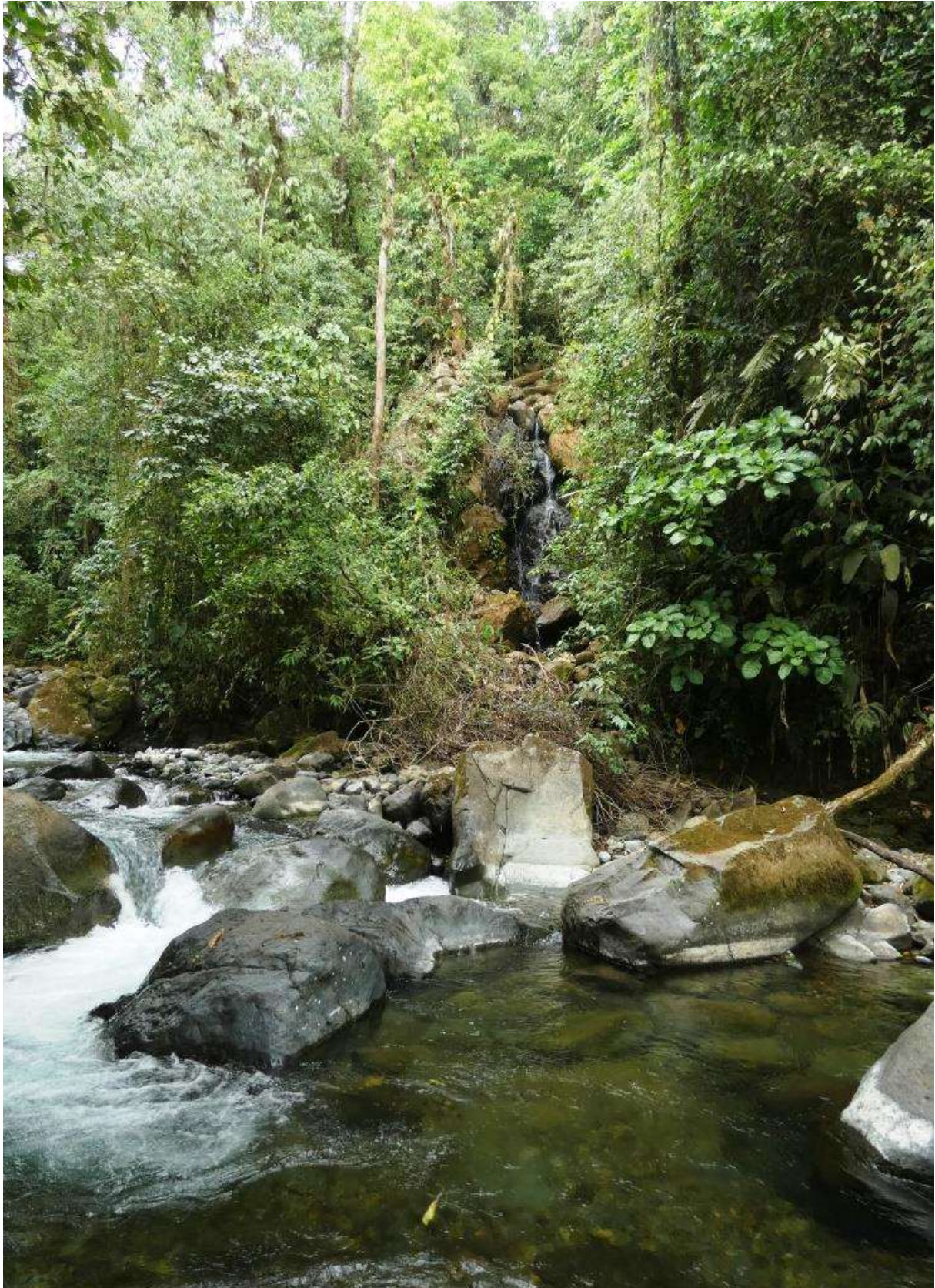
Poeltje in het bos van Villa Tica (links), voortplantingsbiotoop van de met uitsterven bedreigde Harlekijnkikker (*Atelopus varius*) (midden, foto uit Wikipedia) en dikkopjes in een poel, mogelijk van deze soort (rechts).

Na een half uur lopen, verandert het verre ruisen van water in bruisen en dan in klateren. We naderen kennelijk de rivier, maar zien er nog niets van. Het paadje erheen wordt omzoomd door eeuwenoude bomen en een ondoordringbare ondergroei. Je gaat vanzelf fluisteren in dit machtige woud. Of je zegt niets meer en laat je meevoeren met de klanken en beelden van pure, ongerepte natuur.

Daar is de Rio Blanco in al haar glorie. De rivier ontspringt in de Cordillera de Talamanca, het hoogste gebergte in Costa Rica met toppen boven de 3500 meter. Hier is het een echte bergstroom met kristalhelder water, stroomversnellingen en een bedding vol enorme rotsblokken.

De Rio Blanco in het ongerepte woud.

De Rio Bianco met een zijbeekje.

Het pad is hier niet meer dan een wildspoor dat langs de rivier slingert. Iedere bocht biedt weer een andere blik op de woudstroom, de ene nog mooier dan de andere. Het fonkelende zonlicht op het wilde water, de schaduwen van de hoge bomen, met zachte mossen begroeide takken wiegend in de wind, een zijbeekje dat vanaf de hoge oever de rivier inmurmelt. Aan de overkant rijst een berghelling op tot in de wolken, voor zover het oog reikt begroeid met oerbos.

Marian en onze gids Cathy aan de oever van de rivier (boven), Eef overziet de stroom (onder).

Rio Bianco: Pura Vida.

Het is hier zo onbeschrijflijk weelderig, mooi en zuiver dat ik een brok in mijn keel krijg van ontroering. Mijn zintuigen zijn niet toereikend om deze schoonheid te bevatten, mijn woorden schieten in elk opzicht te kort om deze werkelijkheid te beschrijven. De klanken van de rivier en het woud zijn zoveel krachtiger en dichterbij de waarheid. Ik ben sprakeloos. Dit is een stukje van de wereld dat in haar oorspronkelijke staat is gebleven. Het Aardse Paradijs. De Schepping.

**21 februari. Op weg naar San Gerardo de Dota, Cabinas Miriam
Over een eng bruggetje de bergen in**

Het enge bruggetje over de rivier.

Vanochtend nemen we met knuffels en weemoed afscheid van Orlando, zijn metgezellen en zijn paradijselijke landgoed. We zetten koers naar San Gerardo de Dota, een echt bergdorp op een hoogte van 2500 meter in het gebergte met de onheilspellende naam Cerro de la Muerte.

We beginnen met een klein probleem: om 7 uur is men begonnen met het asfalteren van een ander deel van de weg die de buurtschap Quizara met de buitenwereld verbindt. Dat gaat tot de avond duren. Orlando schetst ons de enige andere route die ons over onverharde weggetjes naar San Isidro kan voeren. Hij heeft het over een smalle brug onderweg die 'a little bit creepy' is. We hebben geen keus en zijn inmiddels wel aan onverharde hobbelwegen gewend. Het zal wel meevallen.

Met een slakkengangetje rijden we overwegend bergafwaarts door een dunbevolkte streek met verspreide boerenbedrijfjes. Na een scherpe bocht staan we ineens voor een brug over een riviertje. Nou ja, brug ... bruggetje op z'n best. Het geval is opgehangen aan twee verroeste stalen kabels en het wegdek bestaat uit ongelijk liggende, stalen platen waar de gaten invallen. De brug is zo smal dat ik met gespreide armen de zijanten bijna kan aanraken. Ik betwijfel sterk of deze hangbrug het gewicht van mijn auto kan dragen. Bovendien moet ik goed mikken om tussen de pijlers aan begin en eind door te rijden zonder de auto te mollen. 'A little bit creepy' is een understatement. Deze brug zou niet misstaan in het tv-programma 'De gevaarlijkste wegen van de wereld'. We zien echter geen alternatief dan de oversteek te wagen. Een pluspuntje is dat bandensporen op de ijzeren platen aangeven dat de brug vrij recent door een andere waaghalzerige automobilist gebruikt is.

Marian stapt vóór de oversteek uit om dit avontuurtje fotografisch vast te leggen en schietgebedjes omhoog te zenden. Er is dan tenminste één persoon die het kan navertellen. Als ze over de brug loopt, schommelt die al gezellig heen en weer. Gewoon tanden op elkaar en gas geven. Héél zachtjes, dat wel.

Tot ons beider opluchting kom ik met de auto ongeschonden aan de overkant. Zelfs de buitenspiegels zitten er nog aan, al was de afstand tot de pijlers volgens Marian niet meer dan twee centimeter.

Er blijkt trouwens wél een alternatieve route te zijn: even voor de brug daalt een stenig zijweggetje af naar een doorwaadbare plaats in de rivier, een voorde. Het water is daar echter zo diep en de keien op de bodem zijn zo groot en ongelijk dat die oversteek alleen is weggelegd voor terreinwagens met een hoog chassis. Terwijl we aan de overkant van de brug van ons avontuur bekomen, zijn we er getuige van dat zo'n hoogpotige terreinwagen van de voorde gebruik maakt. De bestuurder manoeuvreert uiterst voorzichtig, waggelend van het ene rotsblok naar het andere.

'Creepy bridge' onderweg naar San Gerardo de Dota. Een auto met laadbak is te breed en waagt de oversteek via een doorwaadbare plek.

Vorbij de brug komen we in San Isidro alweer snel op de Pan-American Highway terecht die we westwaarts volgen tot de afslag naar San Gerardo de Dota. Het is hier een prima onderhouden tweebaansweg die dwars door het hooggebergte van Costa Rica loopt. De hoogste pas ligt op ongeveer 2800 meter, boven de boomgrens. Er groeien alleen lage struiken en grassen. Hier wordt die vegetatie paramo genoemd. We hadden er graag even rondgekeken, want er leven bijzondere planten en gespecialiseerde vogels. We rijden echter door de wolken in dichte mist en stromende regen. Dat is ons te bar.

De zijweg naar San Gerardo de Dota loopt steil naar beneden, zodat we weer snel in de zone met nevelwouden terecht komen. Het dorp ligt op 2200 meter hoogte. Als we bij onze bestemming, Cabinas Miriam, uit de auto stappen, vallen ons meteen twee zaken op: de lucht is op deze hoogte zo ijl dat we snel buiten adem zijn en de temperatuur is er rond de tien graden. Dat is vrij normaal in Nederland in deze tijd van het jaar. Voor het eerst komt de warme kleding die we op deze reis hebben meegesleept goed van pas.

Miriam's Cabins zijn bungalowtjes die hun beste tijd hebben gehad. Onze slaapkamer heeft felgroen geverfde, spaanplaten muren. Misschien is voor deze kleur gekozen wegens de gelijkenis met de hoofdkleur van de magische vogel de Quetzal die hier de voornaamste attractie voor natuurliefhebbers is. Wij hopen er morgen eentje te zien. In de badkamer ontbreken diverse tegeltjes en de douche produceert alleen koud water. De verkoelende air conditioner heeft terecht plaats gemaakt voor een elektrisch kacheltje. Doordat het huisje op geen enkele manier geïsoleerd is, koelt het binnen erg snel af. Om die reden is ons bed voorzien van vier dikke dekens. Daarop liggen handdoeken die kunstig tot witte vlinders zijn gevouwen. Het is een contrast met de luxe van Villa Tica en wat een overgang in klimaat!

Marian voor ons huisje in Cabinas Miriam (links) en de slaapkamer (rechts).

We willen overigens beslist niet klagen. Het eten in Miriam's restaurant is uitstekend, de mensen zijn erg aardig en er zijn overdadige vogelvoerplekken vlak voor het balkon, waar allerlei vogels zich van nabij laten bekijken. Hier stelen kolibries de show. Ze komen bij tientallen af op de '*sugar feeders*' die Miriam heeft opgehangen. Dat zijn omgekeerde plastic flessen met suikerwater op een afgesloten schaal met onderaan een paar ronde openingen. Daar kunnen kolibries hun lange snavel in steken om uit de schaal zoete vloeistof te drinken. Ze doen dat terwijl ze met razendsnelle vleugelslag stilstaan in de lucht of op de rand van de schaal zitten.

Eef bij een suikerbar voor kolibries.

De zes soorten die hier rondsnoeren, zijn stuk voor stuk vliegende juweeltjes. Als ze van het suikerwater drinken, laten ze zich vaak dicht benaderen. Voor de rest zijn ze erg beweeglijk en moeilijk te fotograferen. Gelukkig zit er eentje af en toe op een takje om even uit te rusten. Onderling zijn kolibries niet zo lief als ze er uit zien. Ze gedragen zich behoorlijk territoriaal en proberen elk de alleenheerschappij over een fles suikerwater te verkrijgen. Dat leidt tot snelle achtervolgingen en acrobatische schijngevechten in de lucht. Leuk om dit levendige gedoe gade te slaan.

Ik heb kolibries altijd geassocieerd met een warm klimaat en tropische planten, maar dat blijkt een misvatting te zijn. Sommige soorten, zoals de Lawrence' kolibrie, komen zelfs alleen maar voor in het hooggebergte, van ongeveer 1300 meter tot aan de boomgrens. Het is op dit balkon een van de gewone soorten en met een lengte van dertien centimeter de grootste. Het mannetje is iriserend groen met een violet voorhoofd, lichtblauwe kin en een wit vlekje achter het oog. In het Engels wordt hij terecht '*Magnificent hummingbird*' genoemd. Nog talrijker is de Kleine violetoorkolibrie, helemaal glanzend groen met achter de ogen een plek violette of blauwe veertjes die ze bij pronkgedrag enigszins opzetten. Dat zijn dan de 'oren' in de naam van dit vogeltje. De Vulkaankolibrie is met acht centimeter een stuk kleiner en herkenbaar aan zijn licht gekleurde buik en witte nek.

Van de Roodbuikjuweelkolibrie zien we alleen een vrouwtje regelmatig bij het suikerwater. Het is een van de weinige kolibries met een rossige buik en een witte streep achter het oog. Het mannetje ziet er heel anders uit. Zowel de Vulkaankolibrie als de Roodbuikjuweelkolibrie hebben wereldwijd een heel beperkt verspreidingsgebied in de bergen van oostelijk Costa Rica en westelijk Panama. Ze leven daar boven een hoogte van 1800 meter. Ter vergelijking: het betreft een gebied dat kleiner is dan de provincie Utrecht. Dat maakt zulke endemische soorten uiteraard heel kwetsbaar voor veranderingen in hun habitat.

Kolibries bij Miriam's Cabins: Lawrence' kolibrie, man (links boven), Kleine violetoorkolibrie (rechts boven), Roodbuikjuweelkolibrie, vrouw (links onder), Vulkaankolibrie, man (rechts onder).

De fruitbar voor vogels van Miriam's restaurant wordt aangevuld met een banaan.

We blijven de rest van de middag plezierig rondhangen op het balkon van Miriam's restaurant, met af en toe een kop warme thee. Behalve de kolibries aan de suikerwaterbar zijn er zoveel andere vogels te zien. Op een paar meter vanaf de balustrade van het balkon is op de steile helling een stelling gebouwd van houten palen met dwarsbalken waar sinaasappels aan spijkers hangen. Op houten plateautjes liggen stukjes overrijpe bananen. Voor toeschouwers is het ideaal dat het fruit ongeveer op ooghoogte wordt uitgesteld, waardoor vogels die erop af komen uitstekend te zien zijn. We vragen ons wel af hoe de vruchten aangevuld moeten worden, zo hoog boven de grond.

Het antwoord op deze vraag laat niet lang op zich wachten. Er verschijnt een nieuw groepje vogelaars op het balkon onder begeleiding van een lokale gids. Deze man weet hier kennelijk de weg, want hij komt aanzetten met een vijf meter lange stok met aan het uiteinde een metalen schaalje waarin hij een banaan legt. Zorgvuldig manoeuvreert hij het topzware geval naar een van de plateautjes om daar het vogelvoer te droppen.

Smaragd-arassari met een stuk banaan bij Miriam's restaurant.

Vogels bij de vruchtenbar van Miriam's restaurant: Witbrauw tangare (rij 1 links), Bloed tangare, man (rij 1, rechts), Geeldijstruikgors (rij 2, links), Grootpootstruikgors (rij 2, rechts), Roodkraaggors (rij 3, links), (rij 3, rechts), Leigrijze berghoningkruiper, man (rij 4, links), Tennesseezanger (rij 4, rechts).

Uit de gespreksstof binnen zijn groep blijkt dat in dit geval het lokaas speciaal wordt neergelegd voor de Smaragd-arassari, een kleine, groene toekansoort die zich hier af en toe laat zien. De Smaragd-arassari is weer zo'n favoriet van twitchers omdat die vogel alleen in de bergwouden van Costa Rica voorkomt en moeilijk te zien is te krijgen. En uiteraard ook omdat het zo'n grappige en mooie vogel is.

Terwijl de vogelaars in een kring met elkaar debatteren over het waar, waarom en hoe van de Smaragd-arassari, zie ik hoe er een paar meter van me vandaan bij de verse banaan een groene vogel neerstrijkt met het formaat van een Kauw. Het is waarachtig die begeerde Smaragd-arassari in hoogsteigen persoon!

Dit voorval ontgaat de praatgroep geheel. Daarom tik ik de leider even op zijn schouder om hem op de komst van de gedroomde gast te wijzen. Direct worden alle lenzen in de hoogste staat van paraatheid gebracht, maar vrijwel iedereen is net te laat. De arassari zit maar een paar seconden op de voederplek om daarna met een stuk banaan stilletjes in het gebladerte van de bomen erachter te verdwijnen, zoals het een droomvogel betaamt. Die zit heus niet op fotografen te wachten. Ik hoor heel wat halfzacht getier en gemopper achter me van gefrustreerde bezoekers. Intussen heb ik wel twee goede foto's van de Smaragd-arassari kunnen maken, al zit de vogel ietwat onbeleefd met zijn rug naar me toe.

De groep arassarizoezers is lang niet de enige groep vogelaars die vanmiddag op het balkon van Miriam een kijkje komt nemen. De plek blijkt wijde bekendheid te genieten als ornithologische hotspot, en terecht. Dat betaalt zich hier wel uit. Veel vogels op de voerplank betekent brood op de plank voor de eigenaars van zo'n trekpleister.

Vanaf het balkon maken we vanmiddag kennis met een flink aantal nieuwe vogelsoorten die vrijwel allemaal karakteristiek zijn voor de bergbossen boven de 1200 tot 2000 meter. Daaronder zijn twee mooie tangares: de Bloedtangare met een karmijnrode romp en de geelgroene Witbrauwtangare met een opvallend zwart-wit gestreepte kop. Grappig is de Geeldijstruikgors met een roetzwart verenpak op een minuscuul, knalgeel broekje na. De verwante Grootpootstruikgors is een bodembewoner. Hij valt met zijn geelgroene en grijze tinten niet op tussen het gras en het dorre blad waar hij rondscharrelt. Zoals de naam aangeeft, leeft hij op opvallend grote voet. We zien hem geen enkele keer op de houten stellages met fruit, maar hij pikt graag een restje mee van de stukjes fruit die andere vogels laten vallen. Ook de Roodkraaggors laat zich geregeld op de voerplaats zien, soms een gezin met pas uitgevlogen jongen. Hij lijkt op een kleurige uitvoering van de Huismus met een rossige kraag en zwart-grijs gestreepte kop. Er is ook gelijkenis wat gedrag betreft. De Roodkraaggors is behoorlijk tam en komt vooral voor in de omgeving van menselijke bewoning. Deze soort is niet beperkt tot het hooggebergte maar komt ook op de Centrale Hoogvlakte veel voor, tot in het centrum van de hoofdstad San-José. Een toevallige passant die we in de kijker krijgen is de Tennesseezanger, een broedvogel van Noord-Amerika die in Costa Rica overwintert en vrijwel overal in het land gezien kan worden.

Net als bij de Natural Lodge en de Heliconias Lodge zitten bij Miriam bijna voortdurend spechten aan de fruitbar. Het zijn hier in de bergen wel andere soorten. De Haarspecht is iets groter dan onze Kleine bonte specht en alleen het mannetje heeft een bescheiden rode streep op zijn kop. De show steelt hier de Eikelspecht die even groot is als de Grote bonte specht. Hij heeft zijn naam te danken aan zijn voorkeur voor bossen met veel eiken die rondom San Gerardo de Dota ruimschoots voorhanden zijn. Wat ons betreft mag hij ook Lachspecht worden genoemd. Niet omdat hij een lachende roep heeft, zoals de Groene specht, maar omdat hij ons telkens aan het lachen maakt. Zijn koptekening met een rood petje en scherp begrensde zwarte ooglapjes met daarin een wit oog maakt een grappige, clowneske indruk. Hij lijkt ons telkens vol verbazing aan te staren. Misschien doet hij dat ook wel, want mensen zijn qua uiterlijk en gedrag inderdaad buitennissige dieren. We kunnen zo moeilijk uit de foto's kiezen dat we een hele pagina aan dit vermakelijke spechtje wijden.

Een speciaal geval in de tuin van Miriam's restaurant is de Leigrijze berghoningkruiper, een onopvallend vogeltje ter grootte van een Winterkoning en even rusteloos van aard. Het mannetje is geheel grijs en het vrouwtje saai bruin van kleur. Evenals kolibries leeft hij voornamelijk van nectar uit bloemen met een lange kroonbuis, maar de bloemen hebben er in dit geval niets aan. De Leigrijze berghoningkruiper heeft aan het uiteinde van de slanke

Eikelspecht in verschillende poses.

Roodstaartboomeekhoorn (links) en Smaragdstekelleguaan op de fruitbar van Miriam's restaurant.

bovensnavel een scherp haakje, waarmee hij de basis van bloemen doorboort om vervolgens de nectar te stelen. We zien deze inbraak voor onze ogen gebeuren en weten het moment van perforatie zelfs fotografisch vast te leggen. De Engelse naam '*Slaty flowerpiercer*' is eigenlijk veel treffender.

Naast vogels worden ook andere dieren aangetrokken door Miriam's vruchtenkraam. Dat is op de eerste plaats een Roodstaartboomeekhoorn die vaak langs komt. Met zijn mooie pluimstaart en guitige kopje vertoont hij veel gelijkenis met onze inlandse Rode eekhoorn. Onze veldgids voor zoogdieren vermeldt over de Roodstaartboomeekhoorn: *'Where people put out bananas to feed birds, this squirrel regularly visits the feeders. Large fruits, palm fruits, legumes, mushrooms, young leaves, flowers and tree bark make up much of the diet'*.

Minder voor de hand liggend is het dat er ook een wat mollige hagedis meesnoept van het fruit, de Smaragdstekelleguaan. De stekeltjes uit zijn naam zitten op zijn rug en staart. Het is een alleseter die volgens onze veldgids behalve insecten ook bloemen, vruchten en jonge spruiten van planten op het menu heeft staan.

Ook als het even rustig is in het dierenrestaurant vervelen wij ons geen moment. Direct achter de voerplaats beginnen de berghellingen met eindeloze nevelwouden waar de wolken in telkens wisselende patronen langs drijven. Mystérieus en groots. Als laat in de middag de zon nog even doorbreekt, verschijnt een regenboog boven de groene bergen.

Uitzicht vanaf het balkon van Miriam's restaurant op met nevelwouden begroeide berghellingen.

**22 februari. San Gerardo de Dota, Cabinas Miriam
De Quetzal queeste**

Mannetje van de Quetzal bij San Gerardo de Dota.

Vrijwel iedere vogelaar die Costa Rica bezoekt, heeft dezelfde hartenwens: een Quetzal zien. Hetzelfde geldt voor menige toerist zonder speciale belangstelling voor vogels. Dat is geen wonder. Iedereen die een plaatje van deze vogel heeft gezien, is ervan onder de indruk, vooral van het mannetje. Kop, hals en rug van deze middelgrote vogel zijn smaragdgroen, borst en buik scharlaken rood en de staart is wit. Hij heeft een aandoenlijk rond kopje met een kam van rechtopstaande veertjes. Het meest bijzonder zijn de vier verlengde rugveren die tot 75 centimeter buiten de staart uitsteken. Het vrouwtje is iets minder spectaculair. Zij mist het rood op de borst en de lange rugveren.

Als een Quetzal mannetje wegvliegt, golven de metaalgroene sierven achter hem aan, als stromend water. Of als een wegschietende slang. Voor de inheemse volkeren van Midden-Amerika had deze vogel een mythische en religieuze betekenis. De antieke Azteken en Maya's beschouwden Quetzalcoatl als een van hun voornaamste goden. Hij was de schepper van de Aarde en de mens. Quetzalcoatl betekent 'Gevederde slangengod'. Deze godheid werd vaak afgebeeld als een slang met de veren van de Quetzal. Op het doden van een Quetzal stond destijds de doodstraf.

Net als bij de krokodillen is rondom de Quetzal een hele toeristenindustrie ontstaan, vooral in de berggebieden waar deze vogel voorkomt. Je ziet er overal afbeeldingen en sculpturen met Quetzals erop. De kamers van Miriam's Cabins zijn zelfs quetzalgroen geschilderd. Veel gidsen verdienen hun kost door toeristen te begeleiden naar plaatsen waar Quetzals kunnen worden gezien. Het valt lang niet mee om deze vogels te vinden. Ook binnen hun verspreidingsgebied zijn ze betrekkelijk schaars en lokaal. Quetzals eten bij voorkeur wilde avocado's. Die zijn veel kleiner dan de avocado's van de groenteboer. Het is dus zaak voor de gidsen om te weten waar avocadobomen met rijpe vruchten te vinden zijn. Maar ook daar is het lastig de vogels te zien, want ze gaan goed op in het groen van het nevelwoud.

Quetzals in beeld: Marian bij houten Quetzal voor restaurant langs de Pan-American Highway (boven), houten beeld bij de ingang van Cabinas Miriam (midden links), houtsnijwerk door Boruca indianen (midden centraal), schildering op hout op luchthaven (midden rechts), vaas met geschilderde Quetzal in Villa Tica (onder, links), Quetzal als koffiemerk (onder, midden), bord naar een hotel in San Gerardo met gestileerde, vliegende Quetzal.

San Gerardo de Dota is ongetwijfeld de quetzalhoofdstad, niet alleen van Costa Rica, maar van de wereld. Het is een bedevaartsoord. Zelfs mensen uit Guatemala, waar de Quetzal de nationale vogel is, reizen hierheen om dit mythische dier met eigen ogen te zien. In dat land is de Quetzal ook een symbool in de nationale vlag en het wapen, mede omdat beweerd wordt dat deze vogel altijd sterft als hij gekooïd wordt. Het is dus tevens een symbool van vrijheid. In 1935 is in Guatemala de Orde van de Quetzal ingesteld, de hoogste onderscheiding van het land. De quetzal is ook de naam van de munteenheid in Guatemala.

Bankbiljet van 1 quetzal in Guatemala

Het etiket 'hoofdstad' voor San Gerardo de Dota is wellicht wat overdreven, want in werkelijkheid is het een klein dorp met een schooltje, een kerk en een stuk of tien accommodaties voor deelnemers aan de Quetzalbedevaart. Er is zelfs geen winkel. Het plaatsje is pas in 1954 door een stel pioniers in deze onherbergzame streek gesticht met als doel het bos te kappen en plantages aan te leggen. De grond bleek echter alleen geschikt voor extensieve veeteelt en het meeste bos is gespaard gebleven. Het omringende land is nu grotendeels beschermd in het Nationaal Park Los Quetzales. Daaraan is ook een Quetzal studiecentrum verbonden. Men wil deze rood-groene kip met gouden eieren niet slachten!

Monument ter herdenking van de stichting van San Gerardo de Dota in 1954.

Nu we toch in Costa Rica zijn, doen we lekker mee met de Quetzalgekte. Dat betekent wel dat we om vijf uur op moeten staan, want in de vroege ochtend zijn deze vogels het meest actief met voedsel zoeken. Onze gids zal ons dus voor dag en dauw staan op te wachten. Quetzals zouden een hekel hebben aan zonlicht. De regenwolken zijn vannacht opgelost, dus de zon kan ons wel eens parten gaan spelen. Het is glashelder en bar koud, slechts een paar graden boven nul. We trekken alle dikke kleren aan die we bij ons hebben. Bij het restaurant staat onze gids Alex inderdaad om half zes paraat. Hij heeft geen auto en ik moet me dus in het aardedonker met onze huurauto het dal instorten over de smalle, kronkelige, steile weg met diepe kuilen en een hellingspercentage vaak boven 20%. Adem inhouden, permanent remmen en een schietgebedje dat er geen tegenligger aan komt.

De weg gaat steil naar beneden, maar zó steil nu ook weer niet (links); Smaragdstekkelleguaan (*Sceloporus malachiticus*) in de ochtendzon op de steile, rotsige wegberm (rechts).

Je hebt geen gids nodig om de plekken langs deze weg te vinden waar zich mogelijk Quetzals ophouden. Daar wordt de weg bijna geblokkeerd door aan de ene kant auto's en bussen, aan de andere kant drommen vogelaars en rijen telescopen. De eerste plek levert na een half uur wachten niets op, behalve ijskoude vingers, want aan wanten in onze bagage hadden we niet gedacht in dit tropische land. Er zou daar onlangs nog een Quetzal hebben gezeten maar de vogel is kennelijk gevlogen.

Alex raadpleegt zijn walkietalkie. De tientallen gidsen die hier rondlopen, delen hun ervaringen. Het gevolg is dat de hele meute zich weer inblijkt en omlaag spoedt naar een veldje met goed zicht op verspreide avocadobomen. Ook hier staan we geruime tijd te vernikkelen zonder een glimp van de begeerde wondervogel op te vangen. De zon is inmiddels boven de bergen verschenen en beschijnt al een groot deel van de beboste hellingen. De tijd begint te dringen.

In de eerste zonnestralen worden op de steile, rotsige berm langs de weg hagedissen actief. Het zijn Smaragdstekkelleguanen die we ook al bij de vogelvoerplaats hebben gezien. Hun kleur verandert met de temperatuur. Midden op de dag in de volle zon zijn ze

Een lange slinger quetzaljagers langs de weg achter San Gerardo de Dota.

smaragdgroen, 's nachts worden ze bijna zwart. Nu, in de vroege ochtend zijn ze bruin getint. Deze kleurverandering dient ook als camouflage tegen aanvallers. Een van de predatoren is de Quetzal, die kennelijk geen pure vegetariër is.

Alex meldt het heuglijke feit dat er aan het einde van het dal zonet een Quetzal is gesignaleerd. We haasten ons verder naar beneden te midden van andere quetzalgekken die nog steeds van alle kanten toestromen.

Deze keer turen we met z'n allen vanaf de wegberm naar een dicht bos met een paar avocadobomen. Alex weet met zijn telescoop heel in de verte tussen alle gebladerte iets met groene veren op te sporen. Dat moet dus een Quetzal zijn. Toen ik even een olijk kopje zag, was het zeker. Door de menigte, die het koppie ook ziet, gaat een zucht van verlichting. Missie geslaagd. Een gids roept 'time for breakfast!' De verkleumde meute haast zich naar hun motorische blik en binnen de kortste keren is de rust op deze plek teruggekeerd. Een paar mensen blijven achter, waaronder wij met onze gids. Alex volgt de bewegingen van de Quetzal nauwgezet en wenkt ons na een paar minuten naar een andere plek langs de weg. Door onze kijker zien we ver weg, maar duidelijk, een complete Quetzal. Hij zit rustig avocadootjes te snoepen en spuugt af en toe een pit uit. Het is een jong mannetje, nog zonder sierveren, maar desalniettemin prachtig. Een wow ervaring van de bovenste plank.

Jong mannetje van de Quetzal in avocadoboom.

We hebben voor de eerste keer deze reis een gids voor een halve dag. Na het ontbijt gaan we met Alex dus weer op pad vanaf Miriam's restaurant. De meeste kleding kunnen we achterlaten, want de tropenzon staat nu te stralen aan een strakblauwe lucht. Het is binnen de kortste keren lekker warm. Alex neemt ons mee voor een wandeling door een bosperceel dat in bezit is van Miriam's familie. Het is alleen toegankelijk voor gasten van die familie. Wederom betreden we een prachtig ontwikkeld nevelwoud met knoestige oude bomen vol epifyten en een dichte ondergroei. Het pad slingert over een steile helling langs een muur van groen die voor ons vrijwel ondoordringbaar is. Het woud maakt echter een andere indruk dan eerdere bossen doordat een elegante soort bamboe, Canuelabamboe, hier de belangrijkste plant in de struiklaag is. Daardoor lijkt het bos luchtiger, transparanter.

Nevelwoud met ondergroei van Canuelabamboe (*Chusquea patens*).

Kleine stukken bos zijn gekapt ten behoeve van de bramencultuur. De struiken groeien hier ook in het wild en lijken heel veel op Nederlandse bramen. Ze zijn van groot belang voor de lokale economie. Behalve sap van ananas en mango staat bij veel restaurants bramensap

op de menukaart. In zo'n kleine bramentuin treffen we de vrouw van Alex aan terwijl ze bramen aan het plukken is in gezelschap van een keffertje. Alex vertelt dat ze de hoogste bramen expres laat zitten voor de Quetzals. Die vogels zijn niet alleen dol op wilde avocado's, maar ook op rijpe bramen. Dat getuigt volgens mij van een goede smaak, net als hun verenkleed. Overigens zijn er in dit fraaie bos momenteel weinig vogels te zien. Langs het pad zit een opmerkelijk tamme Roetlijster die sterk op een Merelman lijkt. Door zijn lichtblauwe ogen met daaromheen een oranje ringetje maakt hij toch een heel andere indruk. Alex wijst ons op een onopvallend, grijsgroen vogeltje, dat rechtop zit zoals het een vliegenvanger betaamt. Het is een Bergelenia, in al zijn eenvoud heel charmant. Het zijn allebei typische soorten voor bergbossen die alleen boven de 1200 meter voorkomen.

Roetlijster (links) en Bergelenia (rechts).

Na een half uur lopen geeft Alex ons de keuze uit twee routes: dezelfde weg terug, relatief gemakkelijk over een karrenspoor, of een smal, vermoeiend pad dat steil afdaalt naar een riviertje en dan weer de heuvel opslingert naar de hoofdweg van San Gerardo. Wij kiezen voor het laatste pad, het avontuur, en hebben daar geen moment spijt van. Het woud wordt nog wilder, de bomen hoger, de schaduwen dieper, de mossen en korstmossen overvloedig. De roep van vogels in de boomkruinen klinkt gedempt, als een echo. Hun zang wordt overstemd door cicadenkoren. Het ruikt er naar vochtige aarde, verrotting, jungle. Hier zijn wij vreemdelingen, die verdwaald zijn zeker.

Een afgevalen tak laat ons een glimp zien van de rijkdom aan epifytische lichenen en mossen in de boomkruinen.

Onze gids Alex en Marian op het pad door het nevelwoud.

Opeens staat Alex stil. Hij heeft een Quetzal gehoord. In een mum van tijd weet hij met zijn telescoop de roepende vogel te ontdekken, ver weg in het groen. Een volwassen man in prachtkleed met een glittergroen kapmanteltje om zijn schouders en gave, wuivende staarveren. Jammer genoeg vliegt hij vrijwel direct op. Tot hij veel dichterbij neerstrijkt op een tak boven het pad. Zijn grappige groene krullenkop met kraaloogjes is nu prima te zien. Het wordt nog mooier als even later zijn partner naast hem neerdaalt. Ongelooflijk. We staan oog in oog met de beschermengelen van dit heilige woud.

Alex heeft een Quetzal gespot en wijst Marian op de vogel.

Quetzals, boven volwassen mannetje, onder vrouwtje.

**23 februari. Op weg naar Cachi, Hotel Quelitales
Smakelijk eten!**

Toegangspoort van hotel Quelitales.

Onze laatste verblijfplaats is door Inezia Tours gepland iets ten oosten van de hoofdstad San Juan, in hotel Quelitales bij het dorp Cachi. Vandaar kunnen we in een paar uur naar het vliegveld rijden voor de terugreis.

De weg naar Quelitales voert eerst over de Pan American Highway naar de stad Cartago. Zo dalen we geleidelijk af van het Talamanca gebergte naar de Centrale Vallei. Het is er niet druk. De belangrijkste weggebruikers zijn reusachtige vrachtauto's die bij de afdalingen geen gas terugnemen. Ik laat ze dus maar lekker passeren. In feite is de Centrale Vallei een hoogvlakte op ongeveer 800 meter boven zeeniveau, omgeven door hogere bergen. Op deze hoogvlakte ligt de hoofdstad San José en leeft meer dan de helft van de bevolking van Costa Rica. Het is een relatief vlak en vruchtbaar gebied met een aangenaam klimaat, het hele jaar door overdag zo'n 22 tot 25 graden.

Vrachtwagen op Pan-American Highway.

Na het dichtbevolkte gebied rondom Cartago belanden we via de stuwdam van Cachi in de rustiger Orosivallei. Bij de stuwdam is een uitzichtpunt met een fraai panorama over het stuwmeer, het aangrenzende moerasgebied en het beboste heuvelland daarachter. Rondom het meer zijn sommige hellingen oranje gekleurd door in bloei staande bomen met de lokale naam poró. Deze boom is afkomstig uit Zuid-Amerika en wordt in Costa Rica veel aangeplant.

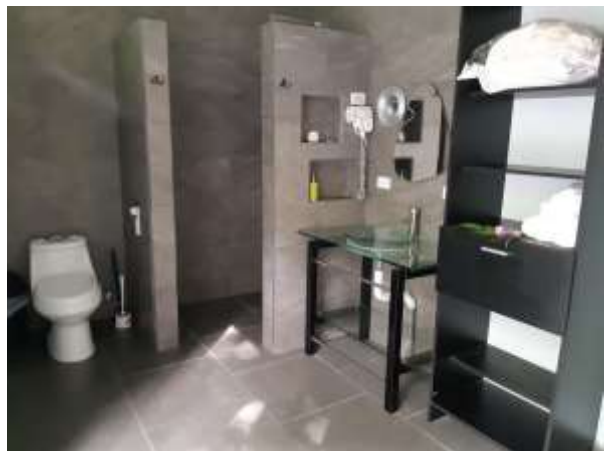

Het stuwmeer Lago di Cachi vanaf het uitzichtpunt aan de noordzijde.

In deze streek verwachten we eigenlijk een kamer in een hotel in een min of meer stedelijke omgeving, maar niets is minder waar. Hotel Quelitales is prachtig gelegen aan het einde van een smalle weg door een breed dal. De weg loopt daar dood op een halfronde boog van steile beboste hellingen. Zo'n honderd meter achter het hotel stort een flinke waterval vanaf de bergen vrijwel loodrecht naar beneden. De wildernis is ook hier vlakbij.

Tak van bloeiende Poró (*Erythrina poeppingiana*).

Ons huisje 'Colobries' in de tuin van Quelitales (boven), slaapkamer en badkamer (onder).

Quelitales is alweer geen klassiek hotel, zoals wij dat in Nederland kennen. Ook hier is het een klein bungalowpark. Aan de voet van de heuvels staan een stuk of tien huisjes te midden van een fraai aangelegde tropische tuin, elk met veel privacy en een vrij uitzicht over het heuvelland en de Orosivallei. Onze bungalow met de naam 'Colobries' is modern, ruim en smaakvol ingericht.

De uitgestrekte tuin van het hotel doet Japans aan. Half verscholen tussen het weelderige groen zijn her en der markante rotsblokken geplaatst. Ze zijn voor een deel ruw bewerkt, zodat er vaag een gezicht of menselijke gestalte in te zien is. Een deel van het water uit de bergen wordt omgeleid door een vernuftig stelsel van vijvers op vijf boven elkaar gelegen terrassen. Het beekwater wordt zelfs op creatieve wijze door het restaurant heen geleid via een hoge, dubbele, glazen wand bij de receptie. Het is een bijzonder schouwspel: het stromende water achter ramen waardoorheen vaag de verwrongen gestalten van gasten in het restaurant zichtbaar zijn.

Een dubbele glazen wand met daartussen stromend beekwater in de receptie van het hotel geeft bijzondere effecten.

Ons verblijf hier begint met twee komische voorvallen. Van de receptie krijgen we twee palmbladeren mee met daarin een rond, in papier verpakt voorwerpje. Als we het cadeautje uitpakken, komt er een geelbruin gekleurd, glad schijfje tevoorschijn. Een welkomstchocolaatje, denken we. Marian neemt een flinke hap. Een vreemde, prikkelende smaak, op den duur wat onaangenaam. Het schuimt een beetje. Voor de zekerheid spuugt ze het snoepgoed toch maar uit. Navraag bij de receptie leert dat het ronde ding een welkomstzeepje is. Smakelijk eten!

Montezumaoropendola bij bananen op voerplek.

Bij het tweede voorval is voor mij een glansrol weggelegd. Na aankomst gaan we meteen lunchen. We sluiten af met een kop thee. Ondertussen houden we de vogelvoerplaats in de gaten die ook hier voor de ramen van het restaurant is gebouwd. Direct tegen de buitenmuur van het restaurant is een vijver aangelegd, gevoed door de omgeleide beek. Er zwemmen dikke koikarpers. Een paar Muskuseenden en een eenzame schildpad liggen op de oever in het gras. Het is een Geoorde sierschildpad die in Costa Rica inheems is en hier dus misschien in het wild voorkomt.

Intussen haalt een groep Montezumaoropendola's op een tros overrijpe bananen acrobatische toeren uit. In mijn enthousiasme beroer ik met mijn hand het theelepeltje dat met een fraaie draaiende salto in de karpervijver verdwijnt. Het theekopje kan ik net van de ondergang redden. Onmiddellijk duiken alle koikarpers naar de bodem van de vijver, in de veronderstelling dat ze iets lekkers wordt toegeworpen. Ook de eenden en de schildpad begeven zich te water met dezelfde hoge verwachtingen.

Ik wens ze smakelijk eten.

Koikarpers (links) en Geoorde sierschildpad (*Chrysemys ornata*) in vijver bij de eetzaal van Quelitales.

24 februari. Cachi, Hotel Quelitales
Van vlinders, vogels en bloemen

Vijver in de tuin van hotel Quelitales.

Het is prachtig weer en we hebben een vrije dag vandaag. Dat klinkt vreemd voor vakantiegangers zoals wij, maar het betekent dat we geen afspraak met een gids hebben en geen rit naar een volgende bestemming. We kunnen lekker doen waar we op dat moment zin in hebben. Vanochtend is dat vooral luieren, lezen en mijn vakantieblog bijwerken op ons privé terras te midden van weelderig groen, met een groots uitzicht op verre bergen. De omgeving nodigt ons uit om rond te slenteren in de uitgestrekte, bloemrijke tuin waarin de bungalows zijn gelegen. Het is veruit de mooiste en meest artistieke tuin die we deze reis gezien hebben. De boven elkaar gelegen terrassen en het alom stromende water zijn daarbij belangrijk, maar er zijn ook allerlei bijzondere hoekjes en rotsformaties gecreëerd.

In de tuin van Quelitales omarmt Eef een stenen beeld en Marian een gigantische bromelia.

Bijzondere hoekjes in de tuin van Quelitales.

De tuin staat vol tropische planten, waarvan vele bloeien. Sommige soorten herkennen we omdat ze bij ons populair zijn als kamerplanten, bijvoorbeeld de Geluksplant, maar de meeste zijn ons onbekend. Er zitten bizarre schoonheden tussen, zoals de 'Toortsgember' met grote, kegelvormige, rozerode bloeiwijzen. Mijn zus Anneleen heeft al te kennen gegeven dat ze graag een dansjurk met dat model zou willen hebben. Ook de vele soorten Heliconia's en wilde bananen zijn voor ons vreemd en exotisch.

Toortsgember (*Etlingera elatior*) (boven) en Geluksplant (*Cordyline fruticosa*) (onder).

Een paar planten uit de tuinen van Quelitales: 'Oranje gember' (*Renealmia cernua*) (boven links), Roze fluweelbanaan (*Musa velutina*) (boven rechts), Orchidee onbekend (midden links), Papegaaienbloem (*Heliconia rostrata*), 'Geel tonnetjeskruid' (onder links) en Moerasaronskelk (*Spathiphyllum spec*) (onder rechts).

Het is voor ons opnieuw een uitdaging om kolibries en vlinders goed op de foto te krijgen. Vlinders zijn hier opvallend talrijk en gevarieerd in vergelijking met andere plaatsen, kennelijk vanwege de grote rijkdom aan bloeiende planten. Ze zijn nog beweeglijker en moeilijker te benaderen dan de meeste vogels. In de buurt van de waterval zien we weer één keer een prachtige Blauwe morpho voorbij komen, bijna zo groot als een IJsvogel en even schitterend blauw, maar met veel bredere vleugels en een bedaarde, zwevende vleugelslag. De vlinder strijkt vrij dichtbij neer tussen het dorre blad. Ik zoek me rot met de kijker maar kan hem weer niet vinden, net als in La Selva. De buitenzijde van de vleugels is bruin gemarmerd en daardoor is een zittende vlinder met dichte vleugels uitstekend gecamoufleerd.

Dagvlinders in de tuin van Quelitales: 'Blauwe witstreepvlinder' (links boven), 'Bruine slippendrager' (rechts boven), 'Roeststippage' (*Siproeta epaphus*) (midden links), 'Bladzandoogje' (midden rechts), 'Gerande schoenlapper' (*Chlorosyne lacinia*) (onder links), 'Oranjabandvlinder' (onder rechts).

Er vliegen gelukkig genoeg andere vlinders rond om achterna te zitten. Prachtig is een vrij kleine, zwart-witte vlinder met een helderblauwe tint op borststuk en vleugelbasis. Hij is vrij talrijk, maar razend snel. Een andere vlinder heeft precies hetzelfde model, maar hij is helemaal bruin met lange uitsteeksels aan de achtervleugels. Zou deze 'Bruine slippendrager' een vrouwtje van de blauwzwarte vlinder kunnen zijn? Evenals veel andere vlinders kunnen we hem met onze vlinderkaart niet benoemen. We geven ze voorlopig bij de foto's maar fantasienamen.

We zien ook andere insecten, zoals een sprinkhaan die pas verveld is en nu zacht, wit en kwetsbaar op een blad zit op te drogen tot zijn vleugels zijn uitgehard. Op een ander blad in de tuin doen twee fraaie roofwantsen zich te goed aan een dode hommelt.

Vervelde sprinkhaan (links) en roofwantsen met dode hommelt (rechts).

Tussen de middag verwennen we onszelf met een uitgebreide lunch met een toetje na. Ik kies voor geflambeerde banaan met ijs die aan tafel wordt bereid. Marian gaat voor een flensje met ijs en een romige saus. De keuken van Los Quelitales wordt in veel commentaren terecht geroemd.

Het flamberen van de bananen aan tafel in etappes en het romige toetje van Marian (rechts).

Vanochtend hebben we naast de waterval het begin van een pad gezien dat door de beboste bergen voert achter de tuinen van het hotel. Het gaat steil tegen de helling omhoog en het is oneffen en glibberig, zo vertelt ons de dienstdoende receptioniste. Ik vermoed dat ze het voor ons, oudjes, een beetje te heftig vindt. Toch wagen wij ons na de lunch aan een verkenning van deze route. Inderdaad slingert het pad met haarspeldbochten steil tegen de helling op. Op de steilste stukken zijn ruwe traptreden uitgehakt in de rode klei. Die is hier en daar verraderlijk glad, doch met ons degelijke schoeisel is het allemaal goed te doen.

Het paadje door het bergwoud naast de waterval.

Over een avontuurlijk mensenspoor door het oerbos.

Het pad splitst zich enkele keren, maar op cruciale punten staan bescheiden houten bordjes 'trail' die de route aangeven. Ze zijn veelal verweerd of met mossen begroeid en nauwelijks meer leesbaar. Af en toe moeten we onder steltwortels door kruipen of over resten van bomen klauteren die men bij het onderhoud van dit voetspoor heeft laten liggen. Dat maakt de tocht wel zo spannend. Onderweg komen we geen mens tegen.

Ook hier is het regenwoud weer van een sprookjesachtige schoonheid. Reusachtige bomen in vele soorten, behangen met epifyten in allerlei vormen. Daaronder een dichte wirwar van lianen, jonge bomen, struiken en kruiden. In dit bos vallen vooral de fraaie boomvarens op. Veel bloemen zien we niet, maar wel een hoge, witbloemige begonia en een gemberachtig geval met vreemde oranje bloemknotsen. Soms hebben we een doorkijkje naar de hellingen aan de andere kant van het dal, helemaal bedekt met soortgelijk, maagdelijk bos.

Een hoogtepunt van de wandeling vormt de ontdekking van een voor ons nieuwe motmot, hoog in de kroon van een boom. Het is een Breedsnavelmotmot die rechtop als een vliegenvanger de omgeving afzoekt naar insecten en ander eetbaar gedierte. De roodbruine

kop en borst contrasteren fraai met de grijsgroene vleugels en buik. Ook deze motmot heeft twee verlengde staartveren die eindigen in een ovaal, hemelsblauw met zwart vlaggetje.

Doorkijkje naar de bergen aan de overkant met boomvarens op de voorgrond (boven) en boomtak, beladen met epifyten (onder).

Boomvarens (boven), Begonia (onder links) en een soort gember (onder rechts).

Het paadje loopt door tot bijna aan de top van de bergkam, maar zigzagt van daar af weer steil omlaag. Bij het afdalen kunnen we nog gemakkelijker uitglijden. We maken daarom dankbaar gebruik van provisorische wandelstokken die in het bos voor het oprapen liggen. Zo komen we heelhuids beneden in het dal, waar onze ogen even moeten wennen aan de open ruimte en het felle zonlicht. Aan de rand van het woud worden we opgewacht door een grote vlinder met getande, warmbruine vleugels die we eerder hebben gezien en toen de 'Roesttippage' noemden vanwege de roestbruine vleugelpunten. Ook aan de onderzijde van de vlinder is het contrast van de vleugelpunt met de donkerbruine basis opvallend. Moe maar voldaan bereiken we omstreeks etenstijd weer de geciviliseerde wereld na een heerlijke, avontuurlijke tocht van twee uur.

Breedsnavelmotmot (links) en), 'Roesttippage' (*Siproeta epaphus*) (rechts).

25 februari. Cachi, Hotel Quelitales
Een nat bezoek aan El Copal en een geheim ritueel in de avond

Uitzicht vanaf de veranda van El Copal op de hellingen met regenwoud in nevel en regen.

Op onze laatste volle vakantiedag hebben we een begeleide trip van een halve dag naar een privé reservaat, Finca Ecologica El Copal bij het dorpje Pejiibaye. Het ligt een stuk ten zuidoosten van Cachi in de regenwoudzone, op ongeveer dezelfde hoogte als Hotel Quelitales. In verband met de activiteit van vogels is het raadzaam om er rond zonsopgang te zijn. Dat betekent de wekker zetten op vijf uur en in het donker opstaan en vertrekken. Onze gids Oscar staat bij de receptie al paraat om ons te begeleiden naar de plaats van bestemming, gelegen op een dik uur rijden van ons hotel. Hij is per taxi gekomen en rijdt met ons mee, want hij heeft zelf geen auto. Jammer, want ik vind het best spannend om op deze onbekende wegen te rijden. Zeker in het donker en de stromende regen.

Kronendak van het jonge bos van El Copal met pioniers, zoals een boomvaren en een soort Cecropia met handvormige bladeren.

Het laatste deel van de route is wederom steil bergopwaarts en bezaaid met vaste rotsblokken en losliggend grint. Voor mij en de auto een hele uitdaging. Maar het lukt om zonder slippen boven te komen bij een paar houten gebouwen die wat verloren op een berghelling staan. Het is de verblijfsaccommodatie van El Copal.

Ook dit gebied is een voorbeeld van idealistisch, natuurgericht landgebruik. Het grenst aan Tapanti Nationaal Park hoger in de bergen. De eigenaars, een echtpaar afkomstig uit het nabijgelegen dorp, wilden aanvankelijk de steile, beboste hellingen ontginnen tot plantages met koffie en andere cultuurplanten. De grond bleek echter minder geschikt en daardoor is het grootste deel nog steeds begroeid met primair regenbos. Ze bouwden een eenvoudige verblijfsaccommodatie op een klein plateau en beplantten de omgeving daarvan met besdragende heesters die vogels aantrekken. En niet alleen vogels maar ook vogelaars.

Vuurkraagtangare (links boven), Purpermaskertangare (rechts boven), Okerkaptangare (links midden), Smaragdtangare (rechts midden), Taankuiftangare (links onder) en Zwarte tangare (rechts onder).

Volgens de website van de Finca zijn in El Copal 450 vogelsoorten gezien, de helft van alle soorten in Costa Rica! De informatie die we kregen van Inezia Tours sluit hierbij aan: *'Het El Copal reservaat is een toeristisch weinig gekend gebied ... en vooral gekend onder vogelfotografen en hardcore vogelaars'*.

Dat is te merken, want bij onze aankomst lopen op de grote veranda van de lodge alleen een paar mannen rond met enorme teleden voor hun, vaak omvangrijke, buik. Ze kijken allemaal nogal ontevreden en zijn weinig spraakzaam, laat staan behulpzaam bij het delen van waarnemingen. Het kan aan het weer liggen, want het regent al de hele ochtend bij een temperatuur van slechts 12 graden. Toch zitten er in de tuin rond de lodge ook nu genoeg kleurrijke vogels aan een bessenmaaltijd. Vanaf de veranda kijken we in de kronen van de bomen en daardoor zien we veel vogels op ooghoogte.

El Copal is beroemd om zijn variatie aan tangares. Dat zijn gorsachtige vogels die zowel vruchten als insecten eten. Wij zien hier twaalf soorten, veel meer dan op enige andere plek. De een is nog mooier dan de andere. Neem bijvoorbeeld de Vuurkraagtangare, een vogel van zwart fluweel met een brede, karmozijnrode halskraag en onderbuik. Of de Purpermaskertangare: zwarte rug en borst, lichtblauwe vleugels en buik, goudgele kop en een violette vlek tussen ogen en snavel. Hoe verzin je het. Van veel tangares kunnen we mooie foto's maken.

Sommige 'hardcore vogelaars' komen naar deze plek alleen maar om de Witkruinkolibrie te zien, een gerenommeerd 'moeilijke' soort voor je 'lifelist'. Aan een lifelist doen we niet, maar een leuke kolibrie is natuurlijk nooit weg. Het mannetje van deze lilliputter is glanzend bruinrood met een wit petje op zijn kop. We zien hem prachtig, honing zuigend uit de paarse bloemen van een soort Verbena. Er zitten hier ook minder exotische vogels, zoals de Berkenfeetiran. Het is een kleine vliegenvanger die in zijn eenvoud wel wat op onze Grauwe vliegenvanger lijkt, maar met een meer groen getint verenpak en twee witte vleugelstrepen.

Witkruinkolibrie (links) en Berkenfeetiran (rechts).

Ondanks de harde regen en de mist op de hellingen worden we na twee uur op de veranda door onze gids Oscar meegetroond het aangrenzende bos in, over een blubberig karrenspoor van vettige, rode, spekgladde klei. Hij wijst ons op alle plekken waar hij zelf onlangs onderuit is gegaan, kennelijk om ons aan te moedigen. Het bos is aanvankelijk vooral dicht kreupelhout en niet zo groots als wij, onderhand verweende snotapen, hier gewend zijn. Onze gids doet zijn uiterste best om vogels uit zijn hoge hoed te toveren, dat moet gezegd. Maar op vogelgebied is er nu weinig te beleven. Af en toe een piepje of een bewegende schim hoog in een boom. Dat houdt de spanning er een beetje in.

Als het pad steil de bergen in gaat, wordt het bos veel wilder en spannender met oude bomen. Wij zien het glibberige pad niet zo zitten en ook Oscar vindt het welletjes. Terwijl we teruglopen naar de lodge vertelt hij enthousiast over de vogels die hier onder betere omstandigheden gezien kunnen worden, zoals drie soorten trogons die aan onze neus voorbij gaan. Dat maakt het er niet beter op.

Marian en Oscar in de regen in het bos van El Copal (boven) en het kronendak van oud regenwoud op de helling boven El Copal.

De lunch bestaat hier uit eenvoudige boerenkost met rijst en bonen en behoorlijk taai vlees, kennelijk afkomstig van een van de schonkige runderen die we in deze streek zien grazen. We gebruiken de maaltijd op harde houten banken in een ongezellige, tochtige, houten schuur. Er zitten nog zes andere gasten te eten die geen woord met elkaar wisselen. We beginnen te verlangen naar een warme douche in ons hotel Quelitales.

Jonge, opgerolde varenbladeren in het bos van El Copal.

Na afloop van de lunch tuurt Oscar met ons nog fanatiek in het struikgewas rond de lodge. Dat loont, want we kunnen nu ook de Taankuiftangare aan ons lijstje tangares toevoegen. Weer een juweeltje, pikzwart met een rechtopstaand, oranje kuifje. Vanuit onze hoge positie op de veranda zien we ook hoe beneden ons twee agoeti's licht schommelend het bospad oversteken. De helder oranjebruine plek op hun rug valt ons op.

Middenamerikaanse agoeti.

De waterval in het bergbos bij Quelitales.

De middag brengen we weer ontspannen door in de tuinen van Quelitales. Regen valt er bijna niet meer, maar het bos dampst nog. Ik zit een tijdje te staren naar de waterval die naar beneden komt vanaf de beboste bergwand waar wij vanochtend hebben gelopen. Wat is dat vallende water in de natuur toch telkens weer een weldadige ervaring. Ik laat de beweging en klanken van zuiver water diep bij me binnen komen en beleef het als een reinigingsritueel. De kolibries trekken zich weinig aan van het bewolkte weer en de sterke afkoeling. Ze snorren nog even enthousiast rond bij de suikerwatercontainers die nabij de waterval zijn geplaatst en bij de bloeiende struiken in de omgeving. Behalve de alom aanwezige Roodstaartamazilla zien we drie voor ons nieuwe soorten. Het talrijkst is de Groenkruinbriljantkolibrie, van boven smaragdgroen en van onderen groen geschubd lijkend.

Kolibries in de tuin van Quelitales: Roodstaartamazilla (boven links), Groenkruinbriljantkolibrie, man (boven rechts), Groenkruinbriljantkolibrie, vrouw (midden rechts en links), Violette sabelvleugel (onder links) en Groene draadkolibrie (rechts).

Het mannetje is goed herkenbaar aan de violette keelvlak, het vrouwtje aan een wit streepje onder haar oog. Het is een subtiel kenmerk dat beter op onze foto's te zien is dan in het veld. Net als bij andere kolibries krijgen we de schitterende kleuren van deze vliegende briljantjes alleen optimaal te zien in het zonlicht. In de schaduw worden de kleuren flets en een beetje grijs. Ook de Violette sabelvleugel bezoekt hier regelmatig de feeders en bloemen. Deze soort is erg beweeglijk en schuw. In een flits zien we nog een groene kolibrie met een heel lange staart voorbij schieten. Onmiskenbaar een Groene draadkolibrie.

Vanavond zijn we getuige van een ritueel dat vrijwel dagelijks wordt uitgevoerd. De manager van het hotel, een gebronsde man met stekeltjeshaar van een jaar of vijftig, komt naar het bos bij de waterval met een emmertje in zijn hand. Daarin zitten regenwormen die een naburige tuinder elke dag voor hem verzamelt. Hij legt de wormen neer op drie plekken op het paadje dat het nu bijna duistere woud invoert. Doel is het lokken van de Schubkapmierpitta, een onopvallend vogeltje ter grootte van een Veldleeuwerik. Deze mierpitta heeft een bijna kogelrond lijfje, een grote, ronde kop en lange poten. Het meest opvallend: een staart ontbreekt nagenoeg. De rug is donkerbruin en ziet er wat schubbig uit, de onderzijde is lichter rosig bruin. De Schubkapmierpitta is een begeerd doelwit van twitchers, want hij is zeldzaam, bijzonder schuw en moeilijk waar te nemen. Hij leeft in de dichte ondergroei van bergbossen en is vooral in de schemering actief. De vogel volgt kolonnes vechtmieren omdat ze voor hem eetbare insecten opjagen. Maar andere beestjes lust hij ook, zoals wormen.

De Schubkapmierpitta is een paar jaar geleden ontdekt in het bos bij de waterval. De manager heeft de mierpitta vijf jaar lang op een vaste tijd en plek wormen gevoerd en na een tijdje liet de vogel zich even zien. Nu is het bijna elke avond raak. En elke avond staat er een rijtje vogelaars op wacht, met telescopen en teletoeeters in de aanslag. De heimelijke Schubkapmierpitta is nu misschien wel de grootste attractie van Quelitales. De investering in wormen heeft de hotelier vast geen windeieren gelegd.

Wij wachten af terwijl de lucht steeds donkerder wordt. Er gebeurt niets op het bospad. Terloops wijst de manager me op een kleine, donkergroene kolibrie die ver beneden mij op een dode tak zit boven de kolk die onder de waterval gevormd is. Het is een Groenvoorhoofd lancetkolibrie, een zeldzame soort in zijn kenmerkende habitat langs snel stromend water. De naam is bijna langer dan het vogeltje en de iets opgewipte snavel is net zo lang als zijn lijfje. Zijn leefwijze wijkt af van andere kolibries doordat hij niet op nectar uit is, maar vooral insecten eet. Dat kan ik hierbij bevestigen. Hij zit als een mini-vliegenvanger recht op zijn uitkijkpost om de lucht af te zoeken naar mogelijke prooien. Ik zie hoe hij bijna als een ijsvogel het water induikt om een beestje van het wateroppervlak te snaaien.

Intussen is het nagenoeg donker onder de bomen. Ook wij vangen door de kijker uiteindelijk een glimp op van de Schubkapmierpitta. Twee zijn het er zelfs vandaag. Twee hippende, rondachtige schimmen in de diepe schaduwen van het avondbos. Van goede foto's maken is geen sprake. Toch voeg ik een foto toe om het verhaal te completeren. Het bruine vlekje in het midden moet de pitta zijn. Meer een mythe dan een waarneming eigenlijk.

Groenvoorhoofd lancetkolibrie (links) en een schim van een Schubkapmierpitta (rechts).

**26 februari. Naar de luchthaven van Anajuela
Ik zie er toch een gat in**

Vanochtend schijnt de zon weer volop. Met enige weemoed nemen we afscheid van Hotel Quelitala met zijn weelderige sprookjestuin, kleurige vogels en vlinders. Afscheid van het regenwoud en de waterval. Afscheid van dit prachtige en vriendelijke land. Gezien onze leeftijd is het onwaarschijnlijk dat we nog ooit een voetstap zetten op dit stukje van de Aarde. Costa Rica zal ver weg zijn, maar nabij in ons hoofd en hart. We nemen een karrevracht foto's mee naar huis, maar essentiëler zijn de beelden en herinneringen die we altijd en overal bij ons dragen.

Vandaag hebben we maar twee doelen. Die zijn: onze auto onbeschadigd inleveren bij Adobe Car Rental en op tijd op het vliegveld zijn voor onze vlucht naar Schiphol om 19.40 uur. Volgens de routebeschrijving doen we over de rit naar het vliegveld van Anajuela 2,5 uur maar, wijs geworden door ervaring, vertrekken we al om 10 uur uit ons hotel vanwege de onvoorspelbare verkeerssituatie. We hoorden van een andere vakantieganger dat hij uren had stil gestaan in een file van 40 kilometer. Bij ons gaat de rit voorspoedig, al blijf ik me verbazen over de chaos op de weg. Onderweg maakt Marian vanuit de auto lukraak wat foto's van de dorpen en steden die we passeren.

Straatbeelden vanuit de auto onderweg naar het vliegveld.

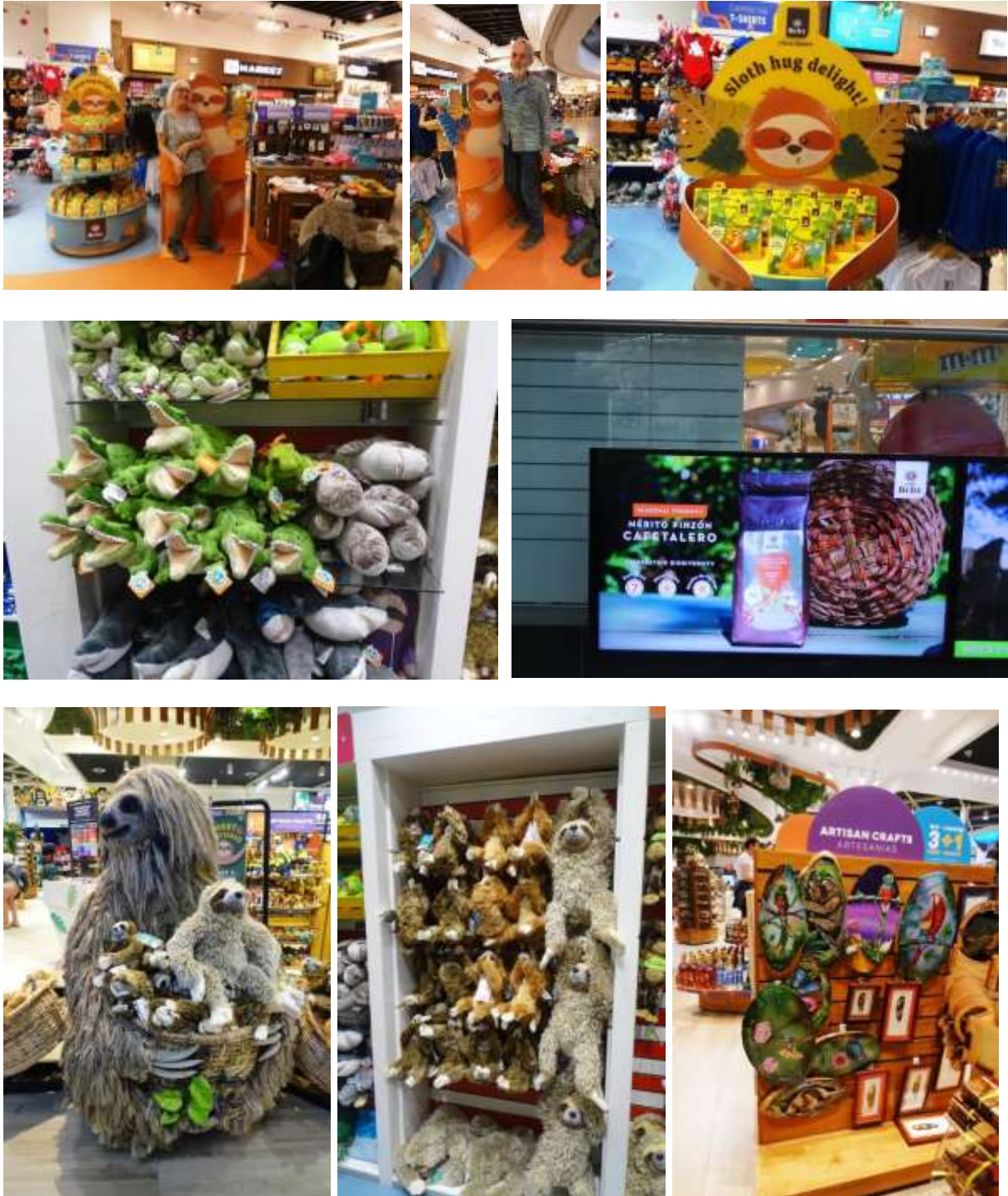
Op 200 meter van het autoverhuurbedrijf rijd ik alsnog bijna de auto in de prak. We hebben ruimschoots de tijd om de vlucht te halen en willen voor het vertrek nog wat eten. Daarom parkeer ik mijn auto nabij een Japans restaurant vlak achter een andere wagen op een stukje vluchtstrook langs de drukke weg. Als ik uitstap, zie ik opeens een gat in het wegdek tussen beide voertuigen in. Het rechthoekige gat zit tegen de stoeprand aan, meet één bij een halve meter en de bodem is niet te zien. Kennelijk is het een put van de riolering waar ooit een deksel op heeft gelegen. Grote kans dat ik met één wiel in dit gat was geklapt als de andere auto er niet had gestaan. Ik moet trouwens ook niet denken aan de licht beschonken Tico die over de aanpalende stoep wandelt en net op die plek even een misstap begaat ...

Wat wegen en verkeer betreft, is Costa Rica nog echt een ontwikkelingsland.

Op het vliegveld hebben we ruim de tijd om het winkelcentrum te bezoeken. De verschillen met Schiphol zijn treffend. Ook hier vind je wel een paar winkels met luxe parfums, mode of elektronica. De grootste oppervlakte wordt evenwel ingenomen door souvenirs die herinneren aan de natuur in dit land en door lokale producten als koffie en chocolade met

natuur op de verpakking. Luiaards, krokodillen, papegaaien in alle materialen, soorten en maten, maar ook veel fotoboeken en kunstvoorwerpen gemaakt door de inheemse volkeren. Overall in de vertrekhal worden we herinnerd aan het belang van natuur en biodiversiteit. Als aandenken neem ik een paar souvenirs mee naar huis: aardewerk met gestileerde vlinders gemaakt door de Chorotega indianen, een houtsnijwerkje met een ingekleurde blauwe morpho van de Boruca indianen en een fotoboek over de nationale parken in Costa Rica. Als we opstijgen, is de nacht al gevallen. San José onder ons is veranderd in een zee van lichtjes die snel vervagen en oplossen in de duisternis boven de Atlantische Oceaan. Aan de overkant wonen wij ergens in een huisje. Puur toeval dat onze wieg in Nederland stond. Vaarwel Costa Rica! Pura Vida!

Beelden van de souvenirwinkels op de luchthaven van Anajuela.

27 februari. Noordwijk

Thuis met een jetlag en nog een kater

Na een doorwaakte nacht landen we rond half drie in de middag op Schiphol, hondsmoe, katerig en ik met drie luiards in mijn kop. Gelukkig worden we op station Sassenheim met de auto opgehaald door Ria, een schoondochter van Marian. Zij brengt ons daar vandaan naar het huis van Marian in Noordwijk. Daar laden we de hele boel uit en drinken een kop koffie om de ergste dufheid te verdrijven.

Na een uur wil ik mijn fototoestel aan de lader leggen, maar ik kan de cameratas nergens vinden. Zeker laten liggen in de auto van Ria. Maar nee, ook daar is hij niet. We zoeken nogmaals in alle hoeken en gaten van het huis maar de tas blijft zoek, met twee camera's en geheugenkaartjes met bijna al mijn foto's. We realiseren ons dat ik met mijn duffe kop de tas waarschijnlijk op de stoep voor Marian's huis heb laten staan. Daar is hij nu niet meer. Lichte paniek slaat toe. Dan verslagenheid en boosheid op mijzelf over mijn slordigheid.

Marian meldt de vermissing op de buurt app en bij het gemeentehuis, maar we leggen ons al neer bij deze domper. Gelukkig hebben we de foto's van Marian nog.

Welke sufferd laat nu zijn cameratas met al zijn geheugenkaartjes op de stoep staan?

28 februari. Holthe Engeltjes

Rond het middaguur vertrek ik met mijn eigen auto naar mijn huis in Holthe bij Beilen. Het is fijn om weer thuis te komen in Schepping, waar op het land nu duizenden sneeuwkllokjes en wilde narcissen bloeien. Het aardewerk van de Chorotega en houtsnijwerk van de Boruca hebben een mooi plekje gekregen in huis waar ze me zullen herinneren aan deze schitterende reis naar Costa Rica, samen met Marian in pura vida harmonie.

Die middag krijg ik thuis een telefoontje van haar met goed nieuws. De vermiste fototas met inhoud is door een eerlijke, anonieme vinder naar het gemeentehuis van Noordwijk gebracht! Marian heeft hem daar zonet opgehaald. De camera's en alle fotokaartjes zitten er nog in. Mijn zus Anneleen heeft niet voor niets al eerder geconstateerd dat er bij mij op elke schouder een engeltje zit ...

Souvenirs uit Costa Rica, vervaardigd door de oorspronkelijke bewoners: Aardewerk door de Chorotega indianen (boven) en ingekleurd houtsnijwerk van balsahout door de Boruca indianen (onder).

Register van namen van planten en dieren

Op pagina's met een * wordt de betreffende soort afgebeeld.

Nederlandse namen naar de checklist, verstrekt door Inezia Tours. Namen tussen 'aanhalingstekens' zijn door onszelf bedacht.

Tussen haken de Engelse namen van een aantal soorten naar de volgende bronnen:
Vogels: R. Garrigues & R. Dean. 2014, The birds of Costa Rica, a field guide, 2nd edition, Cornell University Press.

Zoogdieren, amfibieën en reptielen: C.L. Henderson. 2010. Mammals, Amphibians, and Reptiles of Costa Rica, a field guide. University of Texas Press.

Dagvlinders: J. Brown & E. Leal. 2020. Costa Rica Butterflies, a Fold-out Pocket Field Guide. Rainforest Publications.

Plants: W. Zuchowski. 2007. Tropical plants of Costa Rica, a guide to native and exotic flora. Cornell University Press.

Aardbeikikker (Strawberry poison dart frog)	19*
'Abrikoosvlinder' (Apricot sulphur)	69*
<i>Acrocinus longimanus</i>	25*
<i>Aechmea maria-reginae</i>	68*
<i>Agalychnis callidryas</i>	47*
Amargopalm	23*
Amazoneijsvogel (Amazon kingfisher)	55*, 56
Amerikaanse bontbekplevier (Semipalmated plover)	58
'Amerikaanse citroenvlinder'	112, 113*
Amerikaanse fregatvogel (Magnificent frigatebird)	86, 92*, 93*
Amerikaanse oeverloper (Spotted sandpiper)	58, 91
Amerikaanse reuzenijsvogel (Ringed kingfisher)	55*, 56
Amerikaanse schaarbek (Black skimmer)	106*
Amerikaanse slangenhalvogel (Anhinga)	56*
Amerikaanse steltkluut (Black-necked stilt)	59*
Amerikaanse zilverreiger (Snowy egret)	53*, 98*
<i>Anartia fatina</i>	113*
<i>Atelopus varius</i>	131*
Avocado spec	140-144
Baardmos spec	124, 125*
Bairds tapir	70*, 72
Bandijsvogel (Belted kingfisher)	55*, 56
Begonia spec	165, 167*
Bergelenia (Mountain elaeagnus)	151*
Berkenfeetiran (Yellow-bellied flycatcher)	170*
Bidsprinkhaan spec	21*
Bigua-aalscholver (Neotropic cormorant)	59*, 60
Bisschopstangare (Blue-gray tanager)	67*
Bladsnijdersmier spec	29*
'Bladzandoogje'	163*
Blauw ijzerhard (Porterweed)	69*, 112, 113, 124*
Blauwe morpho (Blue morpho)	38, 162
'Blauwe pijamavlinder' (Blue wave)	21*
Blauwe suikervogel (Red-legged honeycreeper)	49, 123*, 124
'Blauwe witstreepvlinder'	163*
Blauwstaarthagedis (Ameiva lizard)	76*
Blauwleugeltaling (Blue-winged teal)	59*
Bloedtangare	140*, 141
Bontkeelsaltator (Buff-throated saltator)	123*
Boomvaren spec	165, 167*, 168*
<i>Bothrops asper</i>	46
Braam	150

Braziliaanse dwerguil (Ferruginous pygmy-owl)	95, 96*
Breedsnavelmotmot (Broad-billed motmot)	165, 167*
Brilkaaiman (Spectacled caiman)	56*
Bromelia spec	74, 78, 159*
Bruine hokko (Great curassow)	32*, 41, 42*
Bruine pelikaan (Brown pelican)	85*, 104*, 105*, 116
'Bruine slippendrager'	163
Bruinrugmiervogel (Chestnut-backed antbird)	76
<i>Caligo oileus</i>	38*
Canuelabamboe (Canuela)	149, 150*
Caribische griel (Double-striped thick-knee)	95, 96*
Cayenne bosral (Gray-necked wood-rail)	53, 55*
<i>Cecropia</i> spec	124, 168*
Champignonparasol	29
Chileense kievit (Southern lapwing)	58
<i>Chlorosyne lacinia</i>	163*
<i>Chusquea patens</i>	145*
Collybia	30
<i>Cordyline fruticosa</i>	161*
<i>Craugastor fitzingeri</i>	45*
<i>Dendrobates auratus</i>	44*
Eikelspecht (Acorn woodpecker)	141, 142*
Ekstergaai (White-throated magpie-jay)	93*
Elfenbankje	30*
Engels mos	40*, 41
<i>Erythrina poeppingiana</i>	155*
<i>Etlingera elatior</i>	161*
<i>Ganoderma</i> spec	30*
Gebanderde mierklauwier	107
'Gebanderde pauwvlinder' (Banded peacock)	112*
'Geel tonnetjeskruid'	157*
Geeldijstruikgors (Yellow-thighed finch)	140*, 141
Geelkruinkwak (Yellow-crowned night-heron)	103*, 104
Geeloorpepervreter (Yellow-eared toucanet)	32, 66*, 67, 72
Geelsnaveltroepiaal (Yellow-billed cachique)	42, 43*
Geelvleugelara (Red macaw)	7*, 94*, 96, 97*, 99*, 114*
Geelwangamazone (Red-lored parrot)	97*
'Gekuijde bromelia'	78*
'Gele senna'	60*
Gele zanger (Yellow warbler)	107
Geluksplant	161*
Gember	165, 167*
Geoorde sierschildpad (Orange-eared slider)	153*
'Gerande schoenlapper' (Bordered patch)	163*
Gestreepte ransuil (Striped owl)	62*
Gouden pijlgifkikker (Green and black poison dart frog)	43, 44*
Goulds trogon (Gartered trogon)	76, 77*
'Gauwe boomkikker' (Drab tree frog)	47*
Grays lijster (Clay-coloured thrush)	26, 27*, 113
Groene draadkolibrie (Green thorn-tail)	174*, 175
Groene dwergijsvogel (American pygmy kingfisher)	102*, 103
Groene leguaan (Green iguana)	25*, 56, 57*, 103
Groene parkietslang (Green-headed tree snake)	46, 47*
Groene reiger (Green heron)	52*, 53
Groene suikervogel (Green honeycreeper)	28*, 123*, 124
Groene ijsvogel (Green kingfisher)	55*
Groenkruinbriljantkolibrie (Green-crowned brilliant)	174*
Groenvoorhoofd lancetkolibrie (Green-fronted lancebill)	175*
'Grondanole' (Ground anole)	43, 44*
Grootpootstruikgors (Large-footed finch)	140*, 141

Grote gevlekte boomeekhoorn (Variegated squirrel)	51
Grote kiskadie (Great kiskadee)	27*, 82, 93
'Grote petoet' (Great potoo)	61, 62*, 125
Grote stern (Sandwich tern)	106
Grote tinamoe (Great tinamou)	44
Grote zilverreiger (Great egret)	53, 104*
Grijsbuikkardinaal (Black-faced grossbeak)	28*
Grijze reuzennachtzwaluw (Common potoo)	121, 125*
Guanacaste	81*
<i>Guzmania monostachia</i>	78*
Halsband-arassari (Collared aracari)	32*
Halsbandpekari (Collared peccary)	44
Harlekijnkever (Harlequin beetle)	25*
Harlekijnkikker (Variable harlequin toad)	130, 131*
'Hartjesspanner'	24*
<i>Heliconius erato</i>	69*
<i>Heliconia rostrata</i>	162
Helmbasilisk (Common basilisk)	107*
<i>Hippobroma longiflora</i>	68*
Hoffmannluiaard, Tweetenige luiaard (Two-toed sloth)	35*
Hoffmanns specht (Hoffmann's woodpecker)	49, 68*, 113
Huisgekko (House gecko)	25*
Inktzwam spec	70*
Jacana (Northern jacana)	53, 55*
Judasoor	69, 70*
Kaalkopooievaar (Wood stork)	58*
Kakkerlak	21*
Kapucijnluiaard, Drietenige luiaard (Three-toed sloth)	63*
Kleine blauwe reiger (Little blue heron)	98*
Kleine bonte buizerd (Semiplumbeous hawk)	17*, 19
Kleine geelpootruiter (Lesser yellowlegs)	91
'Kleine melkster'	68*
Kleine motmot (Tody motmot)	76, 77*
'Kleine petoet' (Common potoo)	121, 125*
'Kleine postbode'	69*
Kleine violetoorkolibrie (Green violetear)	138*
'Knipoogvlinder'	23, 24*
Koereiger (Cattle egret)	53, 54*
Koerlan (Limpkin)	58*
Koikarper	158*
Koningsspecht (Pale-billed woodpecker)	143*
Koningsstern (Royal tern)	85*, 106*
Kuifcaracara (Crested caracara)	12*
Kuifsjakohoen (Crested guan)	35*
Kwak (Black-crowned night-heron)	103*, 104
Lachmeeuw (Laughing gull)	85*
Langstaarttroepiaal (Great-tailed grackle)	13*, 50*
Lanspuntslang (Fer-de-lance)	45, 46*
Lawrence' kolibrie (Magnificent hummingbird)	138*
Leigrijze berghoningkruiper (Slate flower piercer)	140, 141*
<i>Leptodactylus savagei</i>	45*
<i>Leptophis ahaetulla</i>	47*
<i>Leucoagaricus spec</i>	29
Libel spec	40*
Mangroveschreeuwuil (Pacific screech-owl)	62*, 80*
Mantelbrulaap (Mantled howler monkey)	51*, 82*, 87*
Mexicaanse tijgerroerdomp (Bare-throated tiger-heron)	103*, 104
Middenamerikaanse agoeti (Agouti)	44, 172*
Midden-Amerikaanse tapir (Baird's tapir)	70*
Miljoenpoot	31*

Moerasaronskelk	162*
Moerasbuiserd (Black-collared hawk)	59*, 60
Montezumaoropendola (Montezuma oropendola)	14, 15*, 26, 67, 158*
<i>Musa velutina</i>	162*
Muskuseend (Muscovy duck)	158
<i>Myscelia cyaniris</i>	21*
Nicaraguaanse troepiaal (Nicaraguan grackle)	59*, 60
Noordelijk bont dikbekje (Variable seedeater)	20, 21*
<i>Norops humilis</i>	44*
Ocelot	121
Okerkaptangare (Bay-headed tanager)	169*
Oliepalm	117
'Oranje gember'	162*
'Oranjebandvlinder'	163*
Palmtangare (Palm tanager)	67*, 113
Papegaaienbloem	162*
Pauraque (Common pauraque)	45, 88, 115
<i>Phoebis argante</i>	69*
Plooiparasol	70*
'Pluizig gevarendriehoekje'	24*
Poema	121, 129
Poró	155*
Purpermaskertangare (Golden-hooded tanager)	169*, 170
Quetzal (Resplendent quetzal)	145-153, 145*, 146*, 149*, 153*
'Regenkikker' (Rain frog)	45*
Regenwulp (Whimbrel)	91, 93*, 98, 104
<i>Renealmea cernua</i>	162*
Reuzenbromelia	68*
Reuzenfluitkikker (Smoky jungle frog)	45*
Reuzenster (Caspian tern)	85, 106
Reuzenuilvlinder	38*, 39
Rode lepelaar (Roseate spoonbill)	91*, 98*
'Roesttippage'	163*, 167*
Roetlijster (Sooty thrush)	151*
Roodbuik-juweelkolibrie (White-throated mountain-gem)	138*
Rooddijpfit (Scarlet-thighed dacnis)	123*, 124
Roodkopgier (Turkey vulture)	14*
Roodnekwinterkoning (Red-necked wren)	113*
Roodoogmakikikker (Red-eyed tree frog)	47*
Roodkraaggors (Rufous-collared sparrow)	140*, 141
Roodrugtangare (Cherrie's tanager)	33*, 67*
Roodoorpapegaai (Brown-hooded parrot)	18
Roodstaartamazilla (Rufous-tailed hummingbird)	124, 174*
Roodstaartboomeekhoorn (Red-tailed squirrel)	143*
Roofwants	163, 164*
Rosse motmot (Rufous motmot)	41, 43*
Roze fluweelbanaan	162*
<i>Sceloporus malachiticus</i>	143*
Schlegels groefkopadder (Eyelash viper)	19*, 20
Schubkapmierpitta (Scaled antpitta)	175*
Schuitbekreiger (Boat-billed heron)	103*, 104
<i>Selaginella spec</i>	40*, 41
<i>Senna reticulata</i>	60*
<i>Siproeta epaphus</i>	163*, 167*
Smaragd-arassari (Emerald toucanet)	139*, 141
Smaragdstekelleguaan (Green spiny lizard)	143*, 148*
Smaragdtangare	169*
<i>Smilisca sordida</i>	47
Sneeuwotinga (Snowy cotinga)	27
<i>Spathiphyllum spec</i>	162*

Spin	88, 89*
Spitssnuitkrokodil (American crocodile)	101*, 108*, 110*
Sprinkhaan	163, 164*
<i>Stachytarpheta frantzii</i>	112, 113*, 124*
Steenloper (Ruddy turnstone)	104
'Stroptdasvlinder'	24*
Suikerdiefje (Banana quit)	123*, 124
Taankuiftangare (Tawny-crested tanager)	169*, 172
Tapir	70*, 72
Tennesseezanger	140, 141*
Tonderzwam	30*
'Toortsgember' (Torch ginger)	161*
Tropische koningstiran (Tropical kingbird)	12*
<i>Usnea spec</i>	124, 125*
Vale reuzennachtzwaluw (Great potoo)	61, 62*
Violette sabelvleugel (Violet sabrewing)	174*, 175
'Vleermuisvlinder'	24*
Vlekrugtroepiaal (Streak-backed oriole)	113*
Vlekkruinorganist (Spot-crowned euphonia)	123*, 124
Visarend (Osprey)	60, 91*, 98
Vulkaankolibrie (Volcano hummingbird)	138*
Vuurkraagtangare (Crimson-coloured tanager)	169*, 170
Wasbeer (Northern raccoon)	88, 89*
Wegbuizerd (Roadside hawk)	64*
<i>Welfia regia</i>	23*
Wenkbrauwmotmot (Turquoise-browed motmot)	86*, 95, 103
Wignavelmuisspecht (Wedge-billed woodcreeper)	17*, 18
Willet (Willet)	91, 92*
'Wipstaartuiltje'	24*
Witbrauw tangare (Sooty-capped chlorospingus)	140*, 141
Witbuikreiger (Tricolored heron)	102*, 104
Witkraagmanakin White-collared nmanakin)	28*
Witkruinkolibrie (Snowcap)	170*
Witkuifkoketkolibrie (White-crested coquette)	124*
Witschouderkapucijnaap (White-throated capuchin)	110, 111*
Witsnuitneusbeer (White-nosed coati)	34*, 35
Witte ibis (White ibis)	53, 89, 98*
Witvoorhoofdamazonen (White-fronted parrot)	97
Zilverkeeltangare (Silver-throated tanager)	123*, 124
Zilverplevier (Black-bellied plover)	104
Zwarte buizerd (Common black-hawk)	101
Zwarte gier (Black vulture)	15, 50, 51*, 97*
Zwarte leguaan (Ctenosaur)	111, 112*
Zwarte tangare (White-lined tanager)	169*
Zwartsnaveltoekan (Black-mandibled toucan)	32, 35*, 36
Zwartwangspecht (Black-cheeked woodpecker)	49, 56*
Zwart-witte bosuil (Black-and-white owl)	62

In dit boek doen Eef Arnolds en Marian van Zijderveld in woord en beeld verslag van een natuurreis door Costa Rica in februari 2024. Daarin wordt aandacht besteed aan de reisroute, landschappen, dieren, planten, mensen en verblijfsaccommodaties. Hierboven ter kennismaking een paar markante dieren van Costa Rica: Aardbeikikker, Grijze reuzennachtzwaluw alias Kleine petoet, Witschouderkapucijnaap en een ons onbekende vlinder.